

הישיבה המאה-שישים וארבע של הכנסת העשירית

יום רביעי, ה' בשבט התשמ"ג (19 בינואר 1983)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. הצעת חוק בנק ישראל (תיקון) (מינוי משנה לנגיד), התשמ"א – 1981* (הצעת חבר הכנסת נ' פדר)

הכלכליות יש בהן מרכיב חשוב הנוגע לטווח הארוך, שיש אינטרסים משקיים בסיסיים שעליהם יש לשמור. ממשלות באות והולכות, שרי אוצר באים והולכים, כל אחד והתפניות שלו – וייתכן שתפניות חדות מאוד עלולות להטביע את ספינת המשק. על רקע זה ניתן להבין את חפקירו של הבנק המרכזי כגורם מאזן ומייצב.

ובנוסף על כך: במדינה שבה החלטות כלכליות שמקבל הממשל יכולות להעניק טובות הנאה עצומות למפעלים כלכליים, לאישים ולמפלגות, טוב ובריא יותר, גם מנקודת מבטו של שר האוצר, שיוכל להתגונן בפני לחצים שונים ולומר שאין הוא שליט כול-יכול. משום כך לא הפכו את בנק ישראל למחלקה במשרד האוצר, ונתנו לעומד בראשו מעמד ממלכתי מיוחד.

על ביצורו של מעמד זה נקראים אנו היום לשקוד. לנוכח המגמה המסתמנת במדיניותו של שר האוצר הנוכחי, המבקש בעקביות ובהתמדה להכפיף את הבנק למרותו המוחלטת, להפכו לאיבר מרודל, חסר מחשבה עצמית, אשר ינפיק דוחות האומרים הן אחרי צעדי האוצר.

הצעד הראשון בכיוון זה נעשה עלי-ידי השר יורם ארידור, כאשר יום את אי-יחידוש כהונתם של הפרופסור שפר והפרופסור זוסמן בתפקיד המשנים לנגיד הבנק. האם צעד זה נעשה על רקע אי-התאמתם לתפקיד? האם היה ספק למישהו, כי השניים הללו היו והינם מטובי המוחות הכלכליים במדינה? שפר וזוסמן תרמו תרומה חשובה להתפתחות בנק ישראל ב-20 השנים האחרונות, ויש להם חלק בלתי מבוטל בעיצוב רמתו המקצועית הגבוהה של הבנק. כל אחד מהם הוצע כעבר לתפקיד נגיד הבנק המרכזי, אבל לאחר 20 שנה בתפקידים בכירים, הם מצאו עצמם מושלכים מבנק ישראל, למגינת לבם של הקהילה הכלכלית במשק ולמגינת לבו של הנגיד דאז, ארנון גפני, אשר הוצאתו מחוץ למערכת הייתה השלכ השני בתוכניתו של השר יורם ארידור לביטול עצמאותו של הבנק.

גם הנגיד החדש, ה"ר משה מנדלבאום, אשר בימים אלה מלאה שנה לכהונתו, לא יכול היה, במסגרת החוק הקיים, לבחור לו את סגנו, והוא נאלץ לקבל כסגן את יועצו ושליחו של שר האוצר, ה"ר יקי פלסנר.

האם הנחתת משנה לנגיד מטעם משרד האוצר אין בה כדי לפגוע בתפקידו העיקרי של בנק ישראל, המשמש כמאזן וככלס למדיניות האוצר? האין בהנחתה משום דרכי החשיבה הכלכלית המקורית, שהיא כה חיונית לתפקידו הנאות של בנק ישראל?

יתירה מזאת, מינויו של המשנה שלא עלי-ידי הנגיד אוצרת בתוכה את זרע המחלוקת שבין השניים, ויעידו על כך

הי"ר מ' סבידור:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

אני מתנצל בשם סגנית שר החינוך והתרבות, ש"נחקה" בגלל השלג באיזה מקום.

אנו נפתח בהצעות לסדר-היום ובהצעות-חוק, בשים לכך שנמצאים כאולם גם המציע וגם המשיב.

מאיר כהן-אביב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מצטער על שהשרם אינם מופיעים להשיב בזמן על שאלות. זה הופך להיות נהג. גם אתמול לא הופיעו השרים להשיב על שאלות בזמן.

הי"ר מ' סבידור:

רשמתי לפני הערה זו, ואסב את תשומת לבם של הממשלה, עם כל החקיפות הראויה למקרה זה. אינני רוצה להפסיק עכשיו את הישיבה. כיוון שגם המציע וגם המשיב נמצאים כאולם, נעבור להצעת חוק ל' – חוק בנק ישראל (תיקון) (מינוי משנה לנגיד), התשמ"א – 1981, של חבר הכנסת נפתלי פדר, ונראה מה ההיגיון ההתפתחותי. יש "מבצע שלג" חדש.

מאיר כהן-אביב (הליכוד):

אני מתנגד שישבו על השאלות לאחר העלאת הצעת החוק, כי לא אהיה באולם.

הי"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת פדר, אני מזמין אותך להביא את הצעת החוק.

נפתלי פדר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק זו, המוכתרת לפניהם היום, שנגיד בנק ישראל יצויר בסמכות למנות את המשנה שלו, קרמה עור וגידים עוד בקיץ 1981, כאשר הממשלה, ביוזמתו של שר האוצר, החליטה שלא לחדש את מינוייהם של הפרופסור שפר והפרופסור זוסמן לתפקיד המשנים לנגיד בנק ישראל. למרות פרק הזמן שחלף מאז ניתן להיווכח, כי הנחיצות בשינוי המוצע בדרך מינויים של המשנים לנגיד, לא זו בלבד שלא פחתה אלא אף גברה.

בנק ישראל, מעבר לתפקידים הטכניים שהוא ממלא, נדרש להיות מרכיב עצמאי במערך קביעת המדיניות הכלכלית. כמו בארצות רבות אחרות, הבנק המרכזי משמש "עור שכנגד" למשרד האוצר. הוא מופקד ישירות על המדיניות המוטרטת ועל שער החליפין.

לכאורה, זוהי תופעה מוזרה: מדוע זקוקה הממשלה שנבחרה באופן דמוקרטי לשותף? ואולם הכנסת, בחוקה את חוק בנק ישראל, הכירה, כמו מדינות אחרות, שהסוגיות

המשרד, אבל הממשלה היא זאת אשר קובעת ואשר ממנה את המנכ"ל הממשלתי.

יתירה מזאת, משנה לנגיד לא רק שאינו כמו מנכ"ל, אלא מצבו עדיף על מצבו של סגן שר הממנה על-ידי הממשלה וכהונתו פוקעת אוטומטית עם התפטרות השר. הוקף מינויו של המשנה לנגיד הוא לחמש שנים. לפיכך ייתכן אפילו מצב שבו יתפטר הנגיד אשר מונה על-ידי הממשלה ומלא המקום יהיה המשנה, אשר ממשיך בכהונתו אוטומטית. לכן ההיגיון מחייב, שגם המשנה ימונה על-ידי הממשלה.

אני מציע אפוא להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר מ' סבירור:

תודה. אני עובר להצבעה, נא לשבת.

קריאה:

שני מונים.

היו"ר מ' סבירור:

שני מונים, חבר הכנסת שטרית וחבר הכנסת שפיזר — שני שיינים. אנו עוברים להצבעה. מי כעד העברת ההצעה לוועדה ירים את ידו. נא למנות.

ה צ ב ע

כעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה —

נגד —

היו"ר מ' סבירור:

המונים לא הגיעו לכלל סיכום. הצבעה חוזרת.

ה צ ב ע

כעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 35

נגד — 35

היו"ר מ' סבירור:

35 מול 35, הצעת החוק לא נתקבלה.

ב. שאלות ותשובות

3. אם כן התחילו בבנייה, מה היא הסיבה להפסקת עבודת הבנייה?

4. האם נכונה טענת ראש המועצה, שהבנייה הופסקה כתוצאה מאי-הזרמת כספים לקבלן?

5. אם כן — מה בדעת השר לעשות על-מנת שהקבלן יקבל את הכספים לצורך המשך הבנייה?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-העסה:

1. הקמת בית-הספר החדש נועדה לתת תשובה על המחסור בחדרי לימוד בעין-קניא, ולבית-הספר הוכנה פרוגרמה של 12 חדרי לימוד.

2. מסיבות תקציביות לא ניתן היה לאשר את הפרויקט כולו, והמועצה המקומית קיבלה אישור תקציבי רק לשלב א', שהוא כדי מחצית השטח.

3. המועצה המקומית, ללא היתר תקציבי, הוציאה לבנייה את כל הפרגרמה, וכך נקלעה למצב של מחסור תקציבי.

4. משרדנו משלם רק על-פי ההיקף אשר עברו הוצא

החיכוכים שבין הנגיד דהיום למשנהו, חיכוכים אשר אינם תורמים לתפקודו התקין של הבנק.

חברי הכנסת, חוק בנק ישראל, ככל חוק אחר, עליו להכיל בתוכו את הכלים הדרושים ליישום כוונות מנסחיו. לעתים קרובות אורכים לחוק גופים אשר מסיבה זו או זו מבקשים לכרסם בו, ותפקידנו, כרשות המחוקקת, לעמוד על המשמר ולסחוט כל פרצה הנפערת בכניין אשר בנינו.

פרצות כאלה טבעו להתגלות רק בשעה שנעשה בהן שימוש. זאת אולי הסיבה לכך, שבמשך כ-30 שנות קיומו של הבנק ושל החוק, לא היה צורך לשנות את סעיף 10 אשר בו, הקובע, כי הממשלה היא בעלת הסמכות למנות את המשנה לנגיד, ואולם עתה, משנוצלה הפרצה ונסללה הדרך להחלשת מעמדו של בנק ישראל, שומה עלינו, ללא הבדל השקפות פוליטיות, לעמוד בפרץ ולהעניק את הסמכות למינוי המשנים לנגיד עצמו, כמקובל במינוי סגנים ומנכ"לים. שכן, ממשלות ושרי אוצר ומדיניות כלכלית, כל אלה טבעם להתחלף ולהשתנות, ואילו על בנק ישראל להישאר יציב, בלתי תלוי ומאויש בנושאי משרות המשרתים עניין ממלכתי ללא אינטרס אישי או מפלגתי צר.

למען ההרמוניה התפקודית בין העומדים בראש בנק ישראל ולמען שמירת מעמדו העצמאי של מוסד חשוב זה, אני מבקש מן הכנסת שתעביר את הצעת החוק המוצעת לוועדה. תודה.

היו"ר מ' סבירור:

תודה לחבר הכנסת נפתלי פדר. אני מתכבד להזמין את סגן שר האוצר לתת את התשובה. אדוני סגן השר.

סגן שר האוצר ח' קופמן:

כבוד יושב-ראש הכנסת, כנסת נכבדה, שמעתי את הטיעונים של חבר הכנסת פדר, אך דעתנו היא שאין מקום לשנות את החוק בנושא רגיש זה.

על אף ניסיונו של חבר הכנסת פדר לטעון ולהשוות את המשנה לנגיד למנכ"ל של משרד ממשלתי רצוי שנוכח, כי גם מנכ"ל של משרד ממשלתי מתמנה על-ידי הממשלה. נכון שקודם כול הוא מצטייד בהמלצתו של השר הממנה על

היו"ר מ' סבירור:

אנחנו עוברים עכשיו לשאלות. אני מזמין את סגנית שר החינוך והתרבות.

1905. בניית בית-הספר בכפר עין-קניא

חבר הכנסת א' נסראלדין שאל את שר החינוך והתרבות ביום ה' בטבת התשמ"ב (21 בדצמבר 1982):

ראש המועצה המקומית טוען במכתבו אלי, כי משרדן התחיל בבניית בית-הספר בכפר עין-קניא, אך זה חודשים מספר הופסקה עבודת הבנייה בטענה, כי לא מעבירים את הכספים הדרושים לקבלן.

ראש המועצה מצוין, שחסרים לו מעל ל-12 חדרי לימוד, ושהוא שוכר חדרים למטרה זו.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם נכונה הטענה כי חסרות יותר מ-12 כיתות לימוד בכפר עין-קניא?

2. האם נכונה הטענה שהתחילו בבניית בית-הספר חדש בכפר הנ"ל?

אורה נמיר (המערך):
נכון, זו היתה השאלה.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
ובכן, השאלה צריכה להיות מופנית למשרד הפנים,
לעריית חלאביב, כך אני חושבת.

אורה נמיר (המערך):
אם כך, את מפנה אותי למשרד הפנים? בנושאי חינוך אני
פונה רק למשרד החינוך.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
חברת הכנסת נמיר, לא ייתכן שאם יש דליפות בשני חדרים
כיתות, או משהו כזה, שמשרד החינוך המרכזי יתעסק עם זה.

אורה נמיר (המערך):
גם אני חושבת כך. אבל כתי"הספר שייכים למשרד
החינוך, לא למשרד הפנים.

היו"ר מ' סבידור:
גברתי סגנית השר, לרד"י, כשאלתא קיימת אחריות
אינטר-דפרטמנטלית, לאמור: הממשלה משיבה. אם זה מחייב
כירור פנימי מה קורה בעירייה, במשרד הפנים, משרד החינוך
צריך לעשות זאת. הנושא הוא חינוך, אני מבקש לברר את
הנושא במישור הממשלתי ולהשיב. אני אישרתי את השאלתא
לשר החינוך.

1953. התנאים הפיסיים בבית"הספר "ביאליק" בנתניה
חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י'
בטבת התשמ"ב (26 בדצמבר 1982):

בביקורי בבית"הספר "ביאליק" בנתניה נמסר לי, כי
ממוצע התלמידים בכיתה בבית"הספר, שבו 1,700 תלמידים,
כ־46 כיתות, הוא 35.4 תלמיד בכיתה. זהו הממוצע הגבוה
ביותר בארץ. בית"הספר, הממוקם במרכז העיר, פועל בתנאים
פיסיים קשים ביותר. אין בבית"הספר אולם התעמלות תקני —
רוב שיעורי ההתעמלות מתקיימים בחצר וחלקם הגדול מתבטל
בשל תנאי מזג האוויר. הכיתות קטנות, הצפיפות בהן קשה
והציוד מיושן.

בקשר לכך, אבקש חשוכת השר:

1. האם מודע השר למצב זה?
2. אם כן — מה בדעת השר לעשות ומתי, כדי להקל את
המצוקה הפיסיית הקשה של בית"הספר "ביאליק" בנתניה?

3. האם, לאור גידול האוכלוסייה בנתניה, נשקלת
האפשרות לחלק את בית"הספר לשני מבנים?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
מצב בית"הספר ידוע לנו. באזור זה מתוכננים להיות שני
בתי"ס מכלתיים, האחד בן 24 כיתות והשני בן 18 כיתות.

הפתרון לנושא יהיה בביצוע ארגון מחדש של מוסדות
החינוך בנתניה, בהתאם לתוכנית-האב לחינוך בנתניה.

כמו כן נדרשה העירייה להקפיד על רישום תלמידים
בהתאם לנושא של אזורי הרישום, האם המשרד יכול להקפיד
"ביאליק" ילדים מאזורי רישום אחרים.

היו"ר מ' סבידור:
רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):
אם אכן הבעיה היא של עודף תלמידים, מתוך חוסר
הקפדה בנושא של אזורי הרישום, האם המשרד יכול להקפיד
יותר שלא יחרגו? כי עד שיבנו תעבור תקופה ארוכה מאוד.

האישור התקציבי, וכך כווצ, כאשר שולם החלק התקציבי
הראשון עבור אותו שטח שאושר. הפער התקציבי שנוצר הוא
בפני שהמועצה התחילה בבנייה של שטח גדול בהרבה מזה
שאושר.

5. מפאת חשיבות הקמת בית"הספר בעין-קניא, האגף
לפיתוח קיבול הוראה לעשות כל מאמץ להבטחת המימון
למלוא שטח הבנייה. כן פנינו למשרד הביטחון לעזור לנו
בהשלמת המימון. כחלק מן המאמץ המשותף לפתרון נאות של
הבעיה.

1952. כיתות תת-הקניות בבית"הספר העירוני י"א בתל-אביב
חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י'
בטבת התשמ"ב (26 בדצמבר 1982):

בביקורי בבית"הספר התיכון העירוני י"א בתל-אביב,
נדהמתי לראות את התנאים הפיסיים הקשים שבהם לומדים
תלמידי שתי כיתות. במבנה ישן, ששימש בעבר מחנה צבאי,
בחדרים קטנים חסרי תלונות וחסרי דלת, שגגם דולף —
מצטופפים כ־30 תלמידים בכל אחת מהכיתות.

משמאל לבניין בית"הספר שופץ מבנה, שהפך
קונסרבטוריון מופאר, ריק מכל פעילות בשעות לפני צהריים.
לאחר מאמצים רבים מצד הנהלת בית"הספר העירוני י"א, שבו
לומדים 970 תלמידים, נענתה הנהלת הקונסרבטוריון לקלוט
שתי כיתות בלבד.

מאחר שהחורף אך החל, קשה להעלות על הדעת שאפשר
יהיה להמשיך את לימודיהם של ילדים בחדרי כיתות חסרי
דלתות ומופצי חלונות, שגגם דולף.

בקשר לכך, אתכבד לשאול את כבודו:

1. האם מקובלים על השר תנאי לימוד פיסיים כה קשים?
2. אם לא — מה בדעת השר לעשות כדי להביא ובדחיפות
לתנאי לימוד פיסיים אלמנטריים לשתי הכיתות הנ"ל?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
1. לא. אנו עומדים בקשר עם עיריית תל-אביב לפתרון
הבעיה.

2. נעשו ונעשים מאמצים לפתרון הבעיה, אם על-ידי
שימוש במבנים פנויים בעיר בסביבות בית"הספר, ואם על-ידי
חוספת מבנים בבית"הספר, או על-ידי שינוי היקפו של המוסד
על-ידי הפניית תלמידים למוסדות אחרים בתל-אביב או בערים
סמוכות.

עיקר הבעיה הוא, שמדובר בהחלפת מבנים פסולים.
לצערנו, תקציב משרדנו כולל חקציבי פיתוח לחדרי לימוד
למניעת משמרת שנייה, ואין בו להחלפת מבנים פסולים.

היו"ר מ' סבידור:
רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):
אני מכירה את המצוקה של משרד החינוך והתרבות. אני
דיברתי על תנאים פיסיים קשים ביותר של שתי כיתות. לפי
הערכתי, אפשר לפתור זאת בהשקעה לא גדולה של כסף.
מדובר בתיקון דליפה מהתקרה ובתיקון זוגיות בחלונות של
שתי הכיתות. בימי החורף, הייתי מבקשת חשוכת על שאלה זו
ששאלתי.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
אני רוצה לומר, שאני לא מכירה כלל את השאלה. מדוע
עיריית תל-אביב אינה מתמודדת עם בעיית שני חדרים הכיתות
האלה?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלורית-עסה:

אחרי שהערת את תשובת הלב, אולי הוא באמת יקפיד יותר.

1954. מחסור בכיתות בבית-הספר "שור" בנתניה

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום "בטבת התשמ"ב (26 בדצמבר 1982):

בבית-הספר "שור" בנתניה, השוכן באחת השכונות של העיר, לומדים 800 תלמידים ב-18 כיתות-אם. כ-80% מהם מוגדרים כטעוני טיפוח. בביקורי במקום לאחרונה מצאתי עזובה פיסית רבה. בשנתיים האחרונות גדל בית-הספר בשתי כיתות נטו בכל שנה (2 כיתות ח' יוצאות ו-4 כיתות א' נכנסות). היום נמצאות בבית-הספר 27 כיתות-אם ושתי כיתות אולפן לילדים עולים. לבית-הספר אין חדרי ספח. אין אולם התעמלות ומדי יום חסרות לו שתי כיתות לימוד. שלוש כיתות הועברו לבית-הספר הדתי הסמוך, אך גם עובדה זו לא פתרה את מצוקת בית-הספר. השנה חסרו לבית-הספר 4 כיתות-אם וחדרי ספח. חלק מהילדים לומד בחדר המורים ולגבי החלק האחר התנהלו הלימודים בשיטת "המיטה התמה".

בקשר לכך רצוני לשאול:

1. האם מצבו זה של בית-הספר "שור" כשכונת אזור — נווה-שקד בנתניה ידוע לשר?

2. אם כן — מה בדעת השר לעשות ומתי, כדי לפתור מצוקה פיסית חמורה זו?

3. האם מודע השר לעובדה שתנאים פסיים קשים אלו פוגעים קשה בהשיגיהם הלימודיים של תלמידי בית-הספר?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלורית-עסה:

1. משרדנו מכיר את המצוקה הפיסית בבית-הספר "שור". הפתרון לכעיה הוא בשני מישורים מקבילים: האחד — משרדנו מכיר בצורך לבנות בשכונה בית-ספר יסודי חדש; בנייתו מתוכננת לשנת התקציב הקרובה והביצוע תלוי בהיקף תקציבי הפיתוח שיועמד לרשות משרדנו. השני — קידום ביצוע הרפורמה, שאחרי ביצועה יצאו מבית-הספר כיתות ז' — ח'. אם התקבל ההצעה להקפיא את ביצוע הרפורמה בראשון-לציון, נפעל לפי אפשרות א'.

אשר לאחת התלמידים טעוני הטיפוח בבית-הספר, נתוני משרדנו מראים כי בבית-הספר 27% תלמידים טעוני טיפוח, ולא כפי שנאמר בשאלתך.

3. עם הקמת בית-הספר הממלכתי החדש, כאמור לעיל, ועם העברת כיתות ז' — ח' אל חטיבת הביניים, אם תיפתח בעתיד, יחזור בית-הספר "שור" הנוכחי אל מבנה חינוכי המתאים למבנה הפיס. על-פי הרפורמה של המוסד.

עם כל החשיבות של התנאים הפיסיים, שמשרדנו שוקד על שיפורם בכל בבית-הספר ובבית-הספר "שור" כפרט, אין הם הגורם היחיד הקובע את ההשיגים הלימודיים.

הי"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המעריך):

אשר להגדרת טעוני הטיפוח — הנתון הוא של מנהל בית-הספר.

אשר לנושא של הבינוי — האם משתמע מתשובת סגנית השר, שיש אפשרות שמישהו במשרד או המשרד מתנה תוספת כיתות ביישום הרפורמה?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלורית-עסה:

חברת הכנסת נמיר, את יודעת היטב, שהנושא הזה נמצא בדיון קשה ביותר. הדיון לא נגמר. אני רוצה להאמין שבועיים ייפול דבר, ואז נדע באמת מה יקרה עם בית-הספר "שור", וגם בנושא חטיבת הביניים.

1955, 1957. מצוקת חדרי הלימוד בנתניה

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום "בטבת התשמ"ג (26 בדצמבר 1982):

בביקורי במערכת החינוך בנתניה מסרו לי ראש העיר ומנהל מחלקת החינוך במקום, כי בשל הצפיפות בבית-הספר והמחסור הקשה בכיתות לימוד, לא יהיה אפשר לפתוח את שני הלימודים הבאה.

בקשר לכך אבקש תשובת השר:

1. האם מצוקת חדרי הלימוד בנתניה ידועה לשר?

2. אם כן — מה בדעתו לעשות ומתי כדי למנוע ועזורים כמערכת החינוך בתחילת שנת הלימודים הבאה?

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום "בטבת התשמ"ג (26 בדצמבר 1982):

בסיור שערכתי בנתניה נמסר לי על מחסור בכיתות בבתי-הספר היסודיים בעיר. המספר המשוער של כיתות חסרות, שנמסר לי, הוא 70 כיתות, באשר בעקבות הגידול הטבעי וגידול האוכלוסייה הצעירה מיתוספות לאחרונה בכל שנה 30 כיתות נטו.

בקשר לכך אבקש תשובת השר:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?

2. אם לא — מה היא האינפורמציה הנכונה?

3. אם כן — מה בדעת השר לעשות ומתי כדי להקים כיתות לימוד חדשות, כמתחייב על-פי חוק חינוך חובה?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלורית-עסה:

מערכת החינוך בנתניה נמצאת בתהליך של צמיחה, המחייב ארגון מחדש של מבנה מערכת החינוך בעיר.

עיריית נתניה, בתיאום עם משרדנו, הכינה תוכנית-אב לחינוך, הכוללת את מיקום בתי-הספר היסודיים בקרבה מיידית לאזורי המגורים של התלמידים והקמת בתי-ספר מקיפים, שיכללו חטיבות ביניים וחטיבות עליונות מקיפות. מימוש תוכנית זו יפתור את בעיות מערכת החינוך בעיר תוך זמן קצר יחסית, אם העיר תיערך בהתאם לה. שוב, בעיית הרפורמה, גם לגבי נתניה, נמצאת בדיון.

לצערו הרב, משיקולים שלה, העירייה מעכבת את מימוש ביצוע התוכנית, והדבר גורם למחסור בכיתות גם בבית-הספר היסודיים וגם בבית-הספר העל-יסודיים ולחיתוך פתרונות זמניים, שיעילותם מטלה בספק. במסגרת תוכנית זו עומדות לרשות העירייה ההתחייבויות התקציביות שאינן ממומשות, כמו כן עומד בעיר מבנה חדש של בית-ספר על-יסודי מקיף ובו 27 כיתות, שאינו מאוכלס עדיין בשל סיבות ושיקולים של העירייה, קרי — הנושא המרכזי שאנחנו מדברים עליו.

ניצול המבנה הריק ומימוש ההתחייבויות התקציביות שבידי העירייה ימנעו ועזורים בפתיחת שנת הלימודים הקרובה.

אורה נמיר (המעריך):

גברתי סגנית השר, גם אם תיפול הכרעה במשרד — ואני מקווה שתתפול — בנושא הרפורמה, זה ייקח קצת זמן. גם אם

ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי "שור" — 779 תלמידים, 24 כיתות, 32.55 ממוצע תלמידים לכיתה.

בית-ספר ממלכתי-דתי "ישורון" — 627 תלמידים, 20 כיתות, 31.35 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי-דתי "תחכמוני" — 757 תלמידים, 21 כיתות, 36.04 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי-דתי "עזריאל" — 483 תלמידים, 14 כיתות, 34.6 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי-דתי "כנה" — 603 תלמידים, 19 כיתות, 31.7 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי-דתי "שחל" — 362 תלמידים, 15 כיתות, 24.1 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי-דתי "סיני" — 348 תלמידים, 15 כיתות, 23 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי-דתי ישיבת בני-עקיבא — 151 תלמידים, 4 כיתות, 37.7 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי-דתי "רש"י" — 204 תלמידים, 8 כיתות, 25.5 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי-דתי "מורייה" — 310 תלמידים, 11 כיתות, 28.18 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי-דתי "רמב"ם" — 299 תלמידים, 12 כיתות, 24.9 ממוצע תלמידים לכיתה.

בית-ספר עלי-סודי "טשרניחובסקי" — 840 תלמידים, 24 כיתות, 35 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר עלי-סודי "שרת" — 880 תלמידים, 28 כיתות, 31.4 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר עלי-סודי "אורט" — 1,490 תלמידים, 49 כיתות, 30.4 ממוצע תלמידים לכיתה.

בית-ספר עלי-סודי דתי "שפירא" — 798 תלמידים, 28 כיתות, 28.5 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר עלי-סודי דתי "בר-אילן" — 568 תלמידים, 19 כיתות, 30.8 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר עלי-סודי דתי ישיבת בני-עקיבא — 256 תלמידים, 8 כיתות, 32 ממוצע תלמידים לכיתה.

טבלה זו אינה כוללת כיתות לחינוך מיוחד בבתי-ספר יסודיים רגילים: 30 כיתות עם 330 תלמידים. ממוצע — 11 תלמידים לכיתה.

1961. מערכת גני הילדים בנתניה

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום "בטבת התשמ"ג (26 בינואר 1983):
בסיור שערכתי במערכת החינוך בנתניה הובא לתשומת ליבי, כי זה שנים מספר כמעט שלא נבנות כיתות גן במקום. האוכלוסייה גדלה ומערכת החינוך אינה ערוכה לקליטה סדירה של כל הילדים במסגרות מערכת החינוך.

בקשר לכך אבקש תשובת השר:

1. כמה כיתות גן-חובה, ממלכתי וממלכתי-דתי קיימות בנתניה?
2. כמה כיתות קדם-חובה, לגילאי ארבע קיימות בנתניה?
3. כמה כיתות קדם-חובה, לגילאי שלוש, קיימות בנתניה?
4. מה היא ההתפלגות במספר הילדים ובמספר הכיתות, בין הגנים הממלכתיים, הממלכתיים-דתיים והחינוך העצמאי?
5. כמה כיתות גן נבנו בכל אחת מתחמי השנים האחרונות בנתניה (חובה וקדם-חובה)?
6. האם הכיתות שנבנו סיפקו את צורכי האוכלוסייה הגדלה של ילדי גן-החובה וקדם-חובה בנתניה?
7. האם כל גני-הילדים הציבוריים הקיימים בנתניה הם תקינים, הן מבחינת הציוד הכימתי והן מבחינת ציוד החצרנות?
8. כמה כיתות גן חובה וקדם-חובה תחסרנה בשנת הלימודים הבאה בנתניה?

יתחילו, מייד אחרי שתתקבל החלטה, לבנות כיתות נוספות. הן לא תהיינה מוכנות לשנת הלימודים הבאה. לאור המצוקה, איך חושב המשרד לפתוח בצורה סדירה את שנת הלימודים הבאה?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

אנחנו יכולים רק לקוות, שהמשרד יעשה את כל המאמצים, שפתיחת שנת הלימודים תהיה כסדרה.

הי"ר מ' סבידור:

סגנית שר החינוך והתרבות תשיב על שאלת א' מס' 1956.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

מכיוון שהשאלת ארוכה ומפורטת, אולי מוטב שאעביר אותה לפרוטוקול.

אורה נמיר (המערק):

אני מסכימה.

הי"ר מ' סבידור:

בהסכמתה המלאה של חברת הכנסת נמיר, מועברת התשובה לפרוטוקול.

1956. מערכת החינוך בנתניה

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום "בטבת התשמ"ג (26 בדצמבר 1982):
אודה לשר אם ישיב לי:

1. כמה בבתי-ספר יסודיים, חטיבות ביניים ועל-יסודיים, קיימים בנתניה?
2. כמה מהם ממלכתיים וכמה מהם ממלכתיים-דתיים?
3. כמה חדרי כיתות יש בכל אחד מבתי-הספר?
4. כמה תלמידים לומדים בכל אחד מבתי-הספר הנ"ל?
5. מה הוא מספר התלמידים הממוצע בכל כיתה ובכל אחד מבתי-הספר?

תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בנתניה 23 בבתי-ספר יסודיים ו-6 על-יסודיים (עדיין אין חטיבות ביניים).
2. 13 בבתי-ספר ממלכתיים יסודיים, 10 בבתי-ספר ממלכתיים-דתיים יסודיים, 3 בבתי-ספר ממלכתיים על-יסודיים, 3 בבתי-ספר ממלכתיים-דתיים על-יסודיים.

- 3-5. בית-ספר ממלכתי "ביאליק" — 1,615 תלמידים, 42 כיתות, 38.4 ממוצע תלמידים בכיתה: בית-ספר ממלכתי "איתמר" — 1,317 תלמידים, 34 כיתות, 38.78 ממוצע תלמידים בכיתה: בית-ספר ממלכתי "יונתן" — 1,225 תלמידים, 33 כיתות, 37.12 ממוצע תלמידים בכיתה: בית-ספר ממלכתי "שורשים" — 1,047 תלמידים, 30 כיתות, 34.9 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי "בארי" — 1,613 תלמידים, 41 כיתות, 39.3 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי "בן-גוריון" — 551 תלמידים, 17 כיתות, 32.41 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי "יהודה הנשיא" — 181 תלמידים, 6 כיתות, 30.16 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי "אוישקין" — 269 תלמידים, 11 כיתות, 24.45 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי "אלומות" — 555 תלמידים, 18 כיתות, 30.8 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי "מסילות" — 441 תלמידים, 16 כיתות, 27.5 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי "נורדאו" — 685 תלמידים, 23 כיתות, 29.7 ממוצע תלמידים לכיתה: בית-ספר ממלכתי "דויאל" — 483 תלמידים, 15 כיתות, 32.20

3. אם לא — מה בדעת השר לעשות ומתי כדי להעמיד לרשות בית-הספר "שרת" את התנאים הפיסיים האלמנטריים הנהוגים במערכת החינוך בארץ?

4. בכמה גדלה אוכלוסיית התלמידים בכל אחת מחמש השנים האחרונות?

5. כמה שעות תקן נוספו לבית-הספר בכל אחת מחמש השנים האחרונות?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

1-3. כן. הפתרון למצבו של בית-הספר הוא במסגרת ביצוע הרפורמה במבנה מערכת החינוך בעיר, חוכנית-האב לחינוך, שהוכנה על-ידי העירייה בתיאום עם משרדנו. על-ידי צירופה של כיתה ט' לחטיבת הביניים, יקל העומס על בית-הספר "שרת". מימוש ביצוע הרפורמה תלוי בסיכומים בין העירייה למשרדנו. מתנהל דיון על דרך הביצוע ועיתויו.

4. במעבר מהתשל"ח להתשל"ט — 65; מהתשל"ט להתשל"ח — 77; מהתשל"ח להתשל"א — 41; מהתשל"א להתשל"ב — 32; מהתשל"ב להתשל"ג — 81. בסך הכול — 296 תלמידים.

5. "שעות תקן" הן מונח, שאינו שייך לחינוך העל-יסודי. התקציב לבית-הספר העל-יסודיים הוא לפי תחשיב של מספר הכיתות המאושרות לבית-הספר והמגמות הטכנולוגיות הקיימות בו. בית-הספר מקבל לכל כיתה תקציב. המיועד לכסות את ההוצאות על-פי תחשיב של אכלוס ממרצע של 33 תלמידים — גם אם יש פחות וגם אם יש יותר — ולכיתות בחינוך הטכנולוגי מוגדל התקציב. על-מנת שיכסה את ההוצאה הראלית, כי ההוצאות בחינוך הטכנולוגי מאוד גבוהות.

1967. מחסור בכיתות בבית-הספר "נורדאו" בנתניה חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום "כטבת התשמ"ג (26 בדצמבר 1982):

בביקורי בבית-הספר "נורדאו" בנתניה, שבו לומדים 720 תלמידים ב-22 כיתות, נמסר לי כי תחסרנה בשנת הלימודים הבאה, בשל בנייה גדולה באזור, שש כיתות.

בקשר לכך אבקש תשובת השר:

1. האם מודע השר לעובדה זו?

2. אם כן — מה בדעת השר לעשות ומתי?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

בשנת הלימודים הבאה צפוי מחסור של 4 כיתות. הוכח תקציב לבנייתן בראשית שנת התקציב הקרובה, והעירייה כבר קיבלה הודעה על אפשרות לפרסם מכרז.

1968. המסטיבלים שהתקיימו בשנת 1982

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום "כטבת התשמ"ג (26 בדצמבר 1982):

בשאלת שלי כס' 1618, שנענתה ביום 23 בנובמבר 1982, בנושא הפסטיבלים שנערכו בשנה החולפת, שאלתי על מספר האנשים שביקרו בכל אחד מששת הפסטיבלים וכמה כרטיסים נמכרו לכל אחד מהם. על שאלתי זו היתה תשובתך — "אין נתונים".

אודה לך אם תשיב לי:

1. כיצד ייתכן, שחודשים רבים לאחר שהתקיימו פסטיבלים אלה, אין בידי האגף לתרבות ולאמנות שבמשרדך נתונים אלו?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

1. 154 גנים, מתוכם 75 ממלכתיים ו-64 ממלכתיים-דתיים, 7 מיוחדים, 8- כיתות גן חינוך עצמאי.

2-3. אין הפרדה בכיתות גן לילדים גילאי חובה ולילדי גילאי רשות. הכיתות מעורבות ומורכבות או מגילים 4-5 או מגילים 3-4.

4. 75 גנים ממלכתיים — 1,417 גילאי חובה, 971 גילאי ארבע, 151 גילאי שלוש, 64 גנים ממלכתיים-דתיים — 1,065 גילאי חובה, 839 גילאי ארבע, 172 גילאי שלוש; ב-7 גני חינוך מיוחד כ-70 ילדים; ב-8 גנים עצמאיים — 63 גילאי חובה ועוד כ-120 גילאי שלוש-ארבע.

5. בהתשל"ט ובהתשל"ח לא נבנתה אף כיתה גן אחת: בהתשל"א נבנו 2 כיתות גן; בהתשל"ב — 4 כיתות: בהתשל"ג — 3 כיתות.

6. קצב בניית כיתות הגן הדביק את גידול אוכלוסיית גילאי החובה בגני הילדים.

7. מבחינת מבנים — 12 גנים שוכנים במבנים שכורים, ו-8 כיתות גן — כבתים משותפים — קומות קרקע — ואינם תקינים מבחינת דיוור כיתתי וציוד חצרות. על-פי הרוכ, הציוד הפנימי הוא תקין.

8. בהתשל"ד יהיה מקום בגני הילדים לכל גילאי החובה, אולם בגלל גידול האוכלוסייה יחסר מקום לגילאי רשות 3-4 — כ-8 כיתות — זאת בתנאי שהכיתות השכורות כפי שמפורט בסעיף 7, ימשיכו לפעול גם בהתשל"ד.

הו"ר מ' סבירור:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המעריך):

האם בתוכנית המשרד לבנות אותן 8 כיתות נוספות, שתחסרנה לקדם-החובה, לשנת הלימודים הבאה?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

אנחנו מודעים ומציניים שזה חסר.

אורה נמיר (המעריך):

אבקש לבדוק זאת, אם אפשר.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

בסדר, אנחנו נבדוק.

1962. מצבו הפיסי של בית-הספר "שרת"

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום "כטבת התשמ"ג (26 בדצמבר 1983):

בביקורי בבית-הספר המקיף "שרת" בנתניה נמסר לי, כי בבית-הספר, שבו לומדים תלמידים ב-28 כיתות: חסרים ארבעה חדרי כיתות; חדר המוסיקה הפך לחדר כיתה; המעבדה לביולוגיה הפכה לחדר כיתה; שתי כיתות לומדות כשיטת "המטה החמה"; שניים מהמבנים המשמשים למעבדה ולסדנאות תפירה הם צריפי פיאור; אולם ההתעמלות שנבנה בשנת 1956 אינו תקין ועוזב. במקום נבנות עתה ארבע כיתות, אך בנייה זו לא תפתור את בעיית גידולו של בית-הספר וציודו בסדנאות ובמעבדות, כמקובל בבתי-ספר מסוג זה.

בקשר לכך אבקש תשובת השר:

1. האם מודע השר למצבו הפיסי הקשה של בית-ספר זה?

2. האם תושב השר שהנאים פיסיים אלה מקובלים במדינה הגאה על חינוך חובה וחינם לכל ילדיה?

2027. הוועדה הציבורית לנושא הכתות בישראל

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר החינוך והתרבות כיום כיז בטבת התשמ"ג (12 בינואר 1983):

מפרסומים שונים למדנו על הקמת ועדה ציבורית בראשותה של סגנית השר חברת הכנסת גלורית עסיה, ללימוד ולבחינת נושא הכתות בישראל והשלכותיו. בריאיון עם סגנית השר בעיתון "כל העיר" מ-10 בדצמבר 1982 התבשרנו, שהוועדה עומדת להגיש מסקנותיה ואת המלצותיה. בריאיון זה הצביעה סגנית השר על "הקומונה הירושלמית" בשכונת הבוכרים כאחת הקבוצות המסוכנות לחברה.

אודה לשר אם ישיב לשאלותי:

1. האם הוועדה מונתה על-ידיך? אם לא — על-ידי מי?
 2. מה היו דרכי עבודת הוועדה?
 3. מי הם חברי הוועדה?
 4. האם נסתיימה עבודתה וכבר הוגשו מסקנותיה והמלצותיה לגוף שמנה אותה?
 5. האם נראה לך כנוהל תקין, שיושב-ראש ועדה, שנמנה לבחון נושא — יצביע ויפרסם בפסקנות פרטים ממסקנות הוועדה בטרם הוגשו לגוף הממנה?
- סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלורית-עסיה:
1. כן.

2. הוועדה פעלה בשני מישורים: האחד — עריכת סקר על הכתות בישראל, והשני — שמירת עדויות הורים, חברי כתות, יוצאי כתות ומומחים מתחומים שונים הנוגעים לבעיית הכתות.

3. גברת מרים גלורית-עסיה — סגנית שר החינוך; גברת יהודית הינבר — סמנכ"ל משרד הפנים; גברת יהודית קרפ — משנה ליועץ המשפטי לממשלה; הר"ר בנימין בית-הלחמי — אוניברסיטת חיפה; מחלקה לפסיכולוגיה; הר"ר נתן בן-יהודה — אוניברסיטת ירושלים, מחלקה לסוציולוגיה; הר"ר ריקטור עזריה — אוניברסיטת ירושלים, מחלקה לסוציולוגיה; מר בנימין אמיר — יושב-ראש הוועדה לחינוך על-יסודי; מר עמרם רביב — משרד החינוך והתרבות, סגן מנהל שירות פסיכולוגי ייעוצי; מר אריה ברק — יועץ משפטי של משרד החינוך והתרבות; מר מרדכי פרישטוק — משרד הדתות; אל"מ רון לוי — קצין בריאות הנפש, צה"ל; מר איתאל פן — סמנכ"ל מחלקת כנסיות ממשרד החוץ; מר יששכר ארבל — מזכיר הוועדה.

הוזמנו להשתתף בישיבות הוועדה גם מר חיים קראון — עוזר למשנה ליועץ המשפטי לממשלה; הר"ר קופמן — מנהל התחנה לבריאות הנפש שליד התנועה הקיבוצית; מר יצחק לרין — יועץ משפטי של משרד הבריאות.

4. לא.

5. הקומונה הירושלמית אינה כת. הוועדה לא דנה כלל בקבוצה זו. מסקנות הוועדה לא פורסמו, מכיוון שהוועדה עדיין לא דנה בהן. הפרסום בעניין הקומונה הירושלמית מקורו בטעות, אשר הובהרה על-ידי הנוגעים בדבר.

2028. הפעילויות במסגרת נושא "אחדות ישראל"

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר החינוך והתרבות כיום כיז בטבת התשמ"ג (12 בינואר 1983):

בשיחה עם עיתונאים בכנס מחנכים ארצי, שהתקיים במגדל-העמק כיום 15 בדצמבר 1982, אמר שר החינוך, כי

2. האם קיימת במשרד החינוך והתרבות מדיניות לגבי קיום פסטיבלים בעתיד, ואם כן — מה היא?

3. מה הם הלקחים שהפיק משרד החינוך והתרבות מקיום ששת הפסטיבלים בשנה החולפת?

4. מי כיסה את הגירעון הגבוה במיוחד של הפסטיבל לתיאטרון יהודי, שהגיע ל-3 מיליוני שקל, מתוך תקציב של 4,395,000 שקל?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלורית-עסיה:

1. בינתיים התקבלו הנתונים האלה: פסטיבל ישראל — כ-92,000 צופים; פסטיבל תל-אביב — כ-60,000 צופים; כינוס לתיאטרון יהודי — כ-2,500 צופים; פסטיבל עכו — כ-45,000 צופים.

2-3. מדיניות המשרד והלקחים הם: לתמוך תמיכה מצומצמת בקיום פסטיבל מרכזי אחד שיתקיים בירושלים. בנוסף על פסטיבל זה, יתמוך המשרד תמיכה מצומצמת בפסטיבל עין-גב ובפסטיבל לתיאטרון אחר כעכו.

4. לצערנו, נפלה טעות בחשובה על שאלתא מס' 1618, שכן לא נרשם כל גירעון בפסטיבל של הכינוס לתיאטרון יהודי.

אודה נמיר (המערך):
לא נרשם?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלורית-עסיה:
לא.

2024. סיקור רפואי על ספורטאים

חבר הכנסת א' לין שאל את שר החינוך והתרבות כיום כיז בטבת התשמ"ג (12 בינואר 1983):

בפעילות ספורטיבית תחרותית משקיע הספורטאי מאמצי גוף ונפש, אשר עלולים, מחוסר פיקוח רפואי מתאים, להכניעו. ידוע לי כי שחקני הכדורגל מחויבים בתחילת כל עונה חדשה לעבור בדיקות מקיפות, ובלעדיהם לא יוכלו לקבל כרטיס ליגה, וכתוצאה מכך לא יורשו להשתתף במשחק הליגה. מחויבות זו אינה חלה על צנפי ספורט אחרים, אישיים וקבוצתיים כאחד. בכדורסל, לדוגמה, די בכך שילד בגיל 12 יעבור בדיקות חד-פעמיות, ואישור רפואי זה "יורק" עמו לאורך כל שנות פעילותו הספורטיבית.

שאלותי הן:

1. האם אין שר החינוך, כממונה על הספורט בישראל, מוצא שיש מקום להוציא תקנה המחייבת את התאחדויות הספורט למיניהן לערוך בדיקות רפואיות חד-שנתיות?

2. מה מתכוון השר ומשרדו לעשות כבר בשנה זו, כשהפעילות הספורטיבית בעיצומה?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלורית-עסיה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

יש שוני בדרישות ההתאחדויות לספורט השונות בנושא הבדיקות הרפואיות לספורטאים הנמנים עמן. משרדנו המליץ בפני ההתאחדויות להנהיג בדיקות תקופתיות, וידוע לנו כי בכמה מהן נעשית עתה בדיקה של הנושא.

במסגרת הצעת חוק הספורט שמשרדנו יזם, כלול נושא חובת הבדיקות הרפואיות.

כרגע פועלת ועדה רפואית שמנה מנכ"ל משרד הבריאות ובה משתתף גם מנהל רשות הספורט ממשרדנו. ועדה זו בוחנת את הנושא, ואנו ממתינים להמלצותיה.

בישוב אריאל קיימות היום 350 משפחות ולהן 623 ילדים. ההתפלגות היא כלהלן: מעגות — 90; גני טרום-חובה — 65; גני חובה — 64. כיתות: א' — 51; ב' — 60; ג' — 26; ד' — 41; ה' — 41; ו' — 45; ז' — 41; ח' — 25; ט' — 24.

במקום פרעלות 4 כיתות גן במבנים תקינים, בית-ספר ובו 15 כיתות א' — ט' — 12 במבנה תקני ו-3 במבנים ארעיים. בניין בית-הספר מיועד ל-14 כיתות. 2 כיתות משמשות כאלום כינוסים יחיד לבית-הספר, ליישוב, להתעמלות ולמפעל ההזנה.

באריאל בונים עתה 700 יחידות דיור, שיאוכלסו החל כתודש ספטמבר ועד לתודש ינואר. מספר הילדים שייחוספו לאחר השלמת האכלוס — 1,246, כ-70 בשנתון.

כדי לקלוט את הילדים במסדרות החינוך יהיה צורך בתוספת של 6 גנים ו-14 כיתות, א' — י'. כן יש להביא בחשבון תוספת של כ-10 ילדים בשנתון — בכיתות א' — י' — מיישבים באזור.

סך הכול יהיה צורך בשנת הלימודים הבאה ב-29 כיתות בית-ספר וב-10 כיתות גן.

בתקציב 1983 הוקצו לאריאל: בית-ספר יסודי חדש בן 12 כיתות ועוד 2 כיתות גן.

2035. עיכובים בתשלום משכורות למורים במגזר הערבי חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות כיום כ"ז בטבת התשמ"ג (12 בינואר 1983):
נמסר לי כי קיימת בעיה אופיינית ליישובים הערביים, של פיגור רב בתשלום שכרם של המורים בבתי-הספר. מסיבה זו נזרקים מורים רבים מהמערכת.

בקשר לכך אבקש תשובה השר:

1. האם השר מודע לבעיה זו?

2. אם כן — מה בדעתו לעשות?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

שכרם של המורים בחינוך העל-יסודי במגזר הערבי משולם על-ידי הרשויות המקומיות מתקציב שכר הלימוד המועבר על-ידינו. כל התשלומים מועברים בזמן על-ידי משרדנו כאמצעות אוצר השלטון המקומי, ועל-ידי כך נגרם עיכוב של ימים מספר עד שהרשויות מורשות למשוך את הכסף. יש רשויות המחקשות בתשלום שכר המורים עקב כעיות, שאינן קשורות למשרדנו — ניצול התקציב לצרכים אחרים.

נוכל להתייחס לבעיה אם נקבל דוגמה ספציפית של עיכוב. אם קיים מקרה כזה, הרי שהוא מתייחס לרשות מקומית מסוימת, ולא לכל המגזר הערבי.

הו"ר מ' סבירור:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אני מוכנה בהחלט להמציא את המקום, אבל השאלה הזאת חוזרת לצערי כהרבה יישובים, וסגנית השר כבר השיבה עליה פעמים מספר. שאלתי: מה יכול המשרד לעשות כדי לפקח יותר על כך שהרשויות המקומיות הללו אכן תשלמנה את השכר, כי בסופו של דבר זה פוגע במערכת החינוך?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

את צודקת. חברת הכנסת אורה נמיר. הודעתי כאן פעמים מספר, שהמשרד אינו יכול לעשות בנושא זה מאומה. הוא

הנושא החינוכי המרכזי הבא בבתי-הספר יהיה "אחדות ישראל".

בכמה אזורים בארץ נעשים כיום ניסיונות לפתח קשרים חברתיים-תרבותיים הדדיים של אוכלוסיית האזור חרמי ההתיישבות השונים. במסגרת זו קיימים גם ניסיונות שיתוף בין בתי-ספר עירוניים לקיבוציים. בין שאר הפעילויות קיימת גם "קומנה עירונית" בשכונת הבוכרים בירושלים, שבה חיים במשותף יוצאי שכונה עם יוצאי קיבוץ, בני עדות שונות חילונים ודתיים, שבנוסף על עבודתם לפרנסתם, מנסים להשתלב ולקחת חלק בחיי השכונה, ובמיוחד בטיפוח הילדים ובני הנוער שלה. פעילותם ההתנדבותית הוכרה וקיבלה את ברכת מוסדות השכונה ועיריית ירושלים.

אבקש ממכבוד השר להשיב על שאלותי:

1. מה הם התכנים והפעילויות המתוכננים להיות מודגשים במסגרת נושא "אחדות ישראל"?

2. האם נבחר צוות להכנת הנושא, אם כן — מה הרכבו?

3. האם הפעילויות הנזכרות לעיל נראות לך תורמות "לאחדות ישראל"?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

נקבע צוות, המורכב מאנשי המזכירות הפדגוגית, והוא מכין הצעות, תכנים והנחיות לבתי-הספר. ההצעות יידונו ויאושרו על-ידי ועדת הקבע של המזכירות הפדגוגית.

הנושא נקבע בנושא-מרכז לכל מערכת החינוך הפורמלית והבלתי-פורמלית לשנתיים הבאות. במקביל לתכנון השילוב של הנושא כתכנים הלימודיים בנושא מרכז, יתוכננו פעולות תרבות וכינוסים, שבהם יידונו הדרכים להתמודדות עם התופעות השליליות המתגלות בחברה הישראלית והביטויים הקשים של שנאה ואלימות מילולית בין קבוצות שונות.

הפעילות תיפתח בכנס גדול של הוגי דעות ואנשי חינוך, ויועלו מגוון דעות והצעות.

הו"ר מ' סבירור:

סגנית שר החינוך והתרבות תשיב על שאלתא מס' 2032 של חברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אני מוכנה לקבל את התשובה בכתב, כי יש הרבה מספרים.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

תודה.

2032. מערכת החינוך באריאל

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות כיום כ"ז בטבת התשמ"ג (12 בינואר 1983):
אודה לשר אם ישיבני:

1. מה הוא מספר מוסדות החינוך וכמה כיתות יש בכל אחד מהם (גני-ילדים, בתי-ספר יסודיים ובתי-ספר על-יסודיים) ביישוב אריאל?

2. מה הן תוכניות הפיתוח של מוסדות החינוך באריאל ולכמה כיתות מיועד כל אחד מהמוסדות הנמצאים בתכנון /או בתחילת הקמה?

3. כמה ילדים יש באריאל, ומהי התפלגות הגילאים של אוכלוסייה זו?

תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בעיתון "הארץ" מיום 31 בדצמבר 1982 פורסם, כי השירותים הפסיכולוגיים החינוכיים בגוש-דן אינם עונים על הצרכים של בתי-הספר והתלמידים, זאת בגלל בעיות תקציב וכוח אדם. כמו כן, פורסם כי עלה באופן יחסי מספר התלמידים הזקוקים לטיפול פסיכולוגי, והוא נע בין 7% ל-15%.

רצוני לבקשך להשיב לי:

1. היש אמת בנתונים כפי שפורסמו?

2. מה מתכוון משרדך לעשות כדי לענות על הצרכים של בתי-הספר במישור הפסיכולוגי-החינוכי?

3. מה הן הסיבות לעליית הנוקמים לטיפול פסיכולוגי והאם מנסה המשרד להתמודד עם בעיה זו?

תשובה סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בשל הצמצומים התקציביים והקפאות בתקני כוח אדם, לא התרחבו השירותים הפסיכולוגיים, אף שמספר הנוקמים להתערבות פסיכולוגית ברמות שונות עלה.

הסיבות לכך: עלייה בשיעור בעיות התנהגות, אלימות וכיוצא באלה באוכלוסייה; גדילת המודעות לטיפול מוגע במצבי משכר; גדילת מודעות המורים ורגישותם לבעיות שונות של תלמידים, מעבר לבעיות התנהגות כגון: הסתגרות, וקשיים חברתיים; התגברות ההסתהיות בפסיכולוגים לא רק כמאבחנים אלא כיועצים למורה ולמערכת החינוך.

המספרים המצוינים בשאלתך, לא ברור לנו מהיכן נלקחו, שכן למיטב ידיעתנו אין להם אחיזה במציאות.

היור"ר מ' סבידור:

אני מודה לסגנית שר החינוך והתרבות, אני מומין את שר התחבורה להשיב על שמונה שאלות.

1712. ידיעה על מסיבה ביום הזיכרון לחללי צה"ל

חבר הכנסת מ' כהן-אבירב שאל את שר התחבורה ביום א' בכסלו התשמ"ב (17 בנובמבר 1982):

בעיתון "גזיאיש הרלד" מיום 1 בינוי 1982, המופיע בדרוס-אפריקה, התפרסמה ידיעה, כי מנהל חברת קו אוניות "גולד-סטאר" וסגן היושב-ראש של חברת צי"ם, ערכו מסיבת קוקטייל במלון הרניגסון ביום הזיכרון לחללי צה"ל בשנת 1982. חברות אלה הן בחלקן בבעלות מדינת ישראל.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם ידיעה זו נכונה?

2. אם התשובה על שאלה מס' 1 חיובית, כיצד מנהלי חברות ממשלתיות מתעלמים מיום הזיכרון ועורכים מסיבות ביום הזיכרון לחללי צה"ל?

3. האם ננקטו צעדים מתאימים נגד פקידים אלה? אם לא — מדוע?

שר התחבורה מ' קורפו:

האירוע לא התקיים כלל ביום הזיכרון, כפי שפורסם במכתב ב"גזיאיש הרלד", חברת "גולד-סטאר ליינ" אף הגיבה בעניין זה בפנייה למערכת, ודבריה נתפרסמו בגיליון מיום 6 ביולי 1982.

מן הנכון לציין, כי כותב המכתב קשור בחברת ספנות המנוהלת על-ידי יורדים מישראל, המתחרה בחברת "גולד-סטאר" על ציבורי הלקוחות היהודים בשוק ההובלות בין דרום אפריקה למזרח הרחוק.

מעביר את כל הכספים, והרשות המקומית היא היא המעביר הישיר שצריך לשלם.

מאיר שטרית (הליכוד):

כרוב המקרים המשרד לא מעביר את הכספים בזמן.

היור"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת שטרית, אני מעריך מאוד את הערותיך, אבל אהה פה טרמפיסט בלי אישור.

2039. עמדת שר החינוך כלפי הנהגת ערוץ מסחרי בטלוויזיה חבר הכנסת מ' רייסר שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ז בטבת התשמ"ג (12 בינואר 1983):

בעיתון "הארץ" מיום ו' בטבת התשמ"ג (22 בדצמבר 1982) פורסמה ידיעה, שלפיה כבוד השר אינו מתכוון לפתוח ערוץ מסחרי בטלוויזיה, עוד נאמר בידיעה, כי כשעתו אמר השר ליושב-ראש מפלגת העבודה חבר הכנסת פרס, כי לא ייתן להפעיל ערוץ שני במהלך שלטון הליכוד.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם השר מתגמד להקמת ערוץ מסחרי בטלוויזיה?

2. האם יש אמת בידיעה על הכטחת השר ליושב-ראש מפלגת העבודה כמתואר לעיל?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

1. הנושא נמצא בבדיקה.

2. לא.

2043. הפניית מחנכים ומורים טובים לבתי-ספר טעוני קידום חבר הכנסת מ' רייסר שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ז בטבת התשמ"ג (12 בינואר 1983):

במהלך דיוני ועדת החינוך והתרבות של הכנסת הוזכרה שוב החשיבות הרבה שיש למחנכים ולמורים טובים בבתי-ספר טעוני קידום.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

אילו פעולות נוקט משרדו כדי לקדם נושא זה?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

תוספת של כ-30% לשכרם של המורים המוסמכים המלמדים בערי הפיתוח מעודדת מורים מוסמכים להישאר בעיירות פיתוח ומעודדת מורים לא-מוסמכים לקבל הסמכה.

נעשים מאמצים רבים בתחום ההכשרה המקצועית לשיפור רמתם ויכולתם המקצועית של המורים כדרכים אלה: קרנות השתלמות (כ-5,000 מורים); לימודים אקדמיים על חשבון המדינה; מערכת השתלמויות מגוונות כמסגרת פעולות המשרד.

במסגרת יישום מסקנות דוח עציני ייבדקו, יחד עם ארגוני המורים, דרכים נוספות להשגת מטרת אלה.

היור"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מיכאל רייסר.

מיכאל רייסר (הליכוד):

גברתי סגנית השר, איך החלק הראשון של התשובה מתוכם לשכונות העירוניות?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

אין לי תשובה במקום, אשיב לך בפעם הבאה.

2045. הטיפול הפסיכולוגי הניתן בבתי-ספר

חבר הכנסת מ' גולדשטיין שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ז בטבת התשמ"ב (12 בינואר 1982):

3. אם כן — כמה ולאילו מטרה?
4. האם נטישת אוניות בנמל זר נעשתה בירידת משרדך?
5. אם כן — מה היו הנימוקים לכך?
6. אם לא — האם משרדך התערב למניעת נטישת האוניות ופיטורי העובדים שנעשו בנמל זר?
7. האם שר התחבורה מתעתד להמליץ על סיוע כספי לחברת "אטלנטיק" לרכישת אוניות חדשות?

שר התחבורה ח' קורפו:

אני רוצה לקרוא את התשובה, אף שחברת הכנסת ארכילי אלמחלינו איננה באולם:

1. התשובה שלילית.
2. חברת "אטלנטיק" לא קיבלה כל סיוע כספי. אושרה לה ערכות, לרכישת אונייה חדשה, אך זו לא מומשה.
3. ראה תשובתי על שאלה 2.
- 4 — 6. לא היתה כל נטישת אוניות. אונייה אחת נשארה בנמל לשם שיפוצים, והשנייה המשיכה כתעסוקתה בים. לא עזבו עובדים ולא היו שום פיטורים.

7. מתן ערכות או סיוע כספי לחברת "אטלנטיק" הוא בתחום טיפולו של משרד החקלאות. משרד התחבורה ממליץ רק על חידוש ופיתוח צי הסוחר הישראלי.

1877. ידיעה על ייבוא אישי של אופנועים יפניים האסורים בייבוא

חבר הכנסת א' שפיזר שאל את שר התחבורה ביום כ"ג בכסליו התשמ"ב (9 בדצמבר 1982):

באחרונה פורסמה ידיעה, שלפיה גדל מספרם של אופנועים מתוצרת מפעלים יפניים, למרות ההנחיה האוסרת לייבאם. הגידול נובע מכך, שהאופנועים מגיעים ארצה ביבוא אישי, בהיתר משרד התחבורה, ולאחר הטלת כופר כספי כבד על המייבא.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם הידיעות נכונות?
2. מה הוא מספרם של אופנועים מתוצרת מפעלים יפניים האסורים בייבוא הנעים על כבישי הארץ?
3. מדוע בוחר משרדך להתיר את יבוא אופנועים אלה, תחת לחייב את מייבאיהם להחזירם לחוץ-לארץ?
4. האם נכון שלאופנועים אלה חסרים חלקי חילוף בטיחותיים ואחרים, כפי שמתייב החוק? ואם כן — האין בכך מפגע חברותי ובטיחותי?

שר התחבורה ח' קורפו:

אני מבקר לקרוא את התשובות על כל השאלות, גם אם חברי הכנסת השואלים אינם באולם. חברי הכנסת קוראים את השאלות, וכאשר לא שומעים את התשובות, זה משאיר לפעמים רושם של שאלה ללא תשובה. אני מעדיף לקרוא.

1. הידיעות אינן מדויקות. מדובר במקרים חריגים של יבוא אסור של אופנועים יפניים ללא רשיון וללא היתר, על-ידי עולים חדשים או תושבים חוזרים שעשו זאת בתום לב.

ההוראה העקרונית קובעת להחזיר את הרכב לחוץ-לארץ, אולם במקרים חריגים נדון הנושא בוועדת חריגים משותפת למשרד התחבורה, המסחר והתעשייה והמכס. כאשר טיעוניו של המייבא מתקבלים והוכח לוועדה שאכן העבירה נעשתה

1713. העסקת גמלאים בתקופה של אבטלה

חבר הכנסת מ' כהן-אבידב שאל את שר התחבורה ביום א' בכסליו התשמ"ב (17 בנובמבר 1982):

בתשובה על שאלתא מס' 1568, כתב, נאמר ש-18 גמלאים עובדים בנמל חיפה בתכנות, בפקידות, ברישום ובחישוב, בתפוקות, בהגדרה, בהנהלת חשבונות, בשליחות ובמחסנאות.

אודה לכבודו אם תשיב לי:

1. האם ידוע לך שקיים חוסר תעסוקה כמשק?
2. האם ידוע לך שיש כחיה מחוסרי עבודה, המקבלים דמי אבטלה, והם מתכנתים, פקידים, רישמים, מנהלי חשבונות, מחסנאים ושליחים?
3. האם אינך סבור שבתקופה של חוסר תעסוקה חובה להעסיק מובטלים במקצועות אלה במקום גמלאים?
4. האם בדעת משרדך לדרוש את הפסקת העסקתם של גמלאים ברשות הנמלים ולקבל במקומם עובדים מובטלים במקצועות אלה?
5. אם לא — מה נימוקך לכך?

שר התחבורה ח' קורפו:

בנמל חיפה הועסקו בחדש נובמבר 1982 15 גמלאים, לעומת 18 גמלאים שהועסקו ביולי 1982, ותהליך צמצום העסקתם ימשך על-פי צורכי העבודה.

רוכ הגמלאים בנמל חיפה מועסקים על בסיס ארעי ואקראי, והעסקתם עולה לרשות הנמלים סכום מזער.

היור' מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת כהן-אבידב.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

מי כמון ידוע, אדוני השר, שיש היום חוסר תעסוקה, ואנשים אינם עובדים ומקבלים דמי אבטלה. הגמלאים שעליהם מדובר אינם פקידים בכירים אלא הם מועסקים בחפקידים של שומרים, מנהלי חשבונות, תכנתים וכן הלאה. מדוע הם מועסקים כאשר יש מחוסרי עבודה המקבלים דמי אבטלה?

שר התחבורה ח' קורפו:

אני יכול להעריך, שעבודה זו היא מזערית, ואי-אפשר להעסיק בה 2 — 3 עובדים במשרות שלמות. מדובר בתחומים שונים, לכן, אם יקחו לכל מקום כזה עובד במשרה מלאה, תיגרם הוצאה כספית גדולה. אם מועסקים 15 גמלאים ברשות כזאת ובעבודה חלקית מזערית ולא משמעותית מבחינה כספית, אני חושב שצריך לקבל זאת.

1876. ידיעה על אוניות ישראליות נטושות בנמל בדרום-אפריקה

חברת הכנסת ש' ארכילי-אלמחלינו שאלה את שר התחבורה ביום כ"ג בכסליו התשמ"ב (9 בדצמבר 1982):

בעיתון "מעריב" פורסם, כי שתי אוניות של החברה הישראלית לדיג ולספנות "אטלנטיק" נותרו ללא תעסוקה בנמל קייפטאון בדרום-אפריקה, כאשר הן במצב של עזובה והזנחה. העובדים הישראלים שפוטרו נשארו בקייפטאון ואין להם דואג. היות שנוציג החברה עזב את העיר ונמצא בישראל.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם הפרסום בעיתון "מעריב" תואם את המציאות?
2. האם חברת "אטלנטיק" קיבלה מהממשלה סיוע כספי בכל צורה שהיא: הלוואה, ערבויות ומענקים?

קשה על כך, שאין מכנים עבורם מסלולים או שבילים מיוחדים, ולכן הם פגיעים מאוד ומסכנים את חייהם.

שאלות הן:

1. האם המשרד דואג לעדכון התקנות ולהתאמתן לרוכבי האופניים?

2. האם יש בדעת המשרד לגרום לכך, שבכל מקום אפשר ונחרץ ייסללו שבילים מיוחדים לרוכבי האופניים?

3. האם אין טעם לפתח תודעה של רכיבה על אופניים, בייחוד לאור הערך הספורטיבי של רכיבה על אופניים והחיסכון באנרגיה?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. התשובה חיובית.

2. משרדי משתתף במימון ובתכנון סלילת שבילי אופניים במקומות שונים בארץ. גם כעתיד חימשך סלילת שבילים כאלה, בגבולות התקציב שיעמוד לרשותנו.

3. אין נושא זה בסמכותי.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת וייס.

שכח וייס (המערך):

האם יש אפשרות, בקשר לחשובתך על שאלה 3, למצוא איזו דרך לתיאום קבוע ביניכם לבין מוסדות התכנון, במקרה זה משרד הפנים, כדי להגיע למצב, שתהיה חובה מסוימת להביא בחשבון את פריסת השבילים האלה בשלבי התכנון והביצוע? אני חושב שהעניין חשוב מאוד לעתיד התנועה, בעיקר של הדור הצעיר.

שר התחבורה ח' קורפו:

אפשר להשיג כמובן בחיוב, אבל האמת היא, שהמגבלות הפיסיות, כלומר העדר שטחים לסלילת דרכים, הן הקובעות. להערכת, אם נמצא בעיר סואנת בדרך מרכזית אפשרות להרחיב את הכביש, הרי זה עדיף על פני קביעת מסלול מיוחד לרוכבי אופניים. אבל במקומות קטנים דבר זה נעשה, וההצעה היא סבירה.

1982. ידיעה על תקלה חמורה במטוס של חברת "מטרו" חברת הכנסת ש' ארבל-אלמחולניו שאלה את שר התחבורה ביום י' בטבת התשמ"ב (26 בדצמבר 1982):

בעיתון "על המשמר" מ' 16 בדצמבר 1982 מגולל זוג נוסעים פרשה מסמרת שיער על טיסת אימים בחברת "מטרו".

בכתבה נמסר, שבטיסה שיצאה משרד התעופה בן-גוריון לניי-יורק באמצעות חברת "מטרו" היו תקלות רציניות במטוס ונשקפה סכנה של שרפת המטוס מעל לאוקיינוס, דבר שאילץ את הטייס לעלות נחיתה אונס באי ליד קנדה.

בין 480 נוסעים המטוס היתה כולה ופניקה, שהוגברו מפני שאיש מחברי הצוות לא שלט בשפה העברית.

רצוני לשאול:

1. האם קיימים נהלים המחייבים חברות תעופה היוצאות מישראל, או שהיעד שלהן הוא ישראל, לדווח למשרדך על תקלות שהיו להן בשעת הטיסה?

2. האם דווח למשרדך על-ידי חברת "מטרו" על תקלות בזמן הטיסה?

3. אם לא — האם הידיעה על התקלות היתה ידועה למשרדך?

בתום לכ, נבדקים האופנועים מכחינה טכנית ואם הם עומדים בתקנות התעבורה ניתנת הוראה לשחררם כנגד כופר מרתיע, שסכומו מגיע ל-50% מערך האופנוע בתוספת המסים.

2. מדובר בכמה עשרות אופנועים בכל שנה.

3. ראה תשובתי על שאלה 1.

4. תחזוקתו התקינה של כל רכב מנועי היא באחריותו הבלעדית של בעליו או הנוהג בו. לגבי ייבוא סדיר של רכב מחייב החוק הימצאות מלאי של חלקי חילוף, שיאפשר תיקון מיידי של כל תקלה. במקרה של רכב חריג חייב בעל הרכב להשביט את רכבו עד להתזרתו לכושר טכני כנדרש בחוק.

אשר לאופנועים היפניים, כדאי לציין, כי ביחמה כמה יבואני חלקי חילוף ניתן היום להשיג, ברוב המקרים, חלקי חילוף לאופנועים אלה או להזמין בדואר אוויר.

משרדנו לא נתקל בעובדה, שאופנועים אלה מהווים מפגע תחבורתי או בטיחותי.

1924. פעולת נמל התעופה בן-גוריון בשבתות ובחגים

חבר הכנסת א' הראל שאל את שר התחבורה ביום כ"ט בכסליו

התשמ"ב (15 בדצמבר 1982):

בעיתונות פורסם, כי המנהל הכללי של משרד התחבורה טען, כי אם ימשיכו העובדים להשביט את שדה התעופה בן-גוריון בשבתות, תחליט הממשלה לסגור באופן קבוע את שדה התעופה בימי שבת, חג ומועד.

בעקבות הודעה זו, רצוני לשאול:

1. האם דברי המנהל הכללי נאמרו על דעת הממשלה?

2. אם לא — מהי עמדת הממשלה לגבי פעולת שדה

התעופה בן-גוריון בשבתות ובחגים, כנתיב השומר על הקשר האווירי בין ישראל לבין העולם?

3. כלום לא מתפשת הממשלה תירוצן בלבד כדי לסגור את

שדה התעופה בן-גוריון בשבתות ובחגים, ושביבת העובדים היא תואנה בלבד, כפי שהדבר התרחש בחברת "אל על", כאשר נאחזו בשביבת הדיילים כדי להתגבר על משבר השבתת "אל על" בשבתות ובחגים?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. התשובה שלילית. דברי המנכ"ל שיקפו את העמדה שהתגבשה בקרב הדרג המקצועי במשרד, כהצעה לשר, בדבר הדרך שבה יש להגן על תיירים, נוסעים וחברות תעופה מפני שיטת עובדי המשרד, להודיע כימי שישו בצעריים על השבתת השרה עם כניסת השבת. דרך זו אמורה היתה להינקט ומנית, עד שיבטיחו עובדי רשות שדות התעופה לעבוד באורח תקין.

2. כפי שהיה בעבר.

3. נוסח השאלה משקף אי-הבנה של המאורעות שהתרחשו ב"אל על" וברשות שדות התעופה. אין הממשלה מתפשת תירוצן לסגור את תנכ"ג — נמל התעופה בן-גוריון — בשבתות.

1981. טיפול המשרד ברוכבי אופניים

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר התחבורה ביום י' בטבת

התשמ"ב (26 בדצמבר 1982):

סופר "דבר" כותב על מצבם של רוכבי האופניים ("דבר" מיום 1 בדצמבר 1982) ומצטט מתוך דף אגודת רוכבי האופניים ("גלגלי עץ") על "המרקד לחיים". בין היתר, מלינים רוכבי האופניים על כך, כי "99% מהם הם עברייני תנועה בעל כורחם, כי תקנות התעבורה אינן מעורבנות". בפיהם גם טענה

1. איזה סיוע מגיש משרדך למפעל לתעסוקת קשישים מת"ל (היחיד מסוגו בארץ)?

2. האם הסיכום בנדון בין המנהל הכללי של משרד העבודה והרווחה לבין הנהלת המפעל (מיום 16 במאי 1981) הוא כריתות?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
מפעל מת"ל הוקם כאגודה משותפת של משרד העבודה והרווחה, עיריית קריית גת, המוסד לביטוח לאומי ותשלובת ליגת בע"מ. האגודה התפרקה להלכה ב־17 במאי 1981, כאשר המשרד נתן סיוע בסך 100,000 שקל לכיסוי גירעונותיה, והמשך הפעלת המפעל הועבר כולו, ללא פיקוח המשרד, לתשלובת ליגת בע"מ.

הסיכום שעליו מדבר חבר הכנסת הנכבד היה בין פקדי המשרד ובין נציגי ליגת, ובו אכן סוכמו דברים, שמאוחר יותר התברר שאי אפשר לקבל את הסכמת האוצר להם, ועל כן המשרד היה מנוע מלבצע אותם.

הי"ד מ' סבידור:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):
איך יכולה להיראות הממשלה בסיכום דברים שישנו עם גוף שמעסיק בצורה פילנתרופית קשישים, עם מסמך חתום, אומנם כפרוטוקול ולא כחזה, עם תשובה שפתאום אין תקציב?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
כאשר הדברים הם בתחומי עבודתו של המשרד עצמו, מוסמך המנכ"ל, או מי שפועל בשמו, לסכם, כאשר הדברים דורשים תיאום בין משרדי, הסיכום הוא על-תנאי של קבלת הסכמת יתר המשרדים. במקרה המיוחד הזה ראה משרד האוצר בעיות עקרוניות, והוא היה מנוע מלאשר את זיכרון-הדברים הזה. הדברים נמסרו גם למפעל עצמו.

1869. מצב התעסוקה בדימונה
חברת הכנסת ש' ארבל-אלמחלנו שאלה את שר העבודה והרווחה ביום כ"ג בכסליו התשמ"ב (9 בדצמבר 1982):
בעיתונות פורסם, שכ־4,000 תושבים, בהערכה זהירה, אינם מצליחים לקנות דריסת רגל קבועה במעגל העבודה של דימונה. רק 800 מהם רשומים בלשכת העבודה המקומית ומחציתם "מובטלים" — על-פי הקריטריונים של משרדך.

מפעל לייצור בלמים למכוניות, שנחנך בראשית 1977 והיה אמור לספק עבודה לכ־1,000 איש, סגר את שעריו לאחרונה, מאחר שלא זכה בתמיכה ממשלתית מתאימה ובתשתית הולמת.

נוכח העובדה, שבמהלך חמש השנים האחרונות עקרו מדימונה כ־5,000 איש ולעיר חחים עתיד קשה בתחום התעסוקה, רצוני לשאול את כבודך:

1. מה הוא מספר דורשי העבודה בדימונה בששת החודשים האחרונים?

2. מה מספרם של אלה המובטלים שישה ימים ויותר בששת החודשים האחרונים?

3. מה הוא מספר מקבלי דמי האבטלה בחודשים אלה?

4. מה הוא מספר החיילים המשוחררים בקרב דורשי העבודה ובקרב מקבלי מענק האבטלה בששת החודשים האחרונים?

4. אם כן — האם נערכה חקירה לכירור התקלות שקרו למטוס, ומה היו מסקנותיה?

5. אם לא — האם מוכן כבודו לערוך חקירה בנדון?

שר התחבורה ח' קורפו:
1. הנהלים הקיימים בהתאם לתקנות הטיס קובעים, שדיווח על תקלות יינתן על-ידי כל כלי טיס ישראלי כאשר הוא, ועל-ידי כל כלי טיס זר הנמצא בשטח ישראל וחלה בו תקלה.

2. התשובה שלילית, מאחר שאין חובת דיווח לרשויות התעופה בישראל במקרה זה.

3. למינהל התעופה האזרחית נודע על התקלות מאמצעי התקשורת.

4—5. למינהל התעופה אין, סמכות לחקור את נסיבות המקרה, מאחר שכלי הטיס אינו רשום בישראל והתקלות אירעו מחוץ לשטחה של ישראל. עם זאת, ביקש מינהל התעופה מרשויות התעופה האזרחית בארצות-הברית מידע על נסיבות האירוע, והוגשה בקשה להמצאת דוח החקירה, לכשתושלם, מרשויות התעופה האזרחית של ארצות-הברית.

1983. הפעלת התחנה המרכזית החדשה בתליאביב
חבר הכנסת א' שפייר שאל את שר התחבורה ביום י' בטבת התשמ"ב (26 בדצמבר 1982):
באחרונה פורסם, כי משרדך החליט לאמץ את מסקנותיה של ועדה שמינה, אשר המליצה על הפעלת התחנה המרכזית החדשה בתליאביב.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם הידיעה נכונה?

2. בידי מי תופקד השלמתה של התחנה המרכזית בתליאביב?

3. מה הוא, להערכת השר, המחיר שחעלה השלמת התחנה?

4. מתי, להערכת השר, תושלם התחנה?

5. מתי תתחיל התחנה החדשה לפעול?

שר התחבורה ח' קורפו:
1. התשובה חיובית.

2. המפרקים שמונו על-ידי בית-המשפט עושים מאמץ למצוא יום פרטי, שייטל על עצמו את השלמת הפרויקט.

3. לא ידוע לנו במדויק, ההערכה היא שהשלמת התחנה תעלה כ־25 מיליון דולר.

4. על-פי הערכתנו, ניתן להשלים את בניית התחנה בתוך שנתיים.

5. עם השלמתה, תוכל התחנה להתחיל בפעולתה.

הי"ד מ' סבידור:
תודה לשר התחבורה, אני מתכבד להזמין את סגן שר העבודה והרווחה להשיב על חשע שאלחות.

1868. המפעל לתעסוקת קשישים מת"ל
חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ג בכסליו התשמ"ב (9 בדצמבר 1982):
הנני מבקש לדעת:

4. האם תורה לקיים מעתה ואילך בוועדה דיון מפורט על כל מפעל המבקש היתר לעבודה בשבת?

5. האם תורה להזמין לישיבות הוועדה גם נציג מטעם אגודת ישראל או מטעם הוועדה למען השבת?

6. לכמה מפעלים יש כיום היתר לעבוד בשבת. אילו מפעלים הם ומה מגבלותיו של כל היתר?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אכן כנסה הוועדה המייעצת למתן היתרי עבודה בשבת בתאריכים המוזכרים.

2. הוועדה אכן המליצה, ובידי השר נתונה הסמכות למתן היתרי עבודה מיוחדים על-פי חוק שעות עבודה ומנוחה.

3. הוועדה המייעצת בוחנת כל מפעל ומפעל בעת מתן המלצותיה ונעזרת ביעוץ המכון המדעי הטכנולוגי לבעיות ההלכה ובמכון לפירוק העבודה והייצור, וזאת לפי סעיף 12 לחוק.

4. אכן מתקיימים דיונים מפורטים על כל מפעל ומפעל.

5. הוועדה המייעצת הוקמה ביוזמת ראש הממשלה ופועלת במתכונתה זה כמה שנים.

6. הרשימה תצורף לפרוטוקול.

1871. מחסור צפוי בהנדסאים ובטכנאים

והר הכנסת ש' רייס שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ג בכסליו התשמ"ב (9 בדצמבר 1982):

סופר "דבר" מיום 12 בנובמבר 1982 כותב: "עד 1990 צפוי כמשק מחסור ב-10,000 הנדסאים וטכנאים — כך עולה מבדיקה שערך המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית של משרד העבודה והרווחה. הביקוש לכוח אדם מיומן ברמת הנדסאים וטכנאים יחמיר במחצית השנייה של העשור, עם החדרת מערכות ייצור ממוחשבות לתעשיות המחשב, האלקטרוניקה והביוטכנולוגיה. הד"ר ברוש, מנהלת המכון, אמרה, כי נתונים על המהפך התעשייתי בארצות המערב וביפן מלמדים, שכתוצאה ממחשוב תהליכי הייצור הולך ופוחת הביקוש לכוח אדם בלתי מיומן ברמה של פועל ולעומת זאת עולה במידה גוברת והולכת הביקוש לכוח אדם מוכשר בנושאים כמו תכנון בעזרת מחשב, אלקטרואופטיקה, בקרה ספרתית, ביוטכנולוגיה ובקרת איכות.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

כיצד נערך המשרד לקראת הבאות בתחום רגיש זה?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

עם קבלת הנתונים בדבר מחסור צפוי בהנדסאים וטכנאים פועל משרדנו בעניין אספקת הנדסאים ביחס של 3:1 בהשוואת מהנדסים לעומת הנדסאים היום, שהם ביחס של 1:1, כלומר, לחיזוק היחס.

המשרד נערך להרחבה ולפיתוח של משאבי כוח אדם טכנולוגי לתעשייה על-פי המדיניות הלאומית של פיזור האוכלוסין המכוונת את התעשייה לאזורי פיתוח, זאת בשיעור של גידול שנתי בין 10% ל-15% לשנה. כך גם במספר הלומדים בעשור הקרוב.

המשרד הקים באשדוד מכללה טכנולוגית, אשר קלטת מאות תלמידים, ובשלב תכנן נמצאת מכללה בנצרת-עילית לקליטה של מאות נוספים.

5. מה הן אפשרויות התעסוקה המוצעות למחוסרי העבודה בדימונה?

6. האם יש תוכניות שיש ביכולתן לתת תשובה לפתרון בעיית האבטלה בדימונה?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ד' בן-מאיר)

1. מספר דורשי העבודה בששת החודשים האחרונים: יוני — 714; יולי — 739; אוגוסט — 734; ספטמבר — 721; אוקטובר — 799; נובמבר — 772 (ארצי).

2. מספר המובטלים שישה ימים ומעלה בששת החודשים האחרונים: יוני — 372; יולי — 397; אוגוסט — 406; ספטמבר — 387; אוקטובר — 254; נובמבר — 292 (ארצי).

3. מספר מקבלי אישורי אבטלה בששת החודשים האחרונים: יוני — 176; יולי — 203; אוגוסט — 253; ספטמבר — 284; אוקטובר — 255; נובמבר — 262.

4. מספר התייללים המשוחררים בקרב דורשי העבודה ומקבלי דמי אבטלה בששת החודשים האחרונים:

החודש	דורשי עבודה	אבטלה 6 ימים ומעלה
יוני	85	51
יולי	64	40
אוגוסט	63	30
ספטמבר	61	45
אוקטובר	62	29
נובמבר	63	34

5. במקומות עבודה שונים, לרבות במפעלים מקומיים (ובכלל זה טקסטיל וקונפקציה) — משרות מתפנות, בעיקר בתחלופה, בכניין, כשדה התעופה ברמת-מטרד, בבית-האריזה — מרכז ספיר, ובבתי-המלון בבקעת ים-המלח.

6. תוכניות הפיתוח התעשייתי, שנמסרו לנו על-ידי משרד התעשייה והמסחר, שהוא הממונה על זה, מלמדות על שני מפעלים בהקמה או להרחבה עם 65 עובדים, חמישה מפעלים בתכנון עם 235 עובדים, וכל אלה כענפי מתכת, אלקטרוניקה, קונפקציה, בניין ושירותים.

1870. היתרי עבודה בשבת

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ג בכסליו התשמ"ב (9 בדצמבר 1982):

נמסר לי, כי הוועדה למתן היתרי עבודה בשבת התכנסה בו' בתשרי התשמ"ג (23 לספטמבר 1982) ובכ"ד בתשרי התשמ"ג (11 לאוקטובר 1982) ודנה במתן היתרי עבודה בשבת ל-50 מפעלים ברחבי הארץ.

מכיוון שדיון "סיוטני" מעין זה עשוי לגרום למתן היתרי עבודה בשבת, מבלי שתהיה התעמקות ודיון מפורט בכל מפעל ומפעל, אודה לך אם תשיב לי:

1. האומנם כנסה הוועדה למתן היתרי עבודה בשבת כנ"ל?

2. האם החליטה — במקרה שהתכנסה — לתת היתרי עבודה בשבת? אם כן — לאילו מפעלים?

3. אם ניתנו היתרים — מאילו סיבות ניתנו?

לפי הממצאים ההשוואתיים, פערי השכר בישראל הם מן הגבוהים בעולם. כך, למשל, משתכר מנהל מפעל בקנה כ" 35,000 דולר נטו לשנה ופועלת בבית-חרושת כ" 10,600 דולר, כלומר היחס הוא 1:3. בישראל משתכר מנהל מפעל כ" 19,600 דולר נטו לשנה ופועלת בבית-חרושת כ" 3,300 דולר; היחס הוא 1:6. בארצות-הברית היחס הוא 1:4, והלוא היא נחשבת למדינה קפיטליסטית. בישראל קיימת מסורת סוציאליסטית ואילו הפערים הם תהומיים. לעומת יוון, הודו, מצרים, גרמניה, טורקיה, בריטניה, ספרד, מקסיקו, קנדה, ארצות-הברית, צרפת, שבדיה, יפן, אוסטרליה ושווייץ — בישראל הפער הוא הגדול ביותר.

שאלותי הן:

1. האם יש בדעת הממשלה לגרום לשינוי המצב?
2. אם כן — באילו דרכים?
3. באיזה קצב?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1-3. במאמר המצוטט נאמר: "מאליו מוכן, כי יש להתייחס בהסתייגות לנתוני השכר האלה, כי קיימים הבדלים רבים בתנאי עבודה ורמת המחירים בעולם". ניתן להוסיף על כך רשימה ארוכה של גורמים, שיש להביא אותם בחשבון בהשוואות בין-לאומיות כסוגיה זו, העלויות, או העשירות — כל אחד בהתאם לראייתו — להשפיע על התוצאות באופן משמעותי.

על-פי סקרי הכנסות 1980 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הסתכמה ההכנסה השנתית הממוצעת ברוטו של מנהלים בתעשייה בשנה זו ב-42,500 שקל, ואילו של הפועלים הבלתי-מקצועיים בתעשייה — 15,800 שקל. מכאן שהיחס בין מנהלים לפועלים בלתי מקצועיים הוא 2.7. על-פי אותו מקור נתונים, היתה ההכנסה ברוטו הממוצעת לשעת עבודה של מנהלים באותה שנה 16.3 שקל, ושל פועלים בלתי מקצועיים 7.8 שקל, שהוא יחס של 2.1. מכאן שנתונים אלו עומדים בסתירה לנתונים המובאים בביתון המצוטט.

יתר על כן, השכר בסקטור התעשייתי לא נקבע על-ידי הממשלה אלא באמצעות משאומות בין המעסיקים להסתדרות. הממשלה פועלת להשגת שוויון גדול יותר בחלוקת ההכנסה ולהגנת העובדים יותר, על-ידי אמצעים כגון: מס הכנסה פרוגרסיבי, חוק הבטחת הכנסה, חשלומי הביטוח הלאומי, פיקוח וסבסוד מצרי יסוד המהווים מרכיב גבוה בתצרוכת השכבות החלשות.

אם יורשה לי להוסיף על-יפה, אתמול היתה לי הזכות להציג בפני ועדת העבודה והרווחה של הכנסת את חוק שכר מינימום, שנועד להבטיח לאותה אוכלוסייה חלשה ורדודה בהכנסתה מינימום מכובד ככל האפשר. אני סבור שזה מצטרף לאותה מסכת של הגנות, שאנחנו משתדלים לתת לחוליות החלשות שבחברה שלנו.

1927. שירותי הרווחה ככפרים ערביים

חברת הכנסת ש' רייס שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ט בכסליו התשמ"ב (15 בדצמבר 1982): בביקור שערכתי כדיר-אל-אסד ביום 5 בדצמבר 1982 נמסר לי, שלאוכלוסיית שני הכפרים, דיר-אל-אסד ובענה, המונה למעלה מ-7,000 תושבים, יש עובדת סוציאלית אחת, המועסקת ב-1/2 משרה. עוד נמסר לי, שהיתה בקשה להקים לשכת רווחה ושירותי קהילה אזורית, שבה יוכלו הכפרים האלה: מג'דל-כרום, דיר-אל-אסד, בענה, נתף ורמה, עד היום,

במסגרת 35 מוסדות קיימים תינתן הצמיחה השנתית בשיעור שנקבע לעיל, בין 10% ל-15%.

קצב ההתפתחות והגידול הצפויים תלויים ברמת העדיפות התקציבית אשר תינתן לגיוס הלוואות במכללות, לבינוי המכללות ולהצטיידות המעבדות. לקראת שנת 1983 הגיעו משרדי העבודה והרווחה והאוצר להבנה מלאה בדבר צורכי המערכת, ויהיה לכך ביטוי תקציבי נרחב, מתוך הכרת הצורך להכשיר את התעשייה שלנו לקראת העשור הבא.

הד"ר מ' כהנא:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבת וייס:

שבת וייס (המערך):

זה אותו תחום דיסציפלינרי שקודם העיר על כך יושב-ראש הכנסת בעניין אחר. רציתי לשאול, האם אתם מתואמים בעניין זה עם משרד החינוך והתרבות, שכן אתם ממונים על הכנון כוח האדם, ומשרד החינוך ממנה על עצם ההוראה בבתי-ספר מקצועיים? מהי הדרך שבה אתם מצליחים להגיע לידי תיאום, כדי להגיע לתוצאה שאתה מדבר עליה?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

יש ועדה בין-משרדית, שכוללת גם את נציגי משרד החינוך והתרבות וגם את נציגיו, וגופים נוספים, בנושא של הכשרת טכנאים, כאשר יש מעין חלוקת תפקידים. אנחנו מכשירים הנדסאים וטכנאים במכללות הערב, את הגילאים שמעבר לגיל צבא. משרד החינוך והתרבות מקיים כיתות המשך, י"ג וי"ד להנדסאים ולטכנאים. הנושא כולו נמצא בראייה כוללתית מקפת של צורכי המדינה והתעשייה. אנחנו בהחלט מתואמים, בהבדיל מנושאים אחרים, כאן אנחנו מתואמים בצורה משביעת רצון, לעניות דעתי.

1872. האבטלה בחיפה

חבר הכנסת ש' רייס שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ג בכסליו התשמ"ב (9 בדצמבר 1982):

חיפה צועדת, ככל הנראה, במקום ראשון "במצעד" האבטלה הארצי. ביולי-ספטמבר 1982 נרשמו בחיפה 4,787 דורשי עבודה — גידול ב-100% לעומת החודש הקודם.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם יש בדעת המשרד לפעול נגד תופעה זו?
2. באילו דרכים?
3. באיזה קצב?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1. המשרד על כל שלוחותיו מטפל כל יום בנושא האבטלה בגדר הסמכויות והתפקידים המוטלים על השלוחות השונות.

2. הדרכים העיקריות לתקיפת הנושא הן: א. יסות תעסוקות גיאוגרפית והכוונה לאזורים מרוחקים; ב. שימוש במשרות של עובדי יהודה, שומרון ועזה המתפנות; ג. מיצוי התעסוקות הקיימות באמצעות צוות מיוחד שהוקם במיוחד לתכלית זו; ד. הכשרה מקצועית נרחבת על-פי צורכי התעסוקה, מתוך כוונה לאפשר הסבת עובדים והכשרת עובדים בהתאם לצורך.

3. בקצב המרבי בנסיבות הנתונות.

1926. פער השכר בישראל

חבר הכנסת ש' רייס שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ט בכסליו התשמ"ב (15 בדצמבר 1982): ב"דיעות אחרונות" (26 בנובמבר 1982) פורסמה טבלת שכר השוואתית בין שכירי ישראל לבין שכירים ברחבי תבל.

במערכת החינוך הגבוה בישראל. סוכס כי הבדיקות תימשכנה, תוך הצבעה על כך כי נעשה ניסיון, אולי באוניברסיטת הנגב, לפתוח כיתה אחת מיוחדת לאוכלוסייה הזאת.

אם יורשה לי להוסיף, מסתבר שלא צעקתה. יש אומנם ירידה של הנדסאים שגמרו כיתות י"ג — י"ד של משרד החינוך בעיקר, ואשר מבחינת הכישורים והיכולת האישית שלהם עשויים היו ללמוד מלכתחילה לימודי הנדסה בטכניון. חלק מהם, שהעבודה כהנדסאי או כטכנאי איננה ממלאה את הציפיות שלו — "פחול" לרדת להמשך לימודים בחוץ-לארץ, ארצות-הברית מבחינה זו מעמידה אפשרויות מגוונות ומפתות. אנחנו שוקלים אפשרות של יצירת השלמת לימודים כאן — מהנדסאי למהנדס — אשר תשתלב עם מערכת של הכשרה מקצועית נוספת: מעגל עבודה אחרי השלמת הלימודים כהנדסאי ואחר-כך שוב חזרה למעגל הלימודים כדי להשלים זה נועד לאפשר לנו לנצל את כוח האדם הזה כהנדסאי, אשר בהכשרתו השקענו כסף רב, להביא אותו אל התעשייה למעגל עבודה של חמש עד שבע שנים, ואחר-כך, מכיוון שגם התעשייה מתערכנת ומתחדשת בקצב אדיר — להשיב אותו אל מעגל הלימודים כדי להתעדכן ולשוב אליה, אל התעשייה, כמהנדס. אנחנו עוסקים בתוכנית הזאת מתוך רצון לתקוף את הבעיה הזאת גם מבחינה לאומית של הירידה.

1986. מתן סיוע משפטי לנוזקים

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר העבודה והרווחה ביום 1 בסבט הכנסת (26 בדצמבר 1982):
חקנה 5 לחקנות הסיוע המשפטי, התשל"ג — 1973, מפרטת את העניינים שבהם מעניקה לשכת הסיוע המשפטי סיוע משפטי לנוזקים. לשון החקנה איננה ברורה ולשכת הסיוע המשפטי מפרשת אותה על דרך הצמצום, כך שסיוע משפטי אינו ניתן לנוזקי שירותי הרווחה (כין בכסף ובין בעין) אלא רק לנוזקי סעד (בהבדל מנוזקי שירותי הרווחה והטיפול הסוציאלי).

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. מדרע לא יתקנו תקנות הסיוע המשפטי כך שתיקבע בהן במפורש זכאותם של הנוזקים לשירותי רווחה לקבל סיוע משפטי?

2. האם רואה כבודו הצדקה לאכתנה הקיימת כיום בין נוזקי סעד המקבלים סיוע משפטי לבין הנוזקים לשירותי הרווחה, הגם שמבחינה עניינית אינם שונים מנוזקי הסעד, שאינם מקבלים את הסיוע?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. הסיוע המשפטי לנוזקים ניתן על-פי מבחן הכנסה. מטרתו לתת סיוע משפטי לנוזקים, אשר מחמת מצבם הכלכלי אינם יכולים לשאת בהוצאות עורך-דין. הנוזקים לשירותי רווחה אינם נוזקים מחמת מצבם הכלכלי אלא כתוצאה מצורך או מכעיה אישית או משפחתית הקשורה לחפקידם. לפיכך, איני רואה צורך במתן סיוע משפטי לכל מי שנוזק לשירותי רווחה, אלא רק לאלה הזקוקים לכך כתוצאה ממצבם הכלכלי.

אשר לסיוע למעוטי הכנסה, יש מקום להרחיב את מסגרת הזכאים מעבר לאוכלוסיית מקבלי הכנסות הכנסה ולכלול גם אלה המשתכרים 25% מעל לקצבת הכנסת הכנסה.

הו"ר מ' סבידור:

תודה לסגן שר העבודה והרווחה.

תושבי הכפרים הללו, הנוזקים לשירותי משרד העבודה והרווחה, מקבלים אותו בעכו.

נוכח העובדה שהתקן הקיים כיום אינו עונה על הצרכים, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם האנפורמציה שנמסרה לי נכונה?

2. מה הם הקריטריונים לקביעת תקן לעובד סוציאלי?

3. האם התייחס כבודו לבקשה להקמת לשכה אזורית לחמשת הכפרים ובאיזה אופן?

4. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

5. האם מוכן כבודו לבדוק את האפשרות להגדיל את התקן הקיים?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האנפורמציה איננה מדויקת. תושבי דיר-אל-אסד מקבלים שירותים חברתיים במסגרת לשכה אזורית עכו. כלשכה זו, המופעלת ישירות על-ידי משרד העבודה והרווחה, 15 משרות והיא משרתת אוכלוסייה בהיקף של 22,500 איש ככמה יישובים ערביים. השירות לתושבי הכפרים ניתן על-ידי עובדי הלשכה האזורית גם בכפרים עצמם, כהתאם לצורך.

2. המדרים לקביעת תקן של עובדים סוציאליים מבוססים על היקף האוכלוסייה ועומק הבעיות החברתיות, כאשר עומק המצוקה נמדד על-ידי משתנים שונים, כגון: גודל האוכלוסייה, מספר הזקנים, שיעור הילדים, יחס תלות.

עם זאת, המשרד אינו חופשי להקצות משרות על-פי המדרים, היות שהוא פועל במסגרת "שיא כוח-אדם", כפי שהוקצה לו בחוק התקציב.

3 — 4. ברמה ובמגדיל-כרם קיימות מחלקות נפרדות לשירותים חברתיים. לא ידוע לנו על בקשה להקמת לשכה אזורית בהרכב כפי שפירטה חברת הכנסה.

5. משרדנו עושה עתה מאמצים להגדלת כוח-האדם המקצועי במגזר הערבי.

1985. לימודי הנדסאים המבקשים להיות מהנדסים

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר העבודה והרווחה ביום 1 בסבט התשל"ב (26 בדצמבר 1982):

על ההנדסאים המוסמכים בישראל, בבואם להכשיר עצמם למקצוע כמו מהנדס, להתחיל את לימודיהם מן ההתחלה. בכמה ארצות, למשל בארצות-הברית, עומדות להנדסאים המוסמכים נקודות זכות רבות, בבואם ללמוד הנדסה והם "חוסכים" כשתי שנות לימוד. ידוע לי על מקרים לא מעטים של ירידת הנדסאים מישראל בשל עניין זה.

שאלותי הן:

1. האם יש בדעת המשרד ליוזם שינוי בדרגי ההכשרה של הנדסאים המבקשים להסב את מקצועם למהנדסים?

2. אם כן — באיזו דרך ובאיזה קצב?

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:

1 — 2. המשרד כחן את שאלת ירידתם של הנדסאים להמשך לימודים בחוץ-לארץ. עקב אי-יזכור נאות כבואם ללמוד בארץ לימודי הנדסה. כרינוס שקיימתי עם הפרופסור הרר, יושב-ראש המועצה להשכלה גבוהה, יושב-ראש הוועדה לתכנון ולתקצוב, נדונה בינינו האפשרות לקדם את לימודי ההנדסאות, על-ידי מתן אפשרות ההשלמה וקיצורה

ג. הצעות לסדר-היום

אנשי "שלום עכשיו" באפרת

בתולדות מלחמות ישראל. רבים הלכו לשבי הירדני. לאחר קום המדינה הרס והחרב הלגיון הערבי את היישובים. מעשים אלה הוכיחו את גדל שנאתם בכך, שלא רצו להשאיר שריד ופליט וסמל של יהודים בגוש זה.

הגוש שוחרר במלחמת ששת הימים. כבר כאותה שנה הוחל כשיקומו. הכנים חזרו והקימו חמישה יישובים, מהם — שלושה קיבוצים: כפר-עציון, ראש-צורים ומגדל-עוז; ומושב שיתופי — אלעזר. המאכלס בעולים חדשים. במרכז האזור, אלון-שבות, גרות כ-250 משפחות. במקום הוקמה ישיבת הסדר הרעציון, ובה 420 חניכים, וכן מוסדות נוספים.

כל יהודי וישראלי בררדעת היה צריך להביט אחורה, לא לתקופה ארוכה של אלפיים שנה אלא לתקופה קצרה יותר, כדי לדעת את ההיסטוריה שבה התרחשו הייסורים של דם, דמעות ופחדים של הורים שכניהם היום שבים אל המקום, בבחינת "ושבו בנים לגבולם". אמונת הכנים הבאים ליישב את הגבול הזה היא יסוד ומסד בחיי ישראל, היא נשמתם ונשימתם. ואל לאנשים לבוא ולפגוע ברגישות זו.

בנוסף על כך, יש להביא בחשבון את העולים החדשים, הרוצים לעלות לארץ, בבחינת "ותעלינו בשמחה לארצנו ותיטענו בגבולנו". המפגנים היו צריכים להיזכר בהרס ובחורבן שעשה בזמנו הלגיון. במקום לבוא לעזרת אחרים בגוש הזה, הם הוסיפו — לצער — הרס פוליטי ונתנו חומר רווי שנאה לאלה המבקרים אותנו יום ולילה.

אזור זה, אליבא דכולי עלמא, יש עליו קונסנסוס לאומי; ואין חולקים עליו בבית הזה אלא בודדים. גם פרט זה נעלם משום מה, ביועצין שלא בידועין, מעיני המפגנים. ברצוני לייחס חשיבות מסוימת לנושא הקונסנסוס הלאומי. מה היא החשיבות שבעינין הזה? יש הסכמה בקטע מסוים שאסור לנו לפגוע בו; סילוק חילוקי דעות בתוך המחנה בישראל הוא מן המוסכמות; תבונה וגוברת, ואיש את שפת רעהו ישמע ויאדין. האם זה לא חשוב? במקום שיש קונסנסוס יש יחס של כבוד והערכה; מטרה זוהי בכל קונסנסוס היא טובת הציבור. ומה חבל שמישהו רוצה לפגוע בהישג זה, רוצה לזכות יצרים ולפגוע באחדות ישראל, שהיא ערך עליון, והפגוע בו ראוי להקעה.

ייתכן שבמעשים אלה רצו לפגוע במדיניות הממשלה. דומני כי השיגו את ההיפך. על הממשלה לעשות הכול כדי שהאזור הזה יקבל את מלאו הסיוע, קרי: המשך הפיתוח, ואם הם התכוונו לפגוע במדיניות החוץ של ישראל, הרי בכך הם שיטתו את מתנגדינו בעולם, כי על כך יש קונסנסוס. ומה הרעילו חכמים? האם נעלם מעיניהם כי "סוף מעשה במחשבה תחילה"?

צד לי לומר, שבהפגנתם הם פגעו גם ברקמה החברתית, הרגשית, העדינה והחשובה של חינו, בכך ששיתפו גם את אנשי השכונות בהפגנה הזאת. אני מרשה לעצמי לומר, שאנשי "שלום עכשיו" טעו והטעו. הם טעו בבחירת היעד; טעו בהצהרות חסרות טעם, כאלו יש כוחה של הפגנה זו לעצור את הסיפוח, ושכאלו העיר אפרת היא הגורם שימוטט, כביכול, את הסכמי השלום.

יאיר צבן (המערך):

אפשר להעיר משהו? זה לא היה מכוון נגד אפרת, אלא נגד מעשה האכזר שם, שבא על חשבון פתרון בעיית שכונות המצוקה.

הד"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: "אנשי 'שלום עכשיו' באפרת". אני מזמין את חבר הכנסת אליעזר אבטבי.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הפגנת קבוצת אנשים המכנים עצמם "שלום עכשיו" כיום שבת כעיר אפרת היתה מקח טעות ועברה כל היגיון פוליטי. ציבורי וחברתי. צד לי על שקבוצת אנשים, אשר אולי לא שנתה ולא למדה את ההיסטוריה של אזור זה ושל העיר אפרת, שעל מיקומה ואכלוסה אין כמעט חולקים בבית הזה ובקרב חלק גדול מן העם — העיר אפרת היא חגורה וטבעת המגינה על ירושלים. מעשה זה, שגבל גם בחילול שבת, גלש, לצער, למעשים שבהם נהרסה והושחתה אבן ירושלמית, באמצעות כל מיני כתובות על האבנים ועל הכתים. כל זה, לרדתי, נוגד את הסדר הציבורי וההגיוני גם יחד.

יקטור שטייטוב (המערך):

"שלום עכשיו" הסתייגה מהדברים האלה.

יאיר צבן (המערך):

הגדירו זאת כפרובוקציה.

יקטור שטייטוב (המערך):

למה אתה מדביק זאת עליהם עכשיו?

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

אגיד גם זאת. נכון שאנשי "שלום עכשיו" הודיעו שלא הם עשו זאת, אבל מאחר שלא בדקתי מי עשה זאת — האחריות מוטלת עליהם. מי שמחליט על הפגנה, אומנם לא יודע כיצד היא תסתיים, אבל הוא הנושא באחריות.

יאיר צבן (המערך):

למה?

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

העיר אפרת ממוכנת ל-5,000 משפחות ולכ-25,000 נפש. הקמת העיר אושרה ב-1975. בתקופת שלטון המערך. המגמה היתה והינה לאכלס אותה ביהודים רבים, כדי שתהיה הקשר והגשר לירושלים רבה.

אדמות העיר אפרת כולן בבעלות המדינה. אלה אדמות טרשים, אדמות לא מעובדות ולא ראיות לעיבוד חקלאי. לא נושל מהם אף אדם אחד.

בעיר זו אמורים לגור עולים חדשים, גרעינים מארצות-הברית וכן מדרום-אפריקה ומאוסטרליה. אנשים אלה משקיעים במקום ממיטב כספם. כ-85% מההשקעות הן השקעות פרטיות. הסיוע הממשלתי לא עולה על 15%. העיר אפרת תשרת את גוש-עציון כעיר וכאם בישראל.

כידוע, האזור היה מאוכלס ביהודים ומויטב לפני קום המדינה ביישובים כפר-עציון, משואות-יצחק ועין-צורים. שלושת היישובים האלה היו שייכים לקיבוץ הדתי, והיישוב רבדים היה שייך לשומר-ההצטר. עובדות אלה נעלמו משום מה מהאנשים שהפגינו ביום שבת.

בא אני להזכיר: הגוש הוקם בשנת 1943. לצערנו, הוא נפל ב-14 במאי 1948. בגוש נפלו 250 קורבנות. ממיטב האנשים. מספר רב זה של קורבנות בגוש אחד הוא מן הגדולים ביותר

מורי ורבותי, כל הפגנה היא לניטויית ברעשה היא מקבלת אישור. היא צריכה להיות מאושרת, ואסור לה לפרץ מעבר לגבולות המקובלים. אסור שתהיה השחתת רכוש, כמו זו שהיתה שם, וגם אין להשלים עם רישום ססמאות על בתי אבן ירושלמים באפרת. שאינני יודע מי כתב אותן, אבל הן אומרות: שיכון לפליטי סברה ושחילה, וניתן לראות את הססמאות האלה בעין. בעשרות בתים נשברו ונהרסו גם דוד שמש, וגם זאת ניתן לראות בעין. גרוע מאוד הדבר. שכמעט שאי אפשר למחוק את הכתובות האלה המופיעות על האבנים, כי זה צבע התורט בתוך האבנים.

ראו לאן הובילה הפגנה זו, גם אם יש הכחשה ונשמעת טענה כי לא אנשי "שלום עכשיו" עשו זאת. ראו איזו עוגמת נפש היא גרמה, ובמיוחד הססמאות שנכתבו על הבתים: שיכון לפליטי סברה ושחילה. אלה דברים חמורים מאוד. דברים אלה פוגעים ברקמה החברתית שלנו, ולפי דעתי אסור לעבור על זה לסדרהיום.

ההפגנה היתה מיותרת. כל הפגנה מעין זו אינה תורמת ולא תרמה להבנת יתר, והיא פוגעת במיוחד בנושא שיש לגביו קונסנזוס לאומי רחב, חשוב ומבורך. הלואי שהיינו קרובים לקונסנזוס כזה גם בנושאים נוספים אחרים. נושא פוליטי, מן הראוי שיהיה נדון בבית הזה. כאן המקום לוויכוח, לליכון דברים ועמדות. הפגנה באישור — כן; אבל כל דאלים גבר — לא. המתכננים הפגנה חייבים לדעת, כי המארגנים הם גם האחראים להם שמתרחש בהפגנה ולאחריה.

חילופי השקפות ועמדות והכרעות דמוקרטיות הם יסוד המדינה. לא ייתכן שמיעוט שולי, שעמדותיו שונות מהקונסנזוס הלאומי, יעשה מעשה ראוותני ורעשני ויגרסו נזק לחברה כולה.

אדוני היושב ראש, אני מבקש לקיים דיון בשאלה הזאת.

הי"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת אליעזר אבטבי. רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל כהן.

יגאל כהן (הליכוד):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הפגנת "שלום עכשיו", הצורה, המקום והדרך שבהם התקיימה, תורגת מכל הפגנה שהיינו מורגלים לה מתנועה זאת בעבר. השפל שאליה היא התדרדרה הפעם עובר כל ערך מקודש יהודי, ציוני ולאומי.

הצורה — לקיים הפגנה, בלתי חוקית, ביום שבת במקום ובאזור ששם חיים יהודים דתיים, אלה המדברים גבוהה גבוהה על שלום, אחווה וקירוב לבבות, הם המסיתים יהודים נגד יהודים. הם מסיתים את אנשי השכונות, שכאילו על חשבונם ועל גבם הוקמה העיר אפרת. מה שנעשה בשכונות במסגרת שיקום מורגלים לא נעשה עשרות שנים. רק בשלוש השנים האחרונות הושקעו מיליארדים רבים בשיקום 60 שכונות. גם בתקציב השנה יש לשיקום השכונות תוספת, ריאלית. שלא ניתנה לשום משרד אחר. אין תוספת ריאלית בשום תקציב של שום משרד. פרט לשיקום השכונות. מדובר על תוספת של עוד 13 שכונות, בנוסף על 60 שמתפלים בשיקומן. לבוא ולומר לאנשים אלה, שעל חשבונם הוקמה אפרת, אין מעשה נואל ומכוער מזה.

המקום — גוש-עציון. מי מאתנו איננו זוכר מה היה גוש-עציון לעם ישראל במלחמת השחרור, המלחמה שהיתה סמל לגבורה יהודית של עם שעמד בגבורה שלא ידענו כמותה. על קומץ יהודים מרוחקים ומנותקים מלחמים על ביתם, על אדמתם, על מדינתם. שם היה הכיטוי הנעלה ביותר של

אליעזר אבטבי (תחת דתית לאומית):

אני מדבר על אפרת, ועוד אנע בנקודה שעוררת.

בממשלה זו ובממשלות קודמות לא ראו ולא רואים כך את גוש-עציון ואת העיר אפרת. ההיפך מזה הוא הנכון. מיקומה של העיר נקבע כדי שיהווה חגורה בפיתוחה של ירושלים, ואת הדבר הזה אפשר למצוא גם במצע המערך. אפשר לקרוא את הצהרותיהם של אנשי המערך ולראות שהם הדגישו את הצורך שבהקמת הגוש, בבנייתו ובפיתוחו, תוך אותם הדגשים שכבר הזכרתי. של "ושבו בנים לגבולם", עד כאן הם טעו אנשי "שלום עכשיו".

ובמה הם הטעו? צר לי עליהם. הם אנשים טובים, אבל הם הטעו את האחרים. הם ניצלו את חממותם של אנשי השכונות וקראו אותם לדגל שמהותו פוליטית, והפכו אותו לנושא חברתי-כלכלי — כאילו מה שהושקע ומושקע בעיר אפרת הוא על חשבון שיקום השכונות. אנשים אלה נוצלו למעשים בלתי חוקיים. חבר הכנסת צבן, שיש לב למה זה עלול לגרום את השכונות.

יאיר צבן (המערך):

מה שמושקע בגדה המערבית הוא כהחלט על חשבון השכונות.

אליעזר אבטבי (חיות דתית לאומית):

זה דבר הגובל, לדעתי, בשערורייה נוראה. זה פוגע ברקמה החברתית הרגילה, שבאים לנצל אותה נגד מטרה לאומית חלוצית דתית. יש שם עולים חדשים, המוכנים לעלות לישראל ומשקיעים מכספם כ-85% מההוצאות כדי להקים בית בישראל. המקיימים את המצווה של עלייה לארץ, מצווה שכולנו תפצים בקיומה. מארגני העיר אפרת יבורכו על מפעלם זה, על שהם מביאים משקיעים וגם משתקעים. אלה מעשים יפים, נאים, חינוניים וחיוביים לחברה הישראלית, וראויים כהחלט לברכה. כל מי שמפגין רוצה לפגוע במשימה לאומית זו, יש להוקיעו. כל מי שמברך על מעשה חיובי זה, הבא למלא יעדים לאומיים, יבורך.

לא ייתכן מצב שבו כל אחד ישים את עצמו שופט ומוציא לפועל ויבקע מה טוב למדינה, ומה לא טוב לה; לאן יכוונו והיכן יושקעו המשאבים הלאומיים. אין ספק שבחירת היעד להפגנה היתה בכחירת טעות, וגם הטעיה — בהצביעה שכאילו המשאבים הללו אילו לא הושקעו כאן, היו מושקעים בשכונות. ברצוני לומר לאנשי השכונות: אל תלכו שולל אחרי ססמאות אלה. אחר הפגנות אלה ואחרי דברי מלל שאינם מובילים לשום פתרון.

טענות אנשי השכונות צודקות כיסודן, ואין איש בישראל, מהקואליציה או מהאופוזיציה, שאינו רוצה למצוא פתרון לבעיה זו. וכבר יש התחלות פה ושם. נכון שזה לא מספיק וצריך לעשות יותר. אך אל תהיו נגד משהו. תהיו בעד עניינם, שהוא צודק. כולנו רוצים שבעיית השכונות תמצא את פתרונה. העניין הצורך של שיקום השכונות אינו עניין פוליטי. הייתי מייפץ לכל אחד — להשאירו מחוץ לתחום הפוליטי. זה נושא חברתי ולאומי. הייתי ואני נמנה גם עכשיו עם אלה החובעים יותר משאבים בשביל השכונות, כדי שחרפה זו תוסר מעל החברה הישראלית.

האנשים שהפגינו השבת עלו על סוס לא נכון, ובכלל, הייתי מייפץ לכל הפוליטיקאים להוציא מהירגון הפוליטי את נושא העוני, השכונות והחברה, אבל לתת לו עדיפות ראשונית כיצד לאומי.

חנן פורת (התחיה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אילו הייתי צריך למצות בשחי מלים את התייחסותי להפגנה המבישה של "שלום עכשיו" באפרת במוצאי שבת האחרונה הייתי אומר להם: חברה — הפעם לכלכתם.

אני סבור שכל יהודי ישר לב, גם אם מזדהה הוא עם השקפת עולמם של אנשי "שלום עכשיו", צריך להעמיד אותם על מקומם ולומר להם: הפעם לכלכתם.

כמה פנים יש ללכלוך הזה. האחד — פשוטו כמשמעו: יש בידי פרטים ופרטי פרטים על מעשי הלכלוך וההשחתה בהפגנה זו. לא אלאה אתכם באלה. אציין רק כמה דוגמאות. על קירות הבתים נותרו כתובות ענק בצבעי שמן אדום: "הקץ לס'פוח", "שיכון לפליטי סברה ושתילה", "שיכון לפליטים פלשתינאים", "המתנחלים נאצים" וכיוצא באלה.

הדירות, השיכונות וכן ככולן לאנשים מהארץ ומחוץ לארץ, שרכשו אותן במיטב כספם ושלמו עבורן 2 — 3 מיליון שקל ואף יותר, נפרצו ולוכלו בשעווה אדומה. הורבקו פלקטים בדבק גם על קירות הבתים, וחלק גדול מהם חייב לעבור סיווד וצביעה מחדש. לאחר הפריצה לבתים נותרו תריסים שבורים, משקיפים קרועים, קולטי שמש מנופצים, צנרת הרוסה ועוד.

"גולת הכותרת", אם אפשר לומר כך, של המבצע היתה פריצה למשרד היישוב אפרת. עובדי המשרד גילו לחרדתם בכואם למקום את המסמכים והמפות קרועים וזורקים על הרצפה בתוך עיסה גדולה של דבק סמיך, ובאורח פלא נעלמו גם כמה אביזרים יקרים — מכונת חישוב, מכשיר גז וכדומה.

אילו הייתי קצת יותר רדוף פחדים וסיוטים, הייתי נזקק להשוואות מעודדות צמרמורת מימי החרפ"ט בחברון או מחורבן גוש עציון בהחש"ח. ואכן, היו כאלה — וגם כאן בשעת הדיון — שלא יכלו להימנע מהשוואה מחרידה זו ולשאל את עצמם: למען ה', שוב חורבן והרס בגוש-עציון?

כיוון שאיני רדוף פחדים ואיני מוכן לחרוג למען אנשי "שלום עכשיו" מקריאת המפה בפרופורציה נכונה, לא אאשים אותם לא בפגורם ואפילו לא בפגורמצ"ק, רק אשוב ואומר להם: חברה, הפעם לכלכתם.

יאיר צבן (המערוך):

מה פירוש הדבר?

היור' מ' סבידור:

חבר הכנסת פורת, אינך חייב להשיב.

חנן פורת (התחיה):

תלמד את הסלנג העברי שלנו.

ובכל זאת, אי אפשר שלא להכביר לאנשי "שלום עכשיו", שגם אם לא לכך היתה כוונתם, חלילה — — —

שר הבריאות א' שוסטק:

זה לא "שלום עכשיו", זה "פגורם עכשיו".

היור' מ' סבידור:

אדוני השר, אני מבקש, תנו לו להמשיך.

חנן פורת (התחיה):

אני מרשה לעצמי להשתמש, דווקא בגלל כובדו של הריון, ב"אנדרסטיימנט".

שותפות גורל ונכונות להקרבה, מצד אלה שיצאו לעזור לגוש הזה, אותם ל"ה בחורים. הם נפלו עד האחרון שבהם בקרב. מי מאתנו אינו זוכר את הזעזוע שעבר על כל העם הזה ועל כל הארץ הזאת בנפול גוש-עציון במלחמת הגבורה של אותם מעטים שלחמו בו. מי מאתנו אינו מקרש את הסמל של אחווה ושותפות גורל, שנתנו לנו מיטב הבחורים שחשו לעזרת הגוש. אותם ל"ה בחורים שנפלו עד האחרון שבהם. הפגנה שם היא חילול הקודש ופגיעה בזכרם של יבירינו.

לא תיסלח לכם, נושאי דגל השלום, הפגנתכם שם, מה גם שכל המפלגות הציוניות בבית הזה מאוחדות בדעה, שיש צורך לחדש את ההתיישבות היהודית באזור הזה ששותרר שנית. דווקא כאן התחברו כל המשאלות והיעדים הלאומיים. שלא היה מי שחלק עליהם עד להפגנה הנפשעת והמכוערת הזאת. אדמות מדינה, שטח שנכבש באכזריות ובדם רב על-ידי מי שרצה להשמידנו ולגרשנו מכל מקום בארץ הזאת; דווקא כאן, מקום שאליו רצו ורוצים לבוא יהודים עולים להשקיע את מיטב כספם ולבנות את ביתם; דווקא למקום שאליו באו יהודים מסודרים מארצות-הברית, מדרום-אפריקה ומאוסטרליה, אשר משלמים על-חשבתם 85% מההוצאות של בניית הבית שלהם — האם לא לכך התפללנו, שיבואו יהודים עולים להקים עיר באזור הזה ולבנות בה את ביתם? האם אין בכך הגשמת המשאלות שלנו? הפגנה דווקא כאן, באזור ביטחון בדרומה של ירושלים בירת ישראל, להרחבת שליטתנו בירושלים ובמרחב הסובב אותה.

עכשיו עלו על הדרך אותם מטופי מוסר, שמטפסים לשמירת חוק וסדר, שיצאו כל יום שני וחמישי נגד "גוש אמנים", אשר הלך להתנחל על אדמות טרשים בארץ-ישראל ששוחזרה במלחמות שנכפו עלינו למען נוכל להתיישב בה. מעולם לא קיים "גוש אמנים" הפגנה אלימה כזאת, תוך חרידה לרכוש הפרט.

הפגנת "שלום עכשיו" היתה הפגנה אלימה, תוך כניסה לבתים והשחתת רכוש. אותם צדקנים, פורעי חוק וסדר, עוד חוזרים וטוענים: לא נו גרמנו לנזק הזה, לא ידנו היתה במעל הזה. הנה התיאור שמביא סופר "מעריב", שהיה במקום, על מה שקרה: בתים הושחתו, אנשים עלו על הגגות, שברו קולטי שמש, פרצו דלתות, פרצו משקופים, כתבו על חמישים בתים ססמאות, שכל מי שעניינם בראשו ולב יהודי עדיין פועם בו היה מזדעזע למראה עיניו. כתבו סמאות לא רק על פליטי סברה ושתילה אלא ססמאות בנוסח "כאן אדמת פלשתיין, תגורשו מהבתים האלה ותיתנו אותם לפליטי סברה ושתילה", ועוד כהנה וכהנה ססמאות שצוירו בידי "שלום עכשיו" ואלה שבאו כביכול לסייע להם. כזאת היתה הפגנת החרפה, גם לזאת הגענו.

אתמול דובר על תקיעת סכין בגב, והורחות סערו בוועדת החק' והביטחון. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כאן היתה תקיעת סכין בלבה של האומה ובערכיה ובידיה המקודשים ביותר, המקובלים על הרוב המכריע של חברי הכנסת וכל העם היהודי. הכרחי להקיע תופעה חולנית זאת של שנאה עצמית ולשים לה סכר.

לכן חשוב לקיים דיון במליאת הכנסת, כדי שתבוא לכלל ביטוי דעת הרוב המכריע של חברי הכנסת, לכל יחזור מעשה מופקר, אנטי-ציוני ואנטי-לאומי זה, כפי שנעשה בהפגנה אומללה זאת.

היור' מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת יגאל כהן. הצעה באותו נושא לחבר הכנסת חנן פורת. אני מזמין אותו להעלות את הצעתו.

חוכרת י"ד, ישיבה קס"ד
— הצעות לסדר-היום —

חנן פורת (התחיה):
גם ההשוואה במקרה זה אינה נכונה. אני רוצה לומר לכם,
חברי הכנסת —

רענן געים (המערך):
נתת לליכוד להרוס את ימית.

חנן פורת (התחיה):
— — — שאם נותנים לנפץ זוגיות של מכוניות ולעקור
מטעים, מכאן קטן מאוד המרחק להתרת דמם של המחיישים.
מי שמעודד את ראש עיריית חברון נאטשה במאבקו הפוליטי,
היום והמכוון עליידי אש"ף, צריך לדעת אל נכון מה הם
מגמותיו האמיתיות של נאטשה המסותרות מאחורי המעטה של
הקוקר הנגזל הזה.

הראיתי לאנשי "שלום עכשיו", מתוך כוונה כנה, כרוח
שהופץ עליידי ראש עיריית חברון וכו נכתבו הפנינים האלה
— בתרגום מדויק: "ציבור עמנו באדמה הכבושה — — —
ביום זה הפתיעו אותנו כוחות הבגידה של המתנחלים הציוניים
— — — האם לא הגיע הזמן שתעלו לקריה, האם לא הגיע
הזמן להכין הכלים להריסת העושק — — — עלינו לעמוד
איתן, עמידה שתחזיר את החרב ללכ התוקפים". שאלתי את
דובר "שלום עכשיו", עמרים גולדבלום, כיצד נותנים הוא
וחבריו יד לאדם המסית לרצח, ותשובתו המתאימה היתה: אני
דואג לאופי הערבי, אני דואג רק לאופי היהודי.

בכית"פג'ר, הסמך לאפרת, בבית-אומר, בצורף ובג'עבר,
בנחלין ובחוסאן — בכל אותם מקומות שסביבנו — מחכים
היום הערבים את כפות ידיהם ומגחכים כהנאה. את פליטי
סברה ושתילה הם אולי לא היו רוצים לראות בבתי אפרת —
כלשון ההכרזה של "שלום עכשיו".

יאיר צבן (המערך):
זו לא היתה ההכרזה של אנשי "שלום עכשיו".

חנן פורת (התחיה):
הם יודעים באילו תנאים החזיקו את פליטי התש"ח, אבל
לעצמם — מרדע לא. עוד דחיפה קלה, עוד קצת אבנים בדרך,
עוד כמה פעולות טרור — ואינשאללה, בלוויית סיוע מוסרי
וציבורי של "שלום עכשיו" ייפול שוב גוש-עציון לידיהם. אני
מבקש להזהיר מעל כמה זה.

יעקב גיל (המערך):
אילו דיבורים הם אלה?

יאיר צבן (המערך):
תפסת מרובה לא תפסת. אם רוצים יותר מדי, מסכנים את
העיקר.

יעקב גיל (המערך):
איזה סגנון הוא זה?

חנן פורת (התחיה):
סלח לי, אתם, מרוב להט — —

יעקב גיל (המערך):
אתה מרוב להט.

חנן פורת (התחיה):
— — — ומחמת המתיחות, אינכם משכילים לשמוע את
דברי. לא אמרתי שזה מה שעשו אנשי "שלום עכשיו". אני
אומר שאלה הם תהליכים שמוכילים לכך ויוצרים, גם אם אין
מתכוונים לכך, את אופירת האיבה. מי שמכיר את האוכלוסייה
הערבית צריך לדעת זאת.

יאיר צבן (המערך):
אני מבקש למחוק את האמירה הזאת, "פוגרום עכשיו".
מהפרוטוקול.

מרדכי גור (המערך):
ציור סממאות זה פוגרום?

חנן פורת (התחיה):
אני אמרתי שאילו הייתי רדוף פחדים — — —

יאיר צבן (המערך):
הם הלכו במיוחד למקום שיש בו מעט אנשים. כדי שלא
להגיע להתכחשות.

שר הבריאות א' שוסטק:
צדיק עולם.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מאיפה הם לוקחים את הכסף? שידעו אנשים.

חנן פורת (התחיה):
אני חוזר ואומר למען חבר הכנסת יאיר צבן: כיוון שאינני
רדוף פחדים וסיוטים ואינני מוכן לחרוג למען אנשי "שלום
עכשיו" מקריאת המפה בפרופורציה נכונה, לא אאשים אותם
לא בפוגרום ולא בפוגרום-צייק, רק אומר להם: חבריה,
לכלכתם. ובכל זאת, חבר הכנסת מוטה גור, אי-אפשר שלא
להבהיר לאנשי "שלום עכשיו", שגם אם לא לכך היתה כוונתם,
הרי מעשיהם מעוררים ומעוררים את הערבים סביבנו למעשי
איבה. אם יהודים פורצים ומנפצים את בתי אחיהם בגוש-עציון
ובחברון, מרדע לא יעשו כן הערבים במבואות דהיישה
ובמועסכר-אלי-ערוב? מרדע יינעם מהם מלפץ וכוכיות של
מכוניות ולעקור מטעים?

מרדכי גור (המערך):
אם ממשלת ישראל הרסה את ימית, למה אתה מצפה?

חנן פורת (התחיה):
מצאת את מי לשאול את השאלה הזאת.

מרדכי גור (המערך):
תפנה אל הממשלה שלך ודבר אליהם.

יקטור שפיטוב (המערך):
איזו דוגמה נתתם לערבים?

חנן פורת (התחיה):
שום דמיון, רק לבנות. רק להפריח. אני מבקש את הגנת
היושב-ראש.

מרדכי גור (המערך):
שידבר מי שיש לו זכות לדבר.

היו"ר מ' סבידור:
חבר הכנסת גור, אם אינני טועה, אתה מעלה היום הצעה
לסדר-היום בניין דמוקרטיה. אז מה אתה חולק על זכות
הדיבור? בבית הזה יש זכות דיבור לכל חברי הכנסת ובכל
נושא, גם בנושא זה. אל תערער, תן לו לדבר.

חנן פורת (התחיה):
חבר הכנסת מוטה גור, לי אין זכות דיבור? אני, שבאתי
לבנות מחדש את גוש-עציון שחרב, אותי אתה שואל על הריסת
ימית? אני, שעשיתי את כול אשר ביכולתי כדי שבאמת לא
ייהרס בית ולא ייעקר עץ.

מרדכי גור (המערך):
אתה בספלי הממשלה היום. בינינו באופן פרטי — אתה
יודע שאין היום ויכוח.

רענן נעים (המערך):

אנשי "שלום עכשיו" לא ידעו איפה אפרת. אילו היו יודעים, לא היו — — —

חנן פורת (התחיה):

גם בעניין זה אני רוצה לומר משפט אחד. אני מבקש, קודם כול, להזהיר מעל במה זו את אנשי "שלום עכשיו" ולומר להם: רבותי, גם אם אינכם מתכוונים לכך, משחקים אתם באש ועלולים אתם, תחת הקריאה לשלום, כביכול, ללכות איבה ערבית כבושה. שאינה יודעת גבולות וסייגים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה אתה מאיים?

יאיר צבן (המערך):

הם משחקים באש? הם משחקים באש? הם מנסים לכבות את האש שאתם מדליקים. אתם מדליקים מדורות והם מנסים לכבות אותן.

היור' מ' סבידור:

אני מבקש שלא לקיים את הוויכוח מעבר לספסלים. נא לדבר.

חנן פורת (התחיה):

אני רוצה להתייחס למשפט אחד, שלא נתכוונתי להתייחס אליו בתחילה. גם לדברים שאמרו בכנסת חבר הכנסת יגאל כהן וחבר הכנסת אבטחי וגם להערות שהושמעו כאן באשר לאי הכרת מקומה של אפרת.

אני רוצה לומר, אפשר שכך הוא הדבר, אבל אין זה פטר מן העניין. אנחנו, כששבנו לגוש-עציון, לא שבנו רק מנקודת מבט אישית של השיבה לגוש-עציון. מקום פרטי זה, אנחנו חזרנו ואמרנו תמיד: גוש-עציון לא ללמד על עצמו יצא אלא על הכלל כולו. כי מה הרגישה אותה קבוצת חברים, בני כפר עציון, במשך 20 שנה אל כברת הארץ האחת הזאת? אם תיקח ותכפיל פי מאה, פי אלף, פי מיליון — תקבל את הרגשותיו של עם ישראל כולו אל ארץ-ישראל כולה. ואנחנו לא רצינו להיות יוצאי דופן ולא רצינו שייגידו "אלה בקונסנסוס הלאומי", אלא להיפך, להיות חלוצים לפני המחנה ששב אל ארץ-ישראל כולה. לכן לא נוז לי כשאומרים: מה הלכתם לשם, הרי זה קונסנסוס? מילא, הייתם הולכים לחברון. מילא, הייתם הולכים לאלון-מורה. אבל, גוש-עציון? אני אינני מקבל את זה. בגוש-עציון באמת נתגלה, שכיוון שניחנה רשות למשחית, שוב אינו מבחין.

ואני רוצה, ברשותך כבוד היושב-ראש, כיוון שכתוצאה מלהט הדברים הרחבתי קצת, להתייחס לנקודה, שהיא בעיני עיקרית. יש דבר שהוא חמור הרבה יותר מן הלכלוך החיצוני ואף חמור מליבוי איבה בין יהודים לערבים, וזהו הלכלוך הפנימי. זה דבר ליבוי השנאה וזריעת האיבה בינינו לבין עצמנו, בין יהודים ליהודים. הדבר בא לידי ביטוי בכמה מישורים. המישור הראשון הוא זריעת האיבה בין אנשי השכונות ובעיקר יוצאי עדות המזרח לבין אנשי היישובים.

מיכאל בריזר (המערך):

מי זרע את האיבה הזאת?

חנן פורת (התחיה):

כשליש מבין — — —

קריאה:

מי זרע?

חנן פורת (התחיה):

כשליש מבין — — —

אלעזר גרנות (המערך):

אתה אמרת את זה לראש הממשלה? אתה אמרת את זה לליכוד בתקופת הבחירות? על מה אתה מדבר בכלל? מי יצר את הקרע בעם?

חנן פורת (התחיה):

סלח לי, אני רוצה לומר לך, שאת הדברים הללו אני אומר בכל מקום ובכל זמן, עד כמה שירי מגעת.

קריאות מספסלי המעוך:

רוני מילוא (הליכוד):

אנחנו עמרנו בגן-סאקר ואמרנו את מה שאומר מוטה גור, אנחנו אמרנו.

חנן פורת (התחיה):

וזאת הערה — — —

קריאות מספסלי המעוך:

חנן פורת (התחיה):

רבותי חברי הכנסת, אני רוצה — — —

קריאות מספסלי המעוך:

חנן פורת (התחיה):

אני מבקש את הגנת היושב-ראש.

היור' מ' סבידור:

אל תגיב. תן לרוחות להירגע לרגע. נא להמשיך.

רוני מילוא (הליכוד):

אתם מתחילים להאמין בשקרים של עצמכם.

היור' מ' סבידור:

חבר הכנסת מילוא, חבר הכנסת מילוא.

יאיר צבן (המערך):

השקרים שלכם כל כך גדולים — — —

רענן נעים (המערך):

חבר הכנסת פורת, מי בנה את גוש-עציון?

רוני מילוא (הליכוד):

היור' מ' סבידור:

חבר הכנסת מילוא, כבר היה שקט, אתה שוב מחמם את האווירה.

חנן פורת (התחיה):

אינני יודע מדוע בקרב חברי המעוך יש הרגשה — — —

היור' מ' סבידור:

אני מבקש, נא להמשיך.

חנן פורת (התחיה):

אינני יודע מדוע יש הרגשה, בקרב חברי המעוך, כאילו דברי מכותים נגדם. אינני רוצה לומר אפילו איזה שהוא דבר בקשר לזה. אני מדבר על אנשי "שלום עכשיו", מי שמרגיש את עצמו נפגע — אולי הדבר באמת נוגע אליו.

אני רוצה לומר, שכולנו כאן מאוחדים בצורך שלא לזרוע איבה בין יהודים ליהודים. מה שנעשה כמעשה ההפגנה באפרת הוא — — —

גאולה כהן (התחיה):

הז"ר מ' סבידור:

איוה סיוע, איוה סיוע אנחנו מקבלים פה. חברת הכנסת גאולה כהן. מה קורה פה כמליאה הזאת?

חנן פורת (התחיה):

הניסיון להציג את ההתיישבות כ"נובורדיש" וכדומה לא יצלח.

אמרתי לאנשי "שלום עכשיו", אשר רבים מהם הם בני קיבוצים ויוצאי שכונות יוקרה, כי האיבה שהם זורעים בין אנשי השכונות לבין המתיישבים ביהודה ובשומרון חפגע בהם עצמם. עליהם לזכור כמה השקיעה המדינה, ובצדק השקיעה, בהתיישבות הקיבוצית. עליהם ללמוד את לקחי האיבה שנזרעה בין קריית-שמונה לבין היישובים הקיבוציים שמסביבה ואת חוצאותיה המרות לכולנו.

אילו היו אנשי "שלום עכשיו" מבקשים באמת לעזור לאנשי השכונות, היה עליהם לקחת נושא זה כמשימה לאומית ולפעול בה בדרך חיובית. אולי היה אפילו ניתן להתאחד בעניין זה.

יאיר צבן (המערך):

להפנות את המשאבים מהגדה לשכונות.

קריאות:

הז"ר מ' סבידור:

נא להמשיך.

חנן פורת (התחיה):

ניתן היה — — —

קריאות:

חנן פורת (התחיה):

לא יעזור. ניתן היה אולי אפילו אז להתאחד מעבר לחילוקי דעות פוליטיים סביב נושא זה וסביב עשייה חברתית ופיסית בתחום זה. אבל לנצל נושא רגיש כזה כדי לערער את יישוב ארץ-ישראל, ואחר-כך לומר בהתחסדות: לא אנחנו כתבנו את הכרזות על הבתים, לא אנחנו לכלכנו — מי לכלך? הרי כל אחד יודע כמה אבסורדית היא הטענה, שאנשי היישובים הם שכתבו כתובות נוסח "מתיישבים נאצים", או קרעו מסמכים ומפות.

יאיר צבן (המערך):

לא הם.

חנן פורת (התחיה):

אלא מי עשה את זה ביום שבת קודש?

קריאות:

חנן פורת (התחיה):

רגע אחד, אני רוצה לומר, מה שעולה מאחורי קריצת עין, כן, החבריה שהיו אתם, אנשי השכונות, הם אלה שעשו זאת. אני מבין את הרברים הללו ועם ישראל מבין אותם, היטב היטב הוא מבין אותם.

יאיר צבן (המערך):

לא, לא, לא הם, אתה צודק, טרמפיסטים שעשו פרוכקציה נגד "שלום עכשיו".

יוסי שריר (המערך):

עשה לנו טובה ודבר — — —

חנן פורת (התחיה):

תודה רבה. אני לא אעשה לך את הטובה הזאת, אני אומר מה שאני מבקש לומר.

יוסי שריר (המערך):

חנן פורת (התחיה):

אני אומר מה שאני מבקש. אתה לא חסית אותי לדבר דווקא נגדך. יוסי שריר, גם אם רצונך בכך.

אני רוצה לומר, שכיום כשליש מבין המתיישבים ביהודה ובשומרון הם יוצאי עדות המזרח — בקריית-ארבע, בעופרה, במעלה-האדומים ובאלון-מורה, בשילה ובאריאל נרקמת אינטגרציה נפלאה בין עדות וארצות מוצא, סביב שותפות בכניין הארץ והחברה. מי שמכיר את הרברים מבפנים יודע עד כמה הם נכונים.

נכון, לא נעשה עדיין די בנושא הזה. רק לאחרונה פנו אלינו כמה קבוצות מאנשי השכונות בבקשה להקים יישובים ולחדש שכונות ביהודה ובשומרון. שמתנו על כך מאוד ונעמול, בעזרת ה', לשם כך במלוא המסירות, מתוך הכרה עמוקה, כי ארץ-ישראל שייכת לכל עם ישראל ולכל שבטי ישראל ואינה נחלתו של פלג אחד בעם.

יאיר צבן (המערך):

תבנו וילות בבשן — גם לשם ילכו.

גאולה כהן (התחיה):

רענן נעים (המערך):

חבר הכנסת צבן, אתה נגד?

יאיר צבן (המערך):

אני נגד הבשן.

הז"ר מ' סבידור:

נא להמשיך.

חנן פורת (התחיה):

אתה יודע מה? אני אינני רוצה עכשיו להתייחס — — —

הז"ר מ' סבידור:

או אל תתייחס.

חנן פורת (התחיה):

אינני רוצה עכשיו להתייחס לסוגיית הווילות וכדומה — — —

הז"ר מ' סבידור:

אני מבקש להמשיך.

חנן פורת (התחיה):

דיברו על הווילה של משפחת פורת בכפר-עציון. אני מזמין אתכם לבקר בווילה הזאת. בואו, ברוך ה', אינני מתאונן. אני מזמין אתכם לבקר בווילות הללו.

עקיבא נוף (הליכוד):

זו לא בושה.

מרים גלזריה-עסה (הליכוד):

מה יש אם יש וילות? חנן, אפשר לשאול אותך שאלה?

חנן פורת (התחיה):

וכי את חושבת שאלה וילות?

ולנדותם מיחסינו, להופכם לעובדי גבול ולא לקובעיו? אם לא נעז — לא ייוותר שריר ופליט ממה שיצרנו בארץ הזאת.

אם זאת היא האווירה שבה רוצים לנהל את הדין, שבה רוצים לנהל את הוויכוח, ושהיא באה לידי ביטוי במעשים הפרועים שנעשו באפרת, אני אומר לכם: רבותי, אתם הורסים וגוזרים איבוד לדעת על עצמכם. אני אומר לאנשי "שלוש עכשיו": יש מקום לנהל דיאלוג — — —

יוסי שרד (המערך):

חנן פורת (התחיה):
יש מקום לנהל דיאלוג, יש מקום לנהל אותו בצורה מכובדת. עמוס עוז, וייאמר הדבר לשכחו, החל בכך. אנחנו מבקשים זאת. אבל לא בדרך הזאת. רבותי, הפעם לכלכלת.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. אני מזמין את שר הפנים.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אינני יורע אם יש סמליות מסוימת בכך, שהמספר הגדול של קריאות הביניים וההפרעות שהיו לקודמי, היו דווקא נגד ילד שניצול ב-1948 בגוש עציון. אבל אין ספק שיש סמליות מרטיטה את הנפש בכך, שהיום הוא יום הזיכרון לל"ה, 35 חברה מפלוגת הפלמ"ח בפקידור של דני שרצו ללכת להציל, לעזור, להגן על גוש עציון. היום הוא יום הזיכרון של השלושים וחמישה, מהבחורים הטובים ביותר, שלושים וחמש שנה לנפילת הל"ה. יש בזה סמליות — — —

יאי צכן (המערך):

אל תערב אותם בוויכוח, הם היו חברים שלנו.

שר הפנים י' בורג:

תסלח לי עד מאוד, אני מתכוון לומר עוד דברים שיגרמו לך לקרוא קריאות ביניים. שמור לך אנרגיה.

אני חושב שיש בכך סמליות לאור המסע לאפרת, ואני אומר מסע. אילו היית נביא או פואט, הייתי כותב מסה, כי הדברים ראויים למסה. על הכאב העמוק שגרמו אלה שעשו מה שעשו, ופרצו לתוך יישוב של יהודים, חלק מהם מתוך לארץ, שכנוהו בעיקר בכספם — וגרעניים של עלייה כבר מתכוננים לעלות, ואני מקווה שההדים של המעשים האלה לא ימנעו אותם מלבוא.

יש היום שוב, ברוך ה', שלושה קיבוצים בגוש עציון: כפר עציון, ראש צורים ומגדל-עוז, יש מושב שיתופי, אלעזר, שבו הרבה עולים חדשים, הרעיון של הקמת העיר אפרת בא כדי לתת יותר גיבוי, יותר חזק וחיוני לאותם יישובים חקלאיים — פלוס אלון-שבות, עם מוסדות חשובים וגדולים כמו: ישיבת ההסדר "הר עציון" עם 420 חניך; "יד שפירא" לזכר קודמי בתפקיד משה חיים שפירא, וזכרונם לברכה; "אות-ועד", אשר עוסק בשואה; "צומת", אשר עוסק בענייני מדע ודת, ומוסדות אחרים. המגמה היתה, אם כן, שיהיה, כפי שאמר חבר הכנסת אבטכי, קשר וגשר לירושלים, חתנת כינים חשובה מאוד בין חברון לבין ירושלים. למקום יש היסטוריה פשוטה, עוד לפני הקמת המדינה — מגדל-עדר, שהקים יהודי בשם הולצמן והפסיד כמעט כל כספו.

מה קרה? בשבת באו כ-5 אוטובוסים וכ-35 עד 40 כלי רכב פרטיים. העיתונות, כמובן, הכפילה ושילשה את המספר 1,500 — 2,000. לפי ההערכות שבידי היו כ-700, אבל הנוק הוא כאילו 7,000 עשוהו. מה קרה? דווקא מכל המקומות,

חנן פורת (התחיה):

אני רוצה לסיים, אדוני היושב ראש — — —

היו"ר מ' סבידור:

נא לסיים, באמת. אני מבקש שקט.

קריאות:

— — —

היו"ר מ' סבידור:

מכובדי, סגן יושב ראש הכנסת, אני מבקש, תן לנהל את הישיבה.

חנן פורת (התחיה):

אדוני היושב ראש, אני מבקש, הפעם גם מחבר הכנסת יאיר צכן, חרף — — —

יוסי שרד (המערך):

אם אתם באמת דואגים, למה לא ארגנתם גרעין אחד לעיר פיתוח?

חנן פורת (התחיה):

אני רוצה לומר לך, ידידי חבר הכנסת יוסי שרד: לך למעלות ותראה שם גרעין שלנו. לך לקריית-שמונה ותמצא שם גרעין רציני שלנו. לך לנתיבות ותמצא שם גרעין שלנו. כוא אחי ואני אראה לך. האם שמעת, למשל, על ישיבת "מרץ", שיוצאה עובדים ופועלים, וכולם ציבור אנשי "גוש אמונים" וכדומה, באותן שכונות? אני מוכן לכוא אתך ולהראות לך את הדברים. תראה את העשייה.

אבל אני רוצה לסיים, ואני מבקש שבסיום דברי לפחות אזכה להקשבה שקטה גם מצד ספסלי המערך. כי אינני מפנה את דברי כלפיכם אלא אל מי שמרגיש את עצמו בבחינת "על ראש הגג בוער הכובע".

רענן נעים (המערך):

אנחנו יישבנו את הארץ הזאת.

חנן פורת (התחיה):

אני רוצה לומר שאני חרד. אני חרד מפני שלאחרונה אני חש באיזו שהיא הסלמה, שבאה לידי ביטוי גם באמירה הזאת: יש-כאן תחילתה של רוח מיליטנטית ואנחנו נמשך בה.

אני חרד מפני שאני קורא לאחרונה דברים, למשל, ב"שדמות" האחרון, שלעזרי ירד פלאים — נמצאות אצלי כל חוברות "שדמות" של התנועה הקיבוצית, גם כתבתי בהן. בחוברת שיצאה לאחרונה, בסיומה יש מאמר של בארי צימרמן, שהיה עורך "שדמות", והוא כולל דברים בנוסח כזה: "יש לשוב, ולא בשמחה, אל גורמות של קנאות רעיונית, של ליטוש המפריד עד שיהיה כבדולח לטוהר. קרועה בינינו תהום עמוקה". ואחר כך הוא נותן, כמו בעשרת הדיברות, מצוות עשה ולא תעשה: "מה צריך אדם לעשות? — לנקות עצמו ואחרים מכל אבק של שותפות בתחומי ה"לחוד", בד בבד על הקפדה מקסימלית על שותפות פעילה בתחומי ה"חדר". בתחומי היחד, ברוך ה', יש לשרת אתם בצבא, להצביע עמם לכנסת, לשלם מסים לממשלה הנבחרת וכו'; אבל לעומת זאת — להתנתק מהם כמה ששקור בתחומי ה"לחוד"; "לא יפרסם אדם מודעה בעיתונם. לא יימנע אדם מלהפגין נגדם. לא יכרות עמם אדם ברית פוליטית. לא יכתוב אדם בביטאונים. אם לא נבהיר לעצמנו עד כמה עמוקה ההתהום — הפער זו את פיה ותבלע אותנו". הרי לנו עשרה דיברות חדשים, מה תעשה ומה לא תעשה. והוא מסים ואומר: "הנעז לומר להם, לבני מורשת הרב צבי יהודה, לא יהי חלקנו עמכם? הנעז לגרשם מנפשנו

אני חושב שאחים טועים, טועים במחשבה, טועים בעמדה וטועים במעשים. אבל בכל זאת אסור לעשות דברים שיהודי חוץ-לארץ וחלק מהיהודים בארץ יראו בהם כרסוס, כרסוס בשורשי הקיום שלנו, כפירה בזכותנו להיות שם. ואם כופרים בזכות זאת, איזו זכות עוד נשארה? ואני מצטער על שמרוב שלום עכשיו באה שנאת אחים בתוכנו.

בהודמנות זו אני רוצה לומר, בתור מי שנשלח ב־1939 על-ידי התנועה שלי בחזרה לגרמניה כדי להוציא משם יהודים — וראשוני קבוצת לכיא הם האחרונים שאני עוד הוצאתי מגרמניה והבאתי לארץ — אני מזוהר את כולנו מהאלימות המילולית שהופכת לאלימות פיזית. אם במשך חודש אתה יכול לשמוע את המלה "נאציזם" — בשכונה חרדית נגד שוטר ישראל, או בכפר-שלם, או בעיר אפרת — משהו כאן התחלקל בתוכנו. וזה הרבה מעבר לזריכות הפוליטי. כאן אושיות החברה שלנו בסכנה. והייתי רוצה לרדת: אותם פרופסורים שלכם הביאו אותם בשבת למקום שיש בו ישיבת הסדר, ישיבה ששם יש ספרא וסיפא, בחורי ישיבה שמקיימים את חובתם הלאומית בשירות הצבאי, כמה הם עמלו למען תיקון המצב בשכונות המצוקה? הרי זה ניצול ציני של מצוקה שכולנו רוצים להתגבר עליה, שימוש ציני במצוקות של השכונות. כשעושים כאן אנטי-תיזה מה היו חיי ישראל, חיי אורחי ירושלים, אילו היו שוב חס ושלום חיילים ערבים מאתורי בית-לחם? מה הביטחון של שדה התעופה בלוד, כאשר ברכסים ישבו אתרים?

יאיר צבן (המעריך):

האם אנשי השכונות הם כעדר שהולכים כסומים? האם אתה חושב שאין להם הכנה?

רוני מילוא (הליכוד):

אפשר להסית אותם. אתם הוכחתם איך מסיתים אותם.

יחזקאל זכאי (המעריך):

אתה יודע את זה.

רפאל סריסה (המעריך):

עד היום אתם ממשיכים בהסתה העדתית.

רוני מילוא (הליכוד):

אתה עוד מאמין בשקרים האלה. אתם ניהלתם מערכת שקרים, ואתה עוד מאמין בה.

(קריאות מספסלי המעריך והליכוד)

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת מילוא, אני קורא אותך לסדר. חבר הכנסת מילוא — — —

רוני מילוא (הליכוד):

— — —

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת מילוא, אני קורא אותך לסדר. אתה לא תביא אותי לכך שאני אצעק ארבע פעמים ואתה תתעלם מקריאותי.

רוני מילוא (הליכוד):

לא שמעתי.

היו"ר מ' סבידור:

חשבת והנחתי שאחרי דברי השו יהיה פה איזה שיקול נגד אלימות מילולית והתקפות הרדיות. אני מבקש ממך. תן לשר להמשיך בדבריו.

שר הפנים י' בורג:

אני מזוהר את כולנו מפני אלימות. מה שקרה בשבת האחרונה באפרת ומה שקרה בכפר-שלם הם מסימני האזהרה. שצריכים לעורר את כולנו בנושא הזה.

שעליהם יכול להיות יכוח, באו אל אותו מקום באותו אזור שגם היום איננו שנוי במחלוקת. הממשלה בשלטון המערך החליטה באופן עקרוני על הקמת אפרת. והממשלה של הליכוד — ואני הייתי שותף שם ואני שותף כאן — החליטה לבצע. כאן יש רצף היסטורי של עמדת ממשלת ישראל בתקופת המערך ובתקופת הליכוד. או דווקא באחת הנקודות — והן אינן מרובות ביותר, לצער, בחיים הפוליטיים והחברתיים שלנו, נקודות גיאוגרפיות ונקודות של השקפת עולם, נקודות של התייחסות פוליטית — שאין עליהן מחלוקת, דווקא שם לערוך הפגנה? דווקא במקום רווי דם קרושים, דמם של 250 איש, המספר הגדול של הנופלים באיוה שהוא יישוב בכל מלחמת השחרור שלנו? שם, ברצף הממשלות וברצף הדורות, על אדמת קודש לעשות הפגנה?

אני חושב, שאלה שעשו זאת אולי לא ידעו מה עשו. ואל יגידו לי, שאני מערעב את גוש-עציון עם ההפגנה באפרת. כי אפרת זה גוש-עציון, ואם הזכרתי את ה"ה", שהיום הוא יום הזיכרון לה' אחרי ל"ה שנים, אני רוצה לצטט אדם, שאינני יודע לו היה חי היום, לו היה חבר המערך או היה חברם של אלה שהפריעו בקריאות ביניים, ואני מתייחס לדברי אברהם והערכה שאמר כשעתו ראש הממשלה דוד בן-גוריון, זיכרונו לברכה. אמר בן-גוריון — ואני קורא: "היו לנו כמה מערכות גבורה וכבוד, החל בטירת-צבי וגמור במלחמות הנגב — אבל אינני יודע מערכה יותר מפוארת, טרגית והרואית בכל מלחמת הגבורה של ההגנה וצבא-ההגנה לישראל — מהמערכה שבגוש-עציון. מנוחתים במשך חודשים ממרכז היישוב, כמעט ללא תקווה לנצח ולעמוד — עמדו מגיני הגוש, מאנשי הנקודות וחברי ההגנה שבחוץ, רובם מירושלים — בגבורה נואשת ונחרצת, בידעם שהם מגינים לא רק על ארבע הנקודות של גוש-עציון — אלא על חמדת ישראל ומרכז קודשו, על עיר העולמים שלנו, ירושלים".

המשיך בן-גוריון ואמר: "אנשי ירושלים חייבים תודה לא רק לאלה שהביאו להם אוכל כלילה, תחת מטר-כדורים ופגזים בסביבת לטרון, ולא רק לצבאות חושן ולחטיבת הפלמ"ח, שכבשו את הדרך, אלא בראש ובראשונה לאלה שנפלו בכפר-עציון. מפעל הקרבתם הציל את ירושלים יותר מאשר כל המאמץ המלחמתי".

ובן-גוריון המשיך ואמר: "מערכת גוש-עציון היא האפוס הגדול, גורא ההוד, של מלחמת היהודים. עמידת אנשים ללא תקווה במשך חודשים רבים. ארבע נקודות בלב שטח הארץ לא נתנו להם לגשת לשערי העיר — — — אם קיימת ירושלים עברית, אם מכת המוות ליישוב, שהיתה כמנוחת בקופסתו של האויב, לא ניתנה, אזי התודה הראשונה של ההיסטוריה הישראלית ושל העם כולו נתונה על כך בראש ובראשונה ללוחמי גוש-עציון".

אני מסיים את הצטטת מדבריו של דוד בן-גוריון: "בתוך תפארת הגבורה של לוחמינו בכל קצווי הארץ תבהיק באור יקרות מיוחדת גבורתם העילאית של מגיני גוש-עציון, וכל אחד שזכה לקחת חלק במפעל איריים זה, מובטח לו חלק בעולם הבא ונצחו של עם ישראל".

עד כאן דברי בן-גוריון. ואינני מערעב פרשיות כאשר אני מדבר על אפרת ומצטט את דברי בן-גוריון, כי זהו המצע של גוש-עציון, המצע הרגשי, המצע ההיסטורי, המצע המוסרי. ואני חושב שממד המקום וממד הזמן מוכיחים מה גודל העיוות המחשבתי להגיע לשם בשבת ולעשות מה שעשו מי שעשו.

בכל הוויכוחים, לפני ימית, בתוך ימית ועוד, נמנעתי מלתת שמות גנאי לזה ולזה. אני חושב שאחים אנחנו, גם אם

אני רוצה לפנות אל חברי המערך: תחשבו היטב הפעם, סוף סוף התחיל להיווצר הקשר בין אנשי השכונות ובין האידיאולוגיה שהיא נגד ההתנחלויות, האידיאולוגיה שהכסף שהולך להתנחלויות הוא על חשבון השכונות. אנשי השכונות תנו לכם היום עוד הזדמנות, הם מוכנים שוב לתת לכם יד, תלכו לקראתם, תוכיחו במלים, במספרים ובעובדות עד כמה הדברים האלה נכונים, אם אתם רוצים להכיש את השלטון הזה, אם אתם רוצים להגיע שוב לשלטון ולהיאבק בשלטון המרשח הזה.

חברי הכנסת, בני השכונות לא יירחצו מלהמשיך ולקיים פעולות מחאה, שישרתו את אינטרס השלום והחברה הישראלית. ומעל כמה זו אני רוצה לכרך את חברי ואחי מבני השכונות על פעולת המחאה וההפגנה הזאת נגד אותן קבוצות באוכלוסייה, שכל מטרתן היא להתעשר מכספי הציבור וללבות שנאה בינינו לבין העם הערבי הפלשתינאי השכן ולשלול ממנו את זכותו להקמת מדינה עצמאית. להתחיל להבין את ההקצאה

רוני מילוא (הליכוד):

תציע לאחר שכונות לשתף פעולה עם אש"ף.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תסתמו את הפה, רוני מילוא.

רוני מילוא (הליכוד):
תציע להם.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יש להתחיל להבין את הקצאת מיליארדי השקלים להתנחלויות.

רוני מילוא (הליכוד):
מי שעושה מסיבת עיתונאים עם אש"ף, שילך לאש"ף.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תשתק.

היור' מ' סבידור:
חבר הכנסת מילוא, תן לו לגמור, יש לו עוד דקה.

רוני מילוא (הליכוד):
עם אש"ף תעשה מסיבת עיתונאים. תשכנע את אנשי השכונות שישתפו פעולה עם אש"ף, ונראה איך הם יגיבו.

היור' מ' סבידור:
חבר הכנסת צירלי ביטון, תסיים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה לא תגיד לי לסיים, מפני שהוא מפרע לי. יש לי חמש דקות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חזרה לכם שהוא מוצא שפה משותפת עם אנשי השכונות.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
גם עם אש"ף וגם עם בני השכונות; גם עם אש"ף וגם עם בני השכונות על בסיס של שלום רדי, על בסיס של חיים משותפים באזור הזה.

רוני מילוא (הליכוד):
כואב לי שהוא מוצא שפה משותפת עם אש"ף.

(צעקת כואלם המליאה)

היור' מ' סבידור:
חבר הכנסת ביטון, הזמן שלך נגמר.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה אינך אומר דבר על אנשי קריית ארבע ועל חוקפנותם נגד תושבי חברון? למה אתה שותק ולא אומר מלה אחת נגד עקירת עמודי החשמל והריסת הבתים?

שר הפנים י' בורג:

אני מציע לך לא לדבר אתי דווקא על חברון. העניין נכדי.

יוסי שרד (המערך):

הכעיה היא שהבדיקה הזאת לעולם אינה מסתיימת.

שר הפנים י' בורג:

אני רואה שהיא יסודית.

אני מזוהר גם מפני השימוש הציני של מצוקת השכונות בוויכוח שהוא פוליטי, כמישור אחר לגמרי. אני גא להיות קשור לגרש-עציון. זה מפעל אדיר של חלוצים דתיים, הגשמה אדירה של תורה ועבודה, לפיד של תקווה, אבוקה של אמונה. ואסור היה לעשות מה שעשו.

תהיה חקירה משטרתית, אני מקווה שימצאו מה שיש למצוא. אבל אני מציע שהכנסת במליאתה תקיים את הוויכוח, לפי ההצעות, על היעד שלנו, על עצם זכותנו להתקיים, ושיהיה לעיני כל ישראל במליאת הכנסת ויכוח עם אמירה אמיצה של אותם דברים אשר צריכים להיאמר.

היור' מ' סבידור:

תודה לכבוד שר הפנים. אני מזמין את חבר הכנסת צירלי ביטון. יש לו הצעה אחרת לגבי הצעות של חבר הכנסת יגאל כהן.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מופתע מסיום דבריו של השר, שלפיו צריך להפריד בין מצוקת השכונות לבין ההתנחלויות והכספים האדירים שמושקעים שם.

חברי הכנסת, ביום שבת, 15 בינואר 1983, הפגינו אלפים מתנועת "שלום עכשיו" יחד עם תושבי שכונות המצוקה בירושלים ביישוב אפרת שבאזור גרש-עציון. בין הסממאות היתה ססמה: גם עיר-גנים היא חלק בלתי נפרד מישראל. ההפגנה המשותפת של אנשי "שלום עכשיו" ואנשי השכונות והרגשת הנושא שתקציבי ההתנחלויות באים על חשבון שיקום ופיתוח שכונות המצוקה בתוך המדינה הן דבר חשוב ומעורר, שיתורם לקידום תהליך השלום ולפתרון בעיות מצוקת הדירור בישראל.

חברי הכנסת, תנועת "הפתורים השחורים" והחזית שלנו ראו תמיד בצורה נכונה את הקשר הזה. תמיד אמרנו והתרענו על כך, שהכסף שהולך להתנחלויות היה אמור ללכת לשיקום השכונות, ושהממשלה שדוגלת בסיפוח השטחים תפעל תמיד לקבור מיליארדים בהתנחלויות כדי לקדם את תוכניותיה המדיניות.

חברי הכנסת, ודאי זכורה לכם הפעולה שלנו בהתנחלות אלעזר לפני ארבע שנים. אני שמח שחלק רחב ונוסף בציבור הישראלי מבין יותר את העניין הזה ומגיע לאותן מסקנות נכונות. אני מבין אותו על הפעולה האמיצה שביצע בהתנחלות אפרת. צריך לחזק את המגמה החיובית והבסיסית הזאת ואת הקולות השפירים האלה.

אני בטוח ומשוכנע, שההתנפלות הזאת של אנשי הקואליציה והחיפון שלהם להגיש הצעות בכנסת, כדי לחקוף את תנועת "שלום עכשיו" והקשר בינה לבין אנשים מהשכונות, לא ירחיעו את בני השכונות להמשיך ולהקיים פעולות מחאה, שישרתו את אינטרס השלום ואת החברה הישראלית.

חוברת י"ד, ישיבה קס"ד
— הצעה לסדר-היום —

ש"שלוש עכשיו", בפעולה זו, עשו מעשים שאני לא מסכים להם, שאני לא שלם אתם.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

מה זאת אומרת "ייתכן"? למה אתה פוחד לומר — מה יש?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש את הגנת היושב-ראש בפני העוצמה המילולית —

יוסי שרד (המערך):

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אתה מגן עליהם. אותך אני מכיר, אותך אני לא שואל כלל, אני שואל אותם.

יוסי שרד (המערך):

אתה לא היית בסבסטיה?

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת בן-מאיר, זה מעל לתקן, זה מפרע. אני מבקש שקט.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת יהודה בן-מאיר, אדוני סגן השר, התייחסת בכבוד להצעה של חבר סיעתך, חבר הכנסת אבטבי, ואני מתייחס בכבוד להצעתו של חבר הכנסת יגאל כהן. אני מתייחס עכשיו לדברים ששמעתי מפי חבר הכנסת חנן פורת. אני יודע, אני נמצא בכנסת בחלק של המחנה שגאה בסך-הכול בפעולותיה של "שלוש עכשיו".

עקיבא נוף (הליכוד):

איזה מחנה?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

עמד כאן שר הפנים ואמר, שהוא-גאה במחנה של אנשים שהתיישבו ונלחמו. אני, אדוני, מכין את שר הפנים, אבל גם לי מותר להיות גאה באנשים שבמשך שנים עושים מערכה למען השלום במדינת ישראל, ואם הם שגו, חבר הכנסת בן-מאיר —

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

הם משתייכים רכוש ומלבי שגאה עדותי, זה מה שהם.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת בן-מאיר, אני מבקש ממך, את כל הארגומנטים האלה כבר שמעו כאן. היו פה נואמים לרוב. מה אתה מוסיף?

יהודה חשאי (המערך):

הוא לא היה פה, הוא רק עכשיו הגיע.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

הוא לא שמע את עצמו, חבר הכנסת בן-מאיר לא שמע את עצמו.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, אני מדבר בגילוי לב ובכנות, ואני מבקש שלא אופיע עלייך יהודה בן-מאיר או משהו אחר.

אני אומר, שיש בהחלט לרון בנושא זה, ואם משהו עשה דבר שנוגד את החוק או שנוגד את הדברים המקובלים עלינו, או שצריכים להיות מקובלים עלינו, אני לא בעדם ואני מוכן להוקיע אותם. אבל אני יודע דבר אחד: עמד פה אדם והוקיע קבוצת אנשים שעושה מערכה על השלום זה שנים אחדות.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני רוצה לגמור, יש לי עוד שני משפטים.

היו"ר מ' סבידור:

אני מבקש שלא להפריע לחבר הכנסת צירלי ביטון, תנו לו לסיים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חברי הכנסת, אני רוצה להמשיך לברך את אחי בני השכונות, המתחילים להבין את הקצאת מיליארדי השקלים להתנהלויות. כסף אדיר מושקע, כשהמטרה — שלילת דיוור, חינוך ובריאות מתושבי שכונות העוני. האם אתם מאמינים לממשלה הזאת, שהביאה אותנו לאינפלציה שנתי של 132%, שהביאה אותנו למלחמה נוספת בלבנון שבה נהרגו אלפי בני אדם ונפצעו עשרות אלפים? אחי בני השכונות, הממשלה הזאת מטרתה אחת: להמשיך להעמיק את השנאה בין שני העמים.

היו"ר מ' סבידור:

מה אתה מציע?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

להוריד מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת יגאל כהן.

היו"ר מ' סבידור:

לחבר הכנסת וירשובסקי הצעה להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת מסדר-היום.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא שהועלה הוא נושא חשוב, ואני מבין שהוא יגיע לדיון כאן במליאה. אני רוצה רק להתייחס להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת חנן פורת.

יגאל כהן (הליכוד):

אתה מבין או אתה מסכים?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

שמעתי את שתי ההצעות של חבר הכנסת יגאל כהן ושל חבר הכנסת אבטבי, ואף שמצאתי בהן הרבה דברים שמקוממים אותי, אני יכול לחיות עם הוויכוח שיש לי אתם. לכן אני שמח שנעשה את הוויכוח הזה כאן.

אבל אינני יכול לקבל את הוויכוח עם חבר הכנסת חנן פורת וסיעת התחיה. אדוני היושב-ראש, נניח גם ש"שלוש עכשיו" עשתה טעות זו או זו בפעולה האחרונה. האם אני יכול לשמוע מעל כמה זו דברי ביקורת, דברי התקפה מחרידים מתחבר הכנסת חנן פורת, שמפלגתו וסיעתו אינם מסתפקים בפעולות מסוג זה? הם הרימו יד כשעתם בימית על חיילי צה"ל ועל מבצעי החוק. אני חושב שהיתה דרושה קצת ענווה, שלא לקום ולדבר כאן נגד אנשי "שלוש עכשיו", מפני שאתה והאנשים שלך הייתם פעילים בהפרת החוק במדינת ישראל. בהפרת החלטותיה של ממשלת ישראל, שאנשיך שותפים לה היום, לפני כמה חודשים.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

מה אתה אומר לגבי מה שעושים עכשיו אנשי "שלוש עכשיו"?

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

עכשיו נכנסת למליאה, זה כבר בכלל דיון אחר. הוא לא מדבר על זה, זה דיון אחר.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת בן-מאיר, בתוכנית הרדיו שאני מופיע אתך, אתה חייב לפחות להקשיב לי. לא שמעת כאן שאמרתי שיתכן

מי נגד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת?

ה צ ב ע

נגד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' סבירור:

אין נגד.

רב בן-מאיר (המערך):

מי נמנע?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הצעה לסדר.

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת טובי, הרי אתה מנוסה. במהלך ההצבעה אין
הצעות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, אם יש בקשה להפריד בין ההצעות —
יש להפריד כנייהן. אתה לא יכול להצביע על כולן יחד. אם יש
הצעה להפריד בין ההצעות, אתה חייב להפריד. אל תטפל בכל
ההצעות יחד. אני רציתי להצביע נגד ההצעה של חבר הכנסת
אבטבי, נגד ההצעה של חבר הכנסת יגאל כהן ונגד ההצעה של
חבר הכנסת חנן פורת. חבר כנסת אחר אולי רצה להצביע בעד
ההצעה של חבר הכנסת אבטבי ונגד ההצעות האחרות, וצריך
לאפשר לו לעשות זאת. זכותו להצביע. אל תמנע זאת.

רב בן-מאיר (המערך):

מי נמנע?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שיהיה כאן אומץ לב.

היו"ר מ' סבירור:

סעיף 95 של התקנון, עמוד 35, קובע: "עמדו לדיון מספר
ההצעות לסדר-היום בנושא דומה או זהה שהוגשו על-ידי חברי
הכנסת מסיעות שונות"; וכי, רק בעל ההצעה יכול לבקש
שההצעה תוצבע בנפרד. זכותו של היושב-ראש לאחד, ואני
פעלתי בהתאם לתקנון.

אריה נחמקין (המערך):

בסדר גמור.

היו"ר מ' סבירור:

אשר על כן, אני מודיע שהוחלט ברוב קולות לקיים דיון
במליאה בנושא הנדון.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

בסדר.

רענן געים (המערך):

חזק וברוך.

ד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

עוכרד השטחים במושבים ובחקלאות ומסקנות ביניים של ועדת
הכלכלה בעניין עידוד הקמת מפעלי תעשייה בקצרין. תודה.

היו"ר מ' סבירור:

תודה למזכיר הכנסת.

כאשר הקבוצה שלו לא רק שאיננה מהססת להפר חוק, אלא זה
חלק מהאידאולוגיה שלה. אני מקבל בחיבת הדואר את כל
החומר של "גוש אמונים" ושל "התחיה" ואני קורא שם, שיש
חוק מעל לחוק ויש דברים מסוימים שמותר להפר אותם גם אם
הם כתובים בספר החוקים. אני מתקומם על כך שאדם כזה בא
ללמד כאן פרק בהלכות יושר ושמירת חוקים כשאנחנו דנים
בנושא הזה, ולכן אני מציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת
חנן פורת מסדר-היום.

היו"ר מ' סבירור:

תודה לחבר הכנסת וירשובסקי. בבקשה, חבר הכנסת
תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדבר מהמקום.

אני מבקש להציע להסיר גם את ההצעה של חבר הכנסת
אבטבי מסדר-היום. בהיותה לא שונה אלא דומה למגמה של
התנגשות בחופש הביטוי, במאבק לשלום וכמאוייהם של
תושבי השכונות.

היו"ר מ' סבירור:

תודה רבה לחבר הכנסת תופיק טובי. חסכת לנו את מה
שמישהו לקח מעל ומעבר לתקן.

אנו עוברים להצבעה. על-ידי התוספת הזאת של חבר
הכנסת תופיק טובי, כל שלוש ההצעות הן מאותו סוג, כי יש
הצעה לדון ויש הצעה להסיר. אני מצביע אפוא על כל שלוש
ההצעות.

קריאות:

לא, לא, לא.

היו"ר מ' סבירור:

תסלת לי, אילו על הצעה אחת לא היתה הצעה להסיר,
הייתי מצביע בנפרד.

אריה נחמקין (המערך):

בסדר.

היו"ר מ' סבירור:

מי בעד הכללת הנושא בסדר-היום של הכנסת, ירים ידו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — רוב

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, הצעה לסדר.

היו"ר מ' סבירור:

לא במהלך ההצבעה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא, אי-אפשר להצביע כך.

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת תופיק טובי, נא לשבת. לא במהלך ההצבעה.

היו"ר מ' סבירור:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי התחו
היום על שולחן הכנסת מסקנות ועדת הכלכלה בעניין העסקת

ה. הצעה לסדר-היום הקמת רשות לעלייה ולקליטה

אך גם חלוקה זו משתבשת לחלוטין. המוסד לתיאום, אותו מוסד עליון לשיתוף פעולה בין הממשלה לסוכנות, אינו קיים, אינו מתכנס, אינו קובע מדיניות. ראש הממשלה, שבנאום ההכתרה שלו בשנת 1977 אמר, שנושאי העלייה והקליטה והמלחמה בירידה יעמדו בראש מעייניו, אינו רואה היום את הנושאים האלה כחיוניים. אני לא רוצה להישמע כאן פוליטי. ורק משרם שחששתי שכך אשמע לא אמרתי, אבל אני חושב, שהאישיות הממלכתית הראשונה שנתנה לנושא העלייה את המקום הראוי לו היה נשיא המדינה יצחק נבון. בכיקורו האחרון באמריקה הוא הפר קשר שתזיקה, שנמשך שנים רבות.

גאולה כהן (התחייה):

זה לא פוליטי, זה נכון, אני מסכימה אתך.

עוזי ברעם (המערך):

יפה. לפחות תיאורטית אפשר לומר, שכאשר העלייה יורדת, אפשר לשפר את טיב הקליטה, גם הקליטה האישית. אולם, הנה אנו רואים, ש-40,000 עולים נמצאים בלי פתרון קבע של דיור, וזה בתקופה שחונה של העלייה, כאשר שר השיכון והבינוי אינו משתף פעולה עם משרד הקליטה בפתרון הכביעה.

יותר מזה, ממשלת הליכוד היא הממשלה הראשונה בישראל, שאיננה בונה דירות לעולים באופן מכוון — וזה לא יקום בלי שיתוף פעולה.

כאשר הצטרפה סיעת התחייה לממשלה, חברת הכנסת גאולה כהן, אני, כיושב-ראש הוועדה לענייני עלייה ולקליטה, בירכתי אתכם על כך שהכנסתם לקווי היסוד של הממשלה את הצורך בהקמת ועדת שרים לענייני עלייה. איפה הוועדה הזאת? מה מומש ממנה? דבר לא מומש, והכול, חברת הכנסת גאולה כהן, מפני שיש ויכוח בתוך הממשלה מי יעמוד בראש הוועדה הזאת. גם הישג שהיה מומש של סיעתכם לא מומש. משום שהממשלה וראש הממשלה אינם שמים את הנושא הזה בראש מעייניהם.

כולנו ציפינו לקונגרס הציוני: לא שחשבנו שממנו תבוא הישגה, אבל הקונגרס הציוני, שנתן דגש בהרכבה נושאים, גם הוא שם את העלייה בקרן זווית.

אני חובע בעצם חביעה מורה מאוד לגבי חבר אופוזיציה. אני פשוט חובע ממשלת ישראל לקיים את החלטתה כדך. אני חובע ממנה להקים את הרשות לעלייה ולקליטה, אשר עדיין לא קמה. נדמה לי שזאת דרישה צנועה מצד מפלגה אופוזיציונית.

אני רוצה להעיר הערה נוספת, שלגביה חברת הכנסת גאולה כהן ודאי תסכים עמי פחות. אנחנו דנים עכשיו בנושא הדמוגרפי. גם על הדמוגרפיה של היהדות בעולם וגם על הדמוגרפיה של היהדות בישראל. בעולם היהודי אנחנו עומדים בתהליכים שיכולים לכשר — "לכשר" זו מלה חיובית — את הקטנתו של העם היהודי או את הסכנה לקיומו בכלל. אנחנו עומדים בתהליכים של הזדקנות העם היהודי ושל התבוללות בקצב שכמהו לא היה. הפרופסור בן, שהוא ברי-אורין בעניין זה, אומר היום שיש היום 11 מיליון יהודים בעולם, ובשנת 2000 אנחנו עלולים לעמוד במצב של 8 מיליוני יהודים בעולם.

בישראל, במיוחד כאשר הממשלה מדברת היום על ארץ-ישראל המערבית כולה, אנחנו עומדים במאון דמוגרפי מאוד מאיים. יש אומנם איוו שהיא יציבות במספרם של הלא-יהודים

היורד מ' סבידור:

אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת עוזי ברעם, להעלות הצעה לסדר-היום בנושא "הקמת רשות לעלייה ולקליטה".

עוזי ברעם (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני יודע שלהעלות נושא, שאין לו כביכול הקשר אקטואלי, אחרי נושא כל כך מסעיר, זה במידה מסוימת נראה "אנטי-קליימקס". אני אומר דברים אלה, כדי שתהיה דקה של הפרדה בין שני הנושאים, ונדמה לי שהשגתי זאת.

אני מעלה את נושא הקמת הרשות לעלייה ולקליטה, או את הנושא של אי-הקמת הרשות לעלייה ולקליטה. והפעם, כחבר אופוזיציה, אני מסתמך על החלטתה של הממשלה שלא מומשה.

כ-9 במרס 1980 החליטה ממשלת ישראל להקים רשות לעלייה ולקליטה ומינהל לאומי לשירותי קליטה. העניין היה טעון אישור וייעוץ של היועץ המשפטי, אבל הוא נתן את ידו לעניין. ראש ממשלת ישראל מנחם בגין הודיע בשידור לעם ישראל, שההסכם בין דוד לוי לבין אריה דולצ'ין, שהוא השינוי, הוא ההסכם השני בחשיבותו לאחר הסכם השלום עם מצרים. פירוש הדבר, ממשלת ישראל ראתה בנושא הזה נושא בעל משמעות היסטורית, היינו — איתור של רשויות העלייה והקליטה תחת מסגרת אחת. אך הרשות לא קמה, ההחלטה לא מומשה, ולא היה לממשלת ישראל האומץ לכפות את מרתחה.

היום, כל קורא עיתונים יודע, שמה שנעשה במערכת העלייה והקליטה הוא הריס של תחשית עד היסוד. קראנו אתמול בעיתון "הארץ": קרע בין משרד הקליטה למחלקת העלייה של הסוכנות. מחלקת העלייה מאשימה את משרד הקליטה שאינו מעמיד לרשותה דירות, ואילו מנכ"ל משרד הקליטה טוען, שראשי המערכת של העלייה בסוכנות אינם מתאימים ואינם ראויים לתפקידם. היום, כותרת בעיתון "הארץ": קטלוביך — מי שאינו יודע, הוא ראש המחלקה לעלייה ולקליטה — מאשים את אוזן במצב החמור במרכז הקליטה.

במשך שלוש השנים האחרונות, כאשר הרשות לא הוקמה למרות החלטת הממשלה, לא נותר המצב כפי שהיה. אנו עומדים בתהליך גרסיבי מתמשך גם בעלייה וגם בקליטה. גם בממדים וגם בשיתוף הפעולה. מאז 1980, כאשר נתקבלה החלטה, אנו עומדים בפני שבר משמעותי חמור בנושא העלייה. בשנת 1980, אותה שנה שבה נתקבלה ההחלטה, היו רק 21,000 עולים, בעוד מספר היורדים הגיע ל-30,000. שנה לאחר מכן, ב-1981, תוקן המצב קמעא, כאשר ממדי העלייה קטנו עוד יותר והגיעו ל-12,000, וממדי הירידה הגיעו ל-20,000. השנה, 1982, חל שיפור לטובה. בנושא הירידה — פחות, בסביבות 8,000 יורדים, אבל העלייה עומדת על 13,000. פירוש הדבר, שבר ממשי וממושך, שלא הכנסת ולא הממשלה נזקקות לו, וכך משאירים את המצב כפי שהיה מימים ימימה.

רבותי חברי הכנסת, חלוקת התפקידים אמרת, בעצם, שהסוכנות מתעסקת בעלייה ומשרד הקליטה מתעסק בקליטה בארץ. בימינו המצב הפוך: הסוכנות היא שממונה על מרכז הקליטה ומסגרות המעבר בארץ, ואילו מר אוזן ומנכ"ל משרדו אלי ארצי רואים את עיקר תפקידם בעידוד העלייה מתוך לארץ.

סגן שר כמשרד ראש הממשלה ר' שילנסקי:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, העלייה לארץ-ישראל היא נשמת אפה של הציונות. הקמת מדינת היהודים התבססה על הערגה הכלתית-פוסקת והבלתי-נלאית לקבץ גלירות העם בארץ-ישראל. שאיפה זו קיבלה חוקף נוסף כמגילת העצמאות, שבה נאמר: "מדינת ישראל תהא פתוחה לעלייה יהודית ולקיבוץ גלויות". היא בוטאה גם בחקיקת חוק השבות. התשי"ז—1950.

גם כיום, בשנתה ה־35, נאבקה המדינה על קיומה. ביטחונה ושגשוגה, ובר־זמנית מנסה ממשלת ישראל לחקן את אשר עוות במיורן ההגשמה. הממשלה עוסקת כיום בצמצום פערים, בשיקום שכונות, בחיזוק הכלכלה, בהתיישבות: ועם כל זאת, העלייה לארץ-ישראל, כהגשמת הציונות, ממשיכה ומפעמת.

אדוני היושב-ראש כנסת נכבדה, רק עלייה גדולה לישראל היא ערובה לביטחונה ולפיתוחה של המדינה, אך היא גם ערובה לחייהם ולשלומם של יהודי הגולה כעידן האנטישמיות העולה ומתחדשת.

אזכיר גם את יוזמת הממשלה להחזרת הורדים, וכי היתה זו הפעם הראשונה בתולדות המדינה שהתכנסה ישיבה משותפת של הממשלה וההנהלה הציונית לדין בשאלת החזרת יורדים וננקטו אמצעי פעולה. הממשלה וועדותיה נחתות באופן שוטף את דעתן בנושא העלייה והקליטה. הן יגבירו את מאמציהן בתחום זה.

נמצאת בטיפול הקמת ועדת שרים לענייני עלייה וקליטה וכן לענייני מניעת ירידה מהארץ והחזרת יורדים. טרם ברור אם תהיה זו ועדה משותפת לכל ארבע הבעיות הללו, או שתהיה ועדה מיוחדת לעלייה ולקליטה בלבד, וועדה מיוחדת למניעת ירידה ולהחזרת יורדים.

אומנם, היו ויש חילוקי דעות בין מחלקת העלייה של הסוכנות למשרד לקליטת עלייה. הוויכוח נוגע לגזרה מסוימת של פעילות המשרדים, אך אין להסיק מכך — כפי שעשה המציע הנכבד בדברי ההסבר שלו — שיש "חוסר כל אפשרות לשיתוף פעולה בין הגורמים". שיתוף הפעולה מתבצע הלכה למעשה יום יום.

ברצוני לסלק את הרושם העלול להתקבל, כי ריכוז זה או זה, מעשה זה או זה, מונעים עלייה. זו תמימות לחשוב כך. אך בלי ספק, יש להרחיב ולשפר את הטיפול בעולה ובקליטתו, להגות ולבצע כל דרך אפשרית להגברת העלייה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בספטמבר 1976 הוגש דוח הוועדה לבחינת ענייני העלייה והקליטה, מה שמכונה גם "דוח ועדת חורב". הדוח הוגש לראש הממשלה דאז, מר צחק רבין. הדוח היה מונח כאבן שאין לה הופכין תקופה די ממושכת. ביום 9 במרס 1980 החליטה הממשלה, כי "בכפוף לפתרון בעיות משפטיות שעדיין לא מצאו את פתרונן, לאשר את ההסכם בעניין הקמת הרשות לעלייה ולקליטה". הנושא גם נדון ונבחן על-ידי היועצים המשפטיים של הגופים הנוגעים בדבר.

בינתיים נוהלה מערכת בחירות ארוכה, לאחרונה — גם בקונגרס הציוני. מכל מקום, עד עתה, לא הושלמה הרכבת ההנהלה הציונית. לכשזאת תודרכ, תתכנס ועדת התיאום ותיבדקנה הדרכים ליישום החלטת הממשלה שאותה ציינתי לעיל.

בארץ-ישראל המערבית כולה — בערך 36%, אבל אם אנחנו מכיטים מטה — בגילאים 0—14 בארץ-ישראל המערבית כולה, יש 45% לא יהודים; ובגילאים 0—4 יש יותר מ־50% לא יהודים.

יוסף רום (הליכוד):

היות שאנחנו יושבים יחד בוועדה, זו היתה הצעה שאני ביקשתי להעלותה כיוזמת. העובדה הזאת של החלוקה הדמוגרפית וחלוקת הגילים נכונה למשך כל השנים, היא לא תופעה חדשה. כך שהיציבות שהיתה היא בגלל שינויים דמוגרפיים במערכת בלי שום קשר לנושא הגילים. נושא הגילים היה גם לפני עשר שנים.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

עוזי ברעם (המערך):

חבר הכנסת רום, לא ציפיתי שתריע לי. גם לא ציפיתי שחברת הכנסת גאולה כהן תריע לי בנושא זה.

מה שקרה משנת 1967 ועד עכשיו נבע משני תהליכים עיקריים: מהגירה ערבית גדולה ומעלייה יהודית גדולה. שני הדברים האלה נמצאים בתהליך של ירידה. לכן יש לראות את העתיד בצורה אחרת. אני מדבר כאופן חיובי.

יוסף רום (הליכוד):

אני לא רוצה לחזור על המשפט "למי ניתנה הנבואה" — אני מציע שלא להתנבא על העתיד. נדבר על העבר ועל ההווה.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

היור' מ' שחל:

חבר הכנסת רום, חברת הכנסת גאולה כהן, שניכם חברים באותה ועדה. אני מניח שחבר הכנסת עוזי ברעם שומע אתכם ואת דעותיכם.

עוזי ברעם (המערך):

שלושתנו.

שלמה הלל (המערך):

מבחינת הנוכחים, זה כמו ישיבת ועדה.

עוזי ברעם (המערך):

חבר הכנסת הלל, ייתכן שלא הייתי מעיר את ההערה הזאת, לולא הופיע ראש ממשלת ישראל בקונגרס הציוני ואמר: הבעיה הדמוגרפית היא אחיות עיניים. אני אומר: הבעיה הדמוגרפית היא בעיה אמיתית. אם אנחנו רוצים להתמודד אתה, יש לכן שתי דרכים בלבד: הרכיבו הטבעי של האוכלוסיה היהודית כאן והשמת דגש אמיתי בנושא העלייה. אני טוען, שלא יהיה דגש אמיתי בנושא העלייה עד שלא תהיה רשות אחת לעלייה ולקליטה.

אני מציע לכנסת לדרן בעניין זה. על־מנת לממש אותו כדין. תודה רבה.

היור' מ' שחל:

תודה. ישיב על ההצעה סגן השר שילנסקי. בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

היור' מ' שחל:

חברת הכנסת גאולה כהן, בתור מה את מדברת עכשיו? הנואם ירד מהדוכן ואת מדברת — אינני יודע למי.

בבקשה, סגן השר.

חוברת י"ד, ישיבה קס"ד
— הצעות לסדר-היום —

היור"ר מ' שחל:

הוחלט פה אחד להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה.

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא: הצעה לסדר-היום מס' 1781 — העלאת עצמותיהם של המעפילים אשר טבעו בדרכם לארץ ממרוקו — של חבר הכנסת זאק אמיר.

מרדכי גור (המערך):

חבר הכנסת אמיר ביקש ממני לקרוא לו.

היור"ר מ' שחל:

אנחנו לא נוכל לעצור את הישיבה.

דב שלנסקי (הליכוד):

— — — בהסכמת חבר הכנסת מרדכי גור.

היור"ר מ' שחל:

לא, אין כאן שאלה של הסכמה. אני מצטער. חבר הכנסת גור הוא אחריו, ואני אקרא את חבר הכנסת גור להציע את הצעתו.

ו. הצעה לסדר-היום

הדמוקרטיה ומדיניות החוץ

מרדכי גור (המערך):

אני חושב, שזה דבר נוסף, אשר מצביע בדיוק על התופעה שעליה אנחנו מדברים — לא מוכנים להקשיב, לא מוכנים לשמוע, ולא מוכנים לדון, אלא להתפלמס, לצעוק ולפעמים להטיף מוסר. אבל לא אלה הם הדימויים שלנו על הכנסת ועל דיוניה.

גוש-עציון הוקם מחדש אחרי מלחמת ששת הימים על-ידי ממשלות המערך, ולא לנו, כמוכן, צריך להטיף לא מוסר ולא לקח ציני על חשיבות המרחב והאזור. אבל זה סימבולי לכך, שכל נושא אפשר להפוך לוויכוח, שאין עמו טעם ואין עמו שום ערך. חבר הכנסת עוזי ברעם, אשר העלה את נושא העלייה, בצדק בירך כך נשיא המדינה, אשר בפעם הראשונה לאחר תקופה כל כך ממושכת העז לקרוא לעם היהודי לעלות, בקריאה של ממש.

לפני כחודש הייתי בארצות-הברית ונוכחתי, שהעם היהודי בסך הכול אתנו — בעליות, במורדות, בהסכמה עם ביקורת; אבל העם היהודי אתנו.

חזונו יומיים לפני סיום הקונגרס, והמחזות אשר אפשר היה לראות בטלוויזיה על הדיונים בקונגרס היו המחזות המבישים ביותר, מכיוון שבאו נציגי העם היהודי ונציגי הצינונות והם הועמדו תחת הרצון הכפיתי של הממשלה להעביר החלטות בניגוד להשקפת הרוב, כפי שזה בא לידי ביטוי בהצבעה. במשך ימים מספר עשו חברינו את כל המאמצים על-מנת להגיע למצב שאפשר יהיה, לפחות כאשר העם היהודי יושב ביחד, להגיע להצבעה מוסכמת בנושא העומד במרכז חיינו המדיניים, הציבוריים והרעיוניים. אבל נציגי הממשלה, מתוך תחושה של כוח ועוצמה, סירבו להגיע להסכמה, וכאשר הגענו לרגע ההצבעה והתברר שנציגי העם הצינוני והצינונות רוצים להצביע בהתאם להשקפת העולם של תנועת העבודה, היה המחזה המביש, שההצבעה הופסקה והסתערו על היריב — נשי "הדסה" — על-מנת להביא בכוח לשינוי ההצבעה.

ובכן, אם הגענו למצב שבו גם ערכי הדמוקרטיה של העם היהודי והצינונות נהרסים, לאן אנחנו מצפים להגיע כשאתה,

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הנושא — שאני, וכן הממשלה כולה, רואים בו נושא חשוב מאוד — לדיון בוועדת העלייה והקליטה של הכנסת.

היור"ר מ' שחל:

תודה. חבר הכנסת ברעם, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדה?

עוזי ברעם (המערך):

כן.

היור"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת עוזי ברעם להקמת רשות לעלייה ולקליטה לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת. מי להצעה זו, ירים את ידו.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

היור"ר מ' שחל:

אנו עוברים להצעה הבאה, הצעה לסדר-היום מס' 1654: הדמוקרטיה ומדיניות החוץ — של חבר הכנסת מרדכי גור.

מרדכי גור (המערך):

אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, אם עוד צריך היה הוכחות על כך שצריך לדבר על הדמוקרטיה, גם הדיון שהיה פה הבוקר וגם הנוכחות בדיון על העלייה והקליטה הם הוכחה נוספת למשבר העמוק שהכנסת נכנסה אליו בהנהגת הממשלה. ללא ספק, כאשר הכנסת נכנסת למשבר, העם ייכנס למשבר יחד אתה. תפקידה של הכנסת היה, ללא ספק, לשמוע הבוקר את חבר הכנסת חנן פורת מדבר על נושא חשוב, נושא ההתיישבות באזורים מסוימים ביהודה, בשומרון ובעזה, שהוא ודאי חשוב ולא לנו צריך להטיף בו. אבל לקבל הטפת מוסר מעל הבמה הזאת מחבר הכנסת חנן פורת — — —

יעקב גיל (המערך):

הנורה האדומה דולקת כל הזמן, וזה כאילו הנואם עבר על זמנו.

עקיבא נוף (הליכוד):

לא, הרברים שלו מעוררים צורך בנורה אדומה.

היור"ר מ' שחל:

חבר הכנסת עקיבא נוף, עדיין לא שמעת אפילו משפט אחד וכבר אתה מעיר הערה.

מרדכי גור (המערך):

חבר הכנסת עקיבא נוף עשה עכשיו מה שבסך הכול חבריו לכנסת עושים כל הזמן — מתייחסים לנושאים שלא מקשיבים להם, לא יודעים בדיוק על מה מדובר; לא מופיעים בוועדות ובוועדות-משנה, לא מופיעים לדיונים ורצים להצבעות.

עקיבא נוף (הליכוד):

אתה מדבר על עצמך? אני יושב פה ושומע אותך.

היור"ר מ' שחל:

חבר הכנסת עקיבא נוף, אם רצית חירוק לעזוב את האולם, הגה יש לך.

ישראל? כי אומנם את העם היהודי מטרידה בהחלט שאלת היחסים בינינו לבין השכנים. היהודים בעולם רוצים לתמוך בישראל צודקת, והם רוצים לתמוך בישראל שואפת לשלום ולהבנה. הם לא יתנו יד לפגוע בביטחוננו, אך הם רוצים שאנחנו, מכאן, מישראל, נחזק את ביטחונם בצדקת דרכנו. הם לא רוצים לכפות את דעתם עלינו, אך הם זכאים לבקש מאתנו שנתחשב בדעתם, ולו במעט, וודאי כאשר מדובר בנציגיהם המוסמכים שבאים לכאן לקונגרס הציוני. וברגע שניתנה להם האפשרות לממש את זכותם, אתם נטלתם גם מהם את הזכות הזאת, ועשיתם זאת בצורה של כפיית נהלים, כפיית אידיאולוגיה והשקפה.

האם כך אתם רוצים לשכנע את העם היהודי לעלות לישראל? האם וודי נורמת החיים שבה אתם רוצים לשכנע את היהודים לבוא לחיות אתנו כאן בארץ? חברי הקואליציה המעטים הנמצאים כאן, לא אחת אמרנו, שכפייה אידיאולוגית והשקפתית אינה יודעת גבולות; לא גבולות ירוקים, לא גבולות סגולים וגם לא גבולות בלבנון. ניסיכם, ועדיין אתם מנסים, לכפות הסכמים על שכנים. היום אנחנו נמצאים בעיצומו של משאיומת עם לבנון, שלא היתה מעולם אויב מוגדר שלנו. ריש לנו הסכמים לדרירקים, כאשר במודע אנחנו משאירים בצד את היררכים האמיתיים, במגמה להציג בפני הציבור משאיומתן כביכול, משאיומתן שבחלקו הגדול כבר היום הוא כפייתי —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אפשר להגיד לך משהו?

היור"ר מ' שחל:

לא.

מדרכי גור (המערך):

תמיד אפשר להגיד, אבל היושבי ראש החליט שלא.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

ידעתי שיבוא לך סיוע ממקום שלא ציפית לו.

מדרכי גור (המערך):

— משאיומתן שגם ככנסת הוצג תוך הונאה מוחלטת, ונעשים מאמצים בלתי פוסקים עלימנת להמשיך ולהציג את המשאיומתן הזה בצורה לא מדויקת, מה שחשבתם, שכפייה תישאר מהעבר הזה של הגבול? בחלק הראשון של המשאיומתן ורקתם אכנים וכן על האמריקנים, ועליידי זה יצרתם, כביכול, מצב של התלהבות בישראל, והיום, בדרך ישירה וברךר עקיפה, חחרים חזרה ומנסים להגיע להישגים כלשהם בדרך של משאיומתן מכובד. ניסיכם לכפות מצב על נשיא לבנון, הקודם שאינו זה החדש, ניסיכם לכפות מצב על ערביי יהודה, שומרון ועזה, חברים יקרים, מי שמנסה לכפות את עצמו ולא להגיע להבנה, אינו יכול אחר כך להפסיק את השיטה זאת הדרך.

גאולה כהן (התחיה):

כל הציונות כפתה את עצמה על הערכים פה, במורח החינוך, מבחינתכם, כל מדינת ישראל היא כפייה אחת גדולה.

מדרכי גור (המערך):

אפילו הניסיון לכפות את עצמנו על מוסטפה דורין לא עלה יפה. במשך שנה ניסו להשלות את הציבור והציגו בפניו מצב מזויף ולא נכון. היום השוקת שבורה; השוקת שבורה והכנסת ריקה, ואני רוצה לומר לכם, שהיכולת הזאת להמשיך ולהשלות אותנו לא תימשך הרבה זמן, כיוון שהדברים חוזרים אלינו הבלתה.

אדוני יושבי ראש הכנסת עושה מאמצים עצומים לחדש את פעילות הכנסת, זה לא הולך, ולא מפני שהנושאים

סגן השר, מדבר על גורמי העלייה ומזלזל, או מתכחש, לאיכות החיים הדמוקרטיים שלנו כאן בארץ ועל השפעתם?

ואומנם אני רוצה לומר לך, שהיו כמה חברים ששאלו, מדוע בעצם צריך להעלות בכנסת לדיון את נושא הדמוקרטיה בקונגרס, כאילו יש ערך, או נושא חשוב יותר לדיון בכנסת מאשר הקשרים שלנו והיחסים שלנו עם העם היהודי.

אינני צריך לדבר היום על הבטחות אשר פוקדות אותנו חדות לבקרים בכנסת, כאשר בדיונים החשובים ביותר, לא רק שלא משתתפים אנשים, אלא שהדיונים הרפכים לפולמוס, ובמקום להתייחס לנושאים עצמם, לעתים קרובות גולשים להזכרת היסטוריה מסולפת, להשמעות ולוויכוחים חסרי טעם, כל הדברים האלה נעשים כביכול כתוכנו; ואני אומר כביכול, כי הם יוצאים המוצה, אבל לראות את הדבר הזה נעשה גם בקונגרס ציוני, לראות את ההתנהגות הזאת גם כאשר נציגי העם היהודי מתייצבים בירושלים ורוצים לדון בכעיות העיקריות אשר נוגעות אלינו, הסילוף הזה של הדמוקרטיה הוא קצת יותר מדי.

כמו בכל נושא אחר, ברור שהאשמה לא תיפול על התנהגות הממשלה ועל דרך הנהגתה. האשמה לא תיפול על האופן שבו אתם מנהלים את העניינים ומציאים כל טעם ממנות החיים הדמוקרטיים, מהקשבה, מדין ומוניכות, אלא אתם, כמובן, תפנו את החצים אל האופוזיציה ואל כל מי שמוחת ביקורת, לצערי הרב, בתקופה הזאת חלק גדול מהעם רואה את הנעשה, חלק מגחך, חלק נהנה וחלק בוכה; ואם יש טעם לדיונים הנמשכים הוא התקווה שהחלק הבוכה ילך ויגדל, מכיוון שאם אנחנו יודעים לנוזף בכל העולם מסביבנו, אבל לא יודעים לחיות עם עצמנו, הדבר הזה לא יחזיק מעמד.

הפרופסור שלמה בן עמי כתב רשימה על מתכון לשכירת המפרקת הלאומית ועל הדרך הדמוקרטית שבה הממשלה מנהלת את המדינה. אני אתייחס רק לחלקים קצרים של הרשימה: "מלומד יווני ידוע — ואני מתייחס למלומד יווני, זה לא מישוה מאתנו — הצביע כבר לפני יותר מאלפיים שנה על הסכנה, שהדמוקרטיה תיהפך לשלטון האספסוף, אין חייבים להסכים לדעתו, שהתממשות סכנה כזאת היא בלתי נמנעת, אבל יש להילחם באי-הנמנעות הזאת על-ידי חשיפה, חינוך ודילוג עם שכבות העם. זה התפקיד החשוב באמת שמוטל על האופוזיציה, עליה לא רק לבקר את הממשלה ולשאוף להגיע לשלטון, שתי שאיפות שהן לגיטימיות במשטר דמוקרטי, אלא גם לבלום את תהליכי הכרסום התמורים של הדמוקרטיה". והוא ממשיך: "ראש הממשלה" — אינני רוצה לצטט פה כמה מלים פחות סימפתיות — "אומר ועושה מה שהוא עושה, אבל" — מזהיר אותו הפרופסור שלמה בן עמי — "ראש הממשלה צריך היה לדעת היטב, שגורל התרוממות הרור של מנהיגים מפרחיו אשלויות משתווה, בסופו של דבר, רק לגורל נפילתם ולקטסטרופה הגלויות אליהם".

במשך החודש האחרון, אדוני סגן השר — שהינך עכשיו היחיד בספסלים שבצד הזה — דיברת לא פעם אחת על עלייה ועל התבוללות, וגם היום עשית זאת, אבל כאשר עמדתם מול המבחן היהודי כקונגרס הציוני, נאלצת לפוצץ אותו ולהגיע אחר כך, ורק בהסכמת חברינו, לאיזה שהוא ניסוח מוסכם.

הוויכוחים הפנימיים על הרמוגרפיה לא יעזרו בפתרון הבעיות של כלל העם היהודי, וצריך לשאוף להביא לכאן את העם היהודי הזה, האם החלטת לזרוק לא רק את הכנסת מערכים ומדיניות, אלא גם את העם היהודי? ומכל העם היהודי החלטתם כקונגרס לפגוע במיוחד בחברי ההסתדרות הציונית, באנשים שעדיין שומרים על גרעין כזה או כזה של יחס למדינת

— אשר לא הביאו אותו למצבים שבהם הוא נמצא עכשיו, שלא גרמו לו לא לוועדות ולא לחקירות, אשר ידעו להגיד לו מתי לעצור: שר הביטחון עזר ויצמן אמר לו: את זה ואת זה לא תפציץ, כי כך לא מתנהגת מדינת ישראל.

היו שרי ביטחון שמשכו את ראש הממשלה בדרך השלום, והוא קבע לעצמו שר ביטחון שהוביל אותו בדרך למלחמה. שר הביטחון עשה זאת, אבל ראש הממשלה הוביל רק מפני שכאן בכנסת, בדיונים על מדיניות הביטחון, כביכול לא היה למה להקשיב ולמי להקשיב. והיום יושב ראש הממשלה ואיננו יודע מנין באה עליו הצרה. אנחנו נזכיר לו את השיחות שהיו לנו אתו. היו לנו אתו שיחות, שבהן נכנסנו לפרט פרטים על האתיקה המסולפת הזאת. והיום גם הממשלה וגם העם נמצאים במצבים שלא יודעים איך לצאת מהם. אם אין און קשובה גם לאופוזיציה, ובמקום האון הקשובה מטילים שיקוצים, הם חוזרים חזרה והיום הם מכים בנו — והעם היהודי איננו רוצה לראות את הדברים כך.

ידידי היקרים, היתי בתוך גם כשקרו חלק מהאירועים בביירות. המדיניות היא אשר קובעת. כל הדיבורים וההתייחסויות באים אחר-כך. את המדיניות קובעת הממשלה, את סילופי המדיניות קובעת הממשלה, את הפגיעה בדמוקרטיה קובעת הממשלה. אינכם יודעים על מה הדיונים? אין מה לשבת ואין מה לעשות? התוצאה היא, שגם בדיונים על מדיניות הביטחון ועל תקציב הביטחון החברים אינם כאים. כיוון שכאשר מרוקנים את הכנסת מתוכה, כאשר מרוקנים את הקונגרס מאופיו, כאשר פוגעים בחישובים של העם היהודי, זה מה שיקרה. ולא יכוא הדבר ממפלגה ולא מאיש פוליטי כזה או כזה, אלא מהעם כולו.

הממשלה צריכה לדעת, שאם היא תזרע רוח בשדות שליד נצרת, היא תקצור קדים. מי שיתן למקל גררים להרים את עצמו על אופוזיציה ועל אוכלוסייה, הוא יחטוף את המכה בעצמו. האם ראש הממשלה איננו יודע, שגולם יכול לקום לא רק כפרג? יש עוד מקומות שבהם גלמים יכולים לקום על יוצריהם.

הוויכוח בקונגרס בנושא שעליו נאלצתם לבטל את ההצבעה נסב על המדיניות שלנו ביהודה ובשומרון ובעזה: מה העם היהודי רוצה לעשות ומה איננו רוצה לעשות, איך הוא רוצה לראות את עצמו ואיך לא.

אני מציע לכם, חברי הכנסת מהקואליציה, לממשלה ולראשה, לשנות את המדיניות וליצור מערכת יחסים פנים-ישראליים ופנים-יהודיים של אהבת ציון, לפני שכולנו נקבל על הראש מאשמת לבנון.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

האם אתה בעד ממשלת ליכוד לאומי?

היו"ר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת מרדכי גור. סגן השר רב שילנסקי ישיב על ההצעה לסדרהיום.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה לסדרהיום של חבר הכנסת מרדכי גור היתה בקשר להצבעה מסוימת בקונגרס הציוני. אני אצטט כמה קטעים, שהם העיקריים. מתוך דברי ההסבר לה: "העם בישראל וכל מי שהתעניין בכך בעולם כולו ראה כמו ענינו על מסך הטלוויזיה כיצד מעוותים נציגי הממשלה בקונגרס את ההליכים הדמוקרטיים". והוא מסכם: "כנסת ישראל איננה יכולה להשלים עם פגיעה מתפירה זו במהות הדמוקרטיה ובכצונם המפורש של מרבית נציגי הקונגרס הציוני".

היושב-ראש מטפל בהם אינם חשובים, אלא מפני שבנושאים המרכזיים הממשלה אינה נותנת יד אלא שוללת את כל התוכן. מה אתם חושבים, שהבומרנג הזה לא יחזור? מה חושב ראש הממשלה? שאפשר יהיה להציג את האופוזיציה בתארים, בשמות ובכינויים, וזה לא יחזור אליו? מה חושב ראש הממשלה, שאם פקידים בכירים ושרים יצינו אותנו, את אנשי האופוזיציה הממלאים את תפקידם. בצורה מוגזמת ומסולפת, זה לא יחזור אליו?

ראש הממשלה אמר מעל הבמה הזאת, שהמלחמה בלבנון תיפסק לאחר 40 קילומטר. מה קרה? האם שר הביטחון, שהוא החוליה המחברת בין הממשלה ובין הצבא, לא העביר את ההוראה לצבא? האם זאת היא הדמוקרטיה? ולמה אנחנו עדים? — לכן שהרמטכ"ל בציבור ובכתיספר מחזיר את הבומרנג הישיר אל כיסאו של ראש הממשלה. 40 שנות השלום שעליהן התנבא ראש הממשלה — ואולי 40 הקילומטר דומים במשהו ל-40 השנים האלה — חזרו אליו כבומרנג. ושמענו את היועץ שלו לענייני ביטחון בעניין 100 שנות טרור. על איזו מערכת שלטונית אנחנו מבססים את הכנסת ואת הציבור, כאשר האידיאולוגיה, שאותה מנסים לכפות על אחרים, תחזור אליכם?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

על אותה מערכת שלטונית שאפשרה לך, כרמטכ"ל, להגיד את אשר אמרת לפני כואו ארצה של הנשיא סאדאת: בדיוק אותה מערכת שלטונית.

מרדכי גור (המערך):

עכשיו אני מגיע לתשובה לך: אחד הנושאים האופייניים הוא חוסר היכולת להבחין בין נושאים.

למדינת ישראל יש יריבים מעבר לגבול. יש לה אויבים, יכולים להיות לנו ויכוחים ודיונים על הדרך לטפל בהם. הרמטכ"ל בצה"ל הוא אחת החוליות המרכזיות במערכת הזאת של קבלת החלטות. ואנחנו כמעט כל הרמטכ"לים — ואיננו רוצה לחטוא באידידיון — התבטאו בנושאי מדיניות ובטחון מי בדרך כזו ומי בדרך אחרת, עם הנכונות לשאת באחריות. אבל אם נתן ראש הממשלה רשות לפקידים בכירים או לקצינים בכירים לטפל בנושאים חינוכיים, שאינם בתחומם ואינם באחריותם, ונתן רשות להיכנס לוויכוח פוליטי פנימי, מה חושב ראש הממשלה, שרמטכ"ל שנלחם את יחד עשרות שנים כשדה הקרב, המוכן להתייחס אלי ולעמייתו שיחד נלחמו ולקראו לנו בשמות כאלה או כאלה בעימותים פוליטיים מפלגתיים — לא ביטחוניים מדיניים — מה חושב ראש הממשלה, שהדבר הזה לא יחזור אליו? — הוא יחזור. בעניין הזה אין גבולות. מה שהותר לעשות נגד ישראלי אחד יחזור אל מי שהתיר את הרצועה.

אם מותר לשר הביטחון להונות את ועדת החוץ והביטחון ואת הכנסת ואת הציבור ואת הממשלה בענייני שלום ומלחמה, ודאי מותר לו להונות את ראש הממשלה, ואין בעניין הזה גבול ואין לא יעצור אותו.

שנה שלמה התרענו. אני אישית הלכתי לראש הממשלה להזהיר אותו מפני התפיסה הזאת. אני רוצה לומר בתגובה על קריאות הביניים: ראש הממשלה, בימים ובלילות, מתגעגע בוודאי לשרי ביטחון ולרמטכ"לים — —

יגאל הורביץ (תל"ם):

לרמטכ"ל הקודם.

מרדכי גור (המערך):

תתפלא, חבר הכנסת הורביץ.

ברוב. הדמוקרטיה ניצחה, הציונות הפסידה. נאמני ציון פורקו מנשקם. מה נותר להם עוד? ואז פרצו הם בכבי'.

דוד מגן (הליכוד):

האם אפשר להפסיק את הנאום עד שמגיש ההצעה יחזור?

היו"ר מ' שחל:

אם אתה רוצה, אני מוכן לעשות את זה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני סגן השר, האם מותר לי להציע לך להפסיק את הדיון כיוון שמגיש ההצעה איננו?

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת מגן, אף שזה לא כתוב בתקנון, ייתכן מאוד שהייתי שוקל את הצעתך. אילו נכחת באולם כאשר המציע הציע את הצעתו, אבל באשר לא נכחת, אם סגן השר יפסיק את תשובתו, אני אעבור מייד להצבעה. אני אומר את זה, כדי שיהיה ברור, לזה התכוונתי.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

חודה רבה, אני מבין שהכול חוזר על תיקונו ועל מקומו.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, התקרת חוסלה. לזכותו של חבר הכנסת מגן יאמר, שהוא קיבל מייד את ההסבר ולמעשה לא הציע הצעה אחרת.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לשם רצף העניין אני רוצה להגיד, שלפני ההצעה של ידידי חבר הכנסת מגן דיברתי על ניצחונן של הדמוקרטיה ושל תוכנית אוגנדה בקונגרס הציוני ב-1903. נאמני ציון פורקו מנשקם ולא נותר להם כלום. ואז פרצו הם בכבי', לפעמים גם זה נשק.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, העובדה שאנו יושבים כאן היום כעם חופשי בארצנו ובמולדתנו, בירושלים בירת הנצח של עם ישראל, מלמדת שתוכנית אוגנדה ירדה מהפרק, ושאין תחליף לציונות אמיתית, לדבקות בה — ציונות גדולה.

כל החלטה אנטי-ציונית סופה אבדון ולא תצלח, כפי שנכשלה התוכנית ההיא, שהתקבלה בקולותיהם של אנשי המערב, שבקהילותיהם התפשטה ההתבוללות, ושהם עצמם ישבו על סיר הבשר.

אהרן הראל (המערך):

יש קונסנסוס בעניין אוגנדה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אדוני הנכבד, גם כשאתה מדבר על דברים שיש בהם קונסנסוס, נגיד לך: אל תדבר, יש קונסנסוס. איפה למדת את הדמוקרטיה הזאת, באיזה בית-ספר?

יעקב צור (המערך):

אל תדבר כמו מורה.

היו"ר מ' שחל:

אני מבקש מכם, יש לסגן השר שילנסקי נאום, אני מניח ארוך וגדול, לכן תקשיבו לו בנחת ובשקט.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אני הקשבתי בנחת ובשקט לדברי קודמי, גם אם אין קונסנסוס ביני לבין ברוב הדברים שהשמיע היום.

אני רוצה לחזור ולומר, שכל החלטה אנטי-ציונית סופה אבדון ולא תצלח, כפי שנכשלה התוכנית ההיא, שהתקבלה בקולותיהם של אנשי המערב, שבקהילותיהם התפשטה

אגב, לא ידעתי שהתקנון של הכנסת שונה. אני ידעתי שבתקנון הכנסת נקבע, שהצעה לסדר-היום מנקמקס במסגרת של 15 דקות. לא ידעתי שמוקצבות לכך 32 דקות. הייתי סבור שחבר הכנסת גור יעלה את הנושא במשך 15 דקות, אבל חבר הכנסת גור דיבר על עולם ומלואו וכך את כל בעיות עולמנו בהצעה לסדר-היום. אני אתייחס בדברי תשובתי אך ורק לנושא המקורי, שאותו הוא היה צריך להעלות לסדר-היום. אתייחס לחלק זה של דבריו ואך ורק לחלק זה.

כנסת נכבדה, הקונגרס הציוני נערך בעיצומו של משא ומתן מדיני. המעצמות הגדולות היו מעורבות במשא ומתן זה והפעילו לחצים כבדים על נציגינו, שייאותו לאמץ את הרעיונות החדשים שהועלו כדי לפתור את הבעיה הסבוכה. המשא ומתן נשא אופי סודי ביותר. רק קומץ חברים שהשתייכו לרשות הביצוע ידעו את פשר ההצעה החדשה, ואף להם נמסר הדיווח בחודש אוגוסט, זמן קצר ביותר לפני הגעת הצירים הפזורים בארבע כנפות תבל. הקונספירציה היתה מושלמת. לא היתה כל דליפה. הצירים כולם היו משוכנעים, שהנה הם מתכנסים לקונגרס נוסף, כפי שכבר למדו להעריך מתוך השתתפותם בקונגרסים הקודמים. השוני היחיד היה באווירה הציבורית, שהקיפה את העולם היהודי כולו, בעקבות הטבח המחריד, שזעזע את אמות הסיפים, הרושם היה קשה.

קרוב מאוד לפתיחתו החגיגית של הקונגרס החלו להלך השמועות, שהפעם ידובר בנושאים מדיניים, ובעיקר באופציות וביחזומות החדשות שהועלו. שמועות אלה הפיגו את החשש של שיממונו של הקונגרס. הידיעות דברו האפשרויות המדיניות החדשות הציתו את הדמיון, פדרציות ואורגניזציות דאגו להופעת ציריהן ולגיבוש עמדותיהם. נציגי המזרחי רצו הלך ושוב בין הסיעות בטענה שיש לשמור על ייצוגם ההולם, למרות ירידת כוחם כרחוב היהודי. צירי המערב כולו הגיעו לקונגרס בהדר עושרם, שבלט בעקנינותו.

באוריה כפי שתוארה לעיל נפתח הקונגרס הציוני, בנוכחות מאות הצירים, אורחים ושועי-לארץ, האולם קושט ברוב הדר ומקהלת ילדים פתחה בשירי ציון, שהצליחו לסחוט מעט דמעה מעינם של נציגי חוץ-לארץ, נשיא ישיבת הפתיחה דפק בפטישו, נציגי הממשלה בירכו את הקונגרס ואת הבאים, ואז קם יושב-ראש התנועה הציונית לשאת את דברו. בסיומו את הדיווח על פעולות ההנהלה בין קונגרס לקונגרס עבר היושב-ראש לדבר על נושאים מדיניים, תוך שהוא מדגיש, כי ארץ-ישראל היא ביתו של העם היהודי כולו, ומשאת נפשו היא שהעם כולו יתרכז בארץ, ולא רק מיעוטו, כפי שהדבר עכשיו. צירי המערב, שנדהמו מנחרצותו של היושב-ראש בנושא ארץ-ישראל והעלייה אליה, הופתעו. הצירים הצעירים, שכרובם השתייכו לזרם האקטיביסטי, חשו קורת רוח, ואז, נפלה פצצה כרעם.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ודאי רבים סבור שהבאתי דברים מהקונגרס הציוני האחרון. בדברי דלעיל לא תיארתי את הקונגרס הציוני השלושים, אלא את הקונגרס השישי, שהתקיים בכול באוגוסט 1903: היושב-ראש היה בנימין זאב הרצל, הטבח היה בקישינב, והרעם — תוכנית אוגנדה.

צירי המערב מצאו בתוכנית ביטוי להשקפתם, שאפשר להיות ציוני טוב גם בלי למהר ולעלות לארץ, אף שכך מנציחים את הדלות. הם מצאו בכך חזיון ל"ציונות קטנה" מול הציונות האחרת, הגדולה, המאירה. רק הצירים, שהיו מוגדרים כ"אקטיביסטים" וברובם באו ממערב-אירופה, לא מצאו מרגוע. הם ביקשו להביא הצעת החלטה נגדית להצעת היושב-ראש, אך היא לא הועלתה כלל לדיון והצעת היושב-ראש וכתה

חוברת י"ד, ישיבה קס"ד
— הצעה לסדר-היום —

שדווקא אתה תעלה כננסת ישראל לדין את הניסיון הגמור שהיה להמעט בדמותה של ארץ-ישראל, וארץ-ישראל כולה, ואת הניסיון שהיה להשתמש בקונגרס הציוני כמכשיר אנטי-ציוני — — —

מרדכי גור (המערך):
מפני שאני נלחמתי בירושלים אתה רוצה ללמד אותי ציונות?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
תרשה לי, אולי תרשה לי לגמור. אני מבקש ממך, תרשה לי לגמור ואז אולי תוכל להגיב.

אינני בא ללמד. אני בא להגיד לך את השקפת עולמי.
קריאה:
זו השמעת דעה?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
אני אומר לך את השקפת עולמי, את השקפת עולמנו.

יעקב גיל (המערך):
דיבר עווי ברעם מקודם וארבע פעמים שיטעת אותו, עכשיו אתה מטיף?

מרדכי גור (המערך):
מי שהוא תובע מעצמו, יש לו זכות לתבוע, הוא הציוני.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
אני אמרתי לך על הניסיון שהיה להשתמש בקונגרס הציוני כמכשיר אנטי-ציוני, כמכשיר לשעבוד המולדת ולהשבתה לעול זרים אחרי ששחררה, גם עלייך, בין יתר הלוחמים.

אשר לקריאת הביניים שלך, אני רוצה לומר לך: שנינו יכולים להסכים או שלא להסכים ביחס לשלמותה, לגודלה, לעוצמתה ולאיותה של ארץ-ישראל, ואומנם, כפי שמתברר גם היום, אנחנו לא מסכימים, אנחנו מתווכחים וגם נאבקים על דעותינו. אבל מדי זמן אנחנו יוצאים לבחירות, כדי לבדוק את עוצמת עמדותינו בקרב הציבור כאן, בישראל. רק הציבור בארץ-ישראל יקבע, כפת הבחור, את עמדותיה המדיניות של ממשלת ישראל. כל ניתן, מוטע גור, כל ניתן לגיטימציה לאלה — ובמקרה זה רציתם לחת לגיטימציה לאנשי הקונפדרציה — לאלה שאינם יושבים עמנו כאן, שאינם נושאים בעול, שאינם מקריבים ואינם לוחמים, שהם יחליטו מה טוב ומה ראו לנו בקשר לארץ-ישראל.

השנה איננה שנת 1903, או הם החליטו על אוגנדה כתחליף, אומנם זמני, כמקלט לילה, אך כתחליף לארץ-ישראל. היום אנחנו לא ניתן להם את הלגיטימציה.

מרדכי גור (המערך):
"הם" — זה העולים החדשים.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
לאור כל הנ"ל — — —

מרדכי גור (המערך):
— — —

הי"ר מ' שחל:
חברי הכנסת, אני מבקש, אני מבקש מהעומדים בירכתי האולם — — —

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
לאור כל הנ"ל — — —

ההתבוללות, ושהם עצמם ישבו על סיר הכשר. ולא עלו לישראל, ושכל ציונותם התבטאה בנרבות כספים, בדיכורים ובעריכת כנסים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם הקונגרס הציוני השלושים שהתכנס בירושלים עמד לקבל החלטות לא ציוניות, והייתי אף אומר אנטי-ציוניות, והאת בניגוד לדעת ממשלת ישראל ודעת הרוב המוחלט של העם היושב בציון והחרד הן לביטחוננו הפיסי והן למימוש זכותנו על המולדת, היא ארץ-ישראל.

הי"ר מ' שחל:
חברי הכנסת, אני מבין שסגן השר משיב תשובה עניינית ורצינית על הצעה רצינית. לא ייתכן שאתם תנהלו שיחות כל הזמן.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
אינני צריך להסביר ולהתנצל על-תביעתי הנחרצת למולדת, כשם שאני שכיר או נורבגי צריך לחת הסבר מדוע הוא רואה בשכדיה ובנורבגיה את מולדתו. זו עובדה, או בלשון הצברים: "פקט". עד לקונגרס זה היה ברור לצירי חוץ-לארץ, שהם אינם יכולים ואינם זכאים, מוסרית, לקבל החלטות הנוגדות את מדיניותה של הממשלה הנבחרת והחוקית בישראל. אך הפעם, בהשפעת עסקני המערך, שהעבירו לתוך הקונגרס את האווירה העכורה שהם מנסים להשרות פה בבית, עמדו צירים מארצות-הברית, המכונים גם "צירי הקונפדרציה", לשנות את הנוהג ולקבל החלטה המנוגדת למדיניות הממשלה הנבחרת בישראל ולמנדט שניתן להם על-ידי שולחיהם. יושב-ראש ההנהלה הציונית ביקש פסק זמן — — —

מרדכי גור (המערך):
אתה שומע מה שאתה אומר?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
אני שומע.

מרדכי גור (המערך):
אדוני סגן השר, אתה שומע מה שאתה אומר? לך יש זכות לכפות על כל הקונגרס את דעתך?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
אדוני, שמעתי אותך. תואיל בטובך להתאזר בסבלנות ולשמוע גם אותי.

יושב-ראש ההנהלה הציונית ביקש פסק-זמן. כדי להסביר לצירי ארצות-הברית את משמעות הצבעתם. הוקמה ועדה של "רצון טוב", בדיעת ראשי המערך, כדי להבהיר, ללבן ולסכם את הנושאים השנויים במחלוקת, וכך היה. ומכאן, שהממשלה לא התערבה כלל ולא היתה פגיעה בדמוקרטיה.

בסיכום אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת מוטע גור — — —

הי"ר מ' שחל:

מרדכי גור, זה השם.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
סליחה, אני מבקש סליחה, חבר הכנסת מרדכי גור, בקשר לזכות הזאת, אני חושב, שאולי גם בזה לא יהיה קונסנסוס, אולי לא רק לא קונסנסוס בין-סיעתי אלא גם לא קונסנסוס בתוך הסיעות. אולי בזה תהיה הסכמתך, ואולי יהיו חברים בסיעתי שלא יסכימו.

אני רוצה לומר לך: זכות והייתה מפקדם של משהררי ירושלים. בימים קדומים בטוחני, שהיו קובעים שמונה ימי חג לדורות על אירוע כה גדול ומשמעותי. אני חושב שאין זה ראוי

קודם כול, ואחר-כך תגיד לי, האם אנחנו נמצאים על מגרש כדורסל? איזה מין נוהג זה?

קריאה:

שני מונים, בבקשה.

היו"ר מ' שחל:

בבקשה, חבר הכנסת רוני מילוא וחבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז, חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אני קורא אותך להיות מונה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

בלי ז'קט?

היו"ר מ' שחל:

מי להעברת ההצעה לוועדה כפי שתקבע ועדת הכנסת ירים את ידו.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה שתקבע ועדת הכנסת

היו"ר מ' שחל:

שנית, מי להעברת ההצעה לוועדה כפי שתקבע ועדת הכנסת ירים את ידו.

מנחם הכהן (המערך):

אתה לא יודע לספור, חלף לנך.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה שתקבע ועדת הכנסת

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת

היו"ר מ' שחל:

שנית, אני מבקש להצביע שנית.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה שתקבע ועדת הכנסת

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע

ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' שחל:

בעד הכללת הנושא בסדר-היום והעברתו לוועדה כפי שתחליט ועדת הכנסת — 43, נגד — 42, עליכן הוחלט להעביר את הנושא לוועדה כפי שתקבע ועדת הכנסת.

פסח גרופר (הליכוד):

הצבעה חוזרת, יש פה טעות.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אין שום טעות.

2. הצעה לסדר-היום

העלאת עצמותיהם של המעפילים אשר טבעו בדרכם לארץ ממרוקו

היו"ר מ' שחל:

המעפילים אשר טבעו בדרכם לארץ ממרוקו, רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב זאק אמיד.

דב כן-מאיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, האם מחליטים — — —

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת דב כן-מאיר, אני מבקש ממך, נו, באמת.

מה "לאור כל הנ"ל", אדוני?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר מ' שחל:

תודה, חברי הכנסת, לחבר הכנסת מיכאל בריזהר יש הצעה להעביר את הנושא לוועדה.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי יש עמי בשורה לחברי הכנסת, איש בשורה אנוכי היום: תוכנית אוגנדה ירדה סופית מעל הפרק, אני חושב שעל כך יש קונסנסוס לאומי. אני שמח לבשר זאת גם לסגן השר שילנסקי.

שבח וייס (המערך):

אם תרצו — אין זו "אוגנדה".

מיכאל בריזהר (המערך):

בתחילת שלטונו במדינה הילך הליכוד על בהונות רגליו והתייחס למוסדות הדמוקרטיים בארץ ביחס של כבוד, כיום, אתם מתייחסים לכנסת, אתם מתייחסים לוועדות הכנסת, אתם מתייחסים לכל נושא הדמוקרטיה בצורה שונה לחלוטין.

היו"ר מ' שחל:

אני מבקש, אני מבקש שיהיה שקט.

מיכאל בריזהר (המערך):

לסגן השר שילנסקי אני רוצה לומר: הופעתך מדרושנת העונג על הכימה הזאת מזכירה דבר אחד: את "בן המלך והעוני" של מרק טווין. כשהגיע האח התאום של בן המלך לחדרו של המלך, הוא מצא שם את חותמת המדינה. מה שהוא עשה אתה — הוא שבר את האגוזים, אדוני סגן השר.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדה, תודה.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת גור, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה? חבר הכנסת גור, חבר הכנסת גור, האם אתה מסכים שההצעה תועבר לוועדה?

מרדכי גור (המערך):

מסכים.

היו"ר מ' שחל:

מי להעברת ההצעה לוועדה, ירים את ידו.

קריאה:

מונים.

היו"ר מ' שחל:

רגע, אני מבקש, קודם כול שהכול ישבו, זה לא מגרש כדורסל, מה ההליכה הזאת באולם ולקרוא לי: שני מונים, שב

וכן, אנו מגיעים אל סיפורה הטרגי והכואב של ספינת המעפילים הרעועה והבלתי־בטוחה "אגוז", או בשמה הלוועזי "פיסס". 43 איש ואשה, ילדים ובני נוער עלו על ספינה של ספינת דייגים קטנה וישנה והפליגו באישון לילה ממרוקו אל חופי הים התיכון במרוקו הספרדית, כדי לעבור משם אל חופיה השוקטים של מדינת היהודים, היא מדינת ישראל. אותם מ"ג מעפילים לא זכו להגשים את משאת נפשם, סערה עזה טיבעה את ספינתם מול צוקי גיברלטר. האנשים כולם טבעו, ומצאו את מותם במצולות ים. זהו הסיפור הרשמי שנמסר לאחר מכן.

אותם אנשים הפליגו מרחק עצום של למעלה מ-1,000 קילומטר, כדי להגיע לחוף שבו עגנה ספינת גאולתם. הספינה שהפכה מאוחר יותר לספינת אסונם, רק 22 גוריות נמצאו למחרת בחיפושים אחרי ניצולים. הקורבנות שגופותיהם נמצאו הובאו לקבורה בעיר טטואן שבמרוקו הספרדית.

אדוני היושב־ראש, 22 שנה חלפו מאז אותו יום אכזרי. 22 שנה קבורים 22 הקורבנות באדמה זרה, באדמת נכר. גם כמותם לא זכו להיקבר בארץ־ישראל, ארץ כיסופיהם.

אני קורא מעל במה זו לממשלת ישראל לדאוג להעלות עצמותיהם של 22 קורבנות הגבורה ממקום קבורתם הארעי.

ביוזמתם של תנועה רעיונית של יוצאי צפון־אפריקה, "ביחד", וסגן ראש הממשלה דוד לוי קיבלה הממשלה, ביום כ"א בטבת התשמ"א, 28 בדצמבר 1980, פה אחד את ההחלטה הזאת: מחליטים להעניק ולקבוע — א. הכרה ממלכתית למ"ג חללי המעפילים במלאת עשרים שנה לטביעתה של ספינת המעבר "פיסס" במצרי גיברלטר; ב. את כ"ג בטבת — כיום ההעפלה הלוזמי המתחרות מצפון־אפריקה. נאמר עוד, כי בהחלטה זו תפרע המדינה חוב של כבוד למעפילים.

אדוני היושב־ראש, עמיתי חברי הכנסת, עכשיו אני שואל את ממשלת ישראל, מה הוא החוכן שהיא מעניקה להחלטה זו. זה שנה אני מתכתב עם נציגי הממשלה, ולצדדי עד היום לא קיבלתי תשובה על שאלה זו. לכן העליתי היום את ההצעה הדחופה הזאת לסדר־היום, בתקווה לשינוי בעמדה. ואני ממשיך ושואל: מדוע הממשלה אינה נוקטת את הצעד המחייב והנחוץ של העלאת עצמותיהם של קורבנות ההעפלה והטמנתן למנוחת עולמים בהר־הרצל?

ברצוני להזכיר כי בתורש ינואר 1964, דהיינו לפני 19 שנים, נקטה ממשלת ישראל דאז צעד דומה והעלתה להר־הרצל בטורקיה את עצמותיהם של 236 טרובים, מעפילי הספינה "סן סלבדור", יהודים שעזבו את גולת בולגריה והעפילו לארץ־ישראל. הספינה טבעה ומעפיליה הובאו לקבורה זמנית בטורקיה. עם קום המדינה הוחלט להעלות את עצמותיהם. והחלטה יצאה אל הפועל בתורש אוגוסט 1964. אני כותב ששר החוץ דאז, דומני שבאותה תקופה היה זה חרב הכנסת אבא אבן, וזכר את המאורע הזה. זה היה מעשה מחריב המציאות. זה היה החסד האחרון שנעשה עם המעפילים, יבורך מעשה זה של הממשלה בהעלותה את עצמותיהם של הקורבנות לקבורה בארץ־ישראל.

גם היום מוטל על כולנו, ובראש ובראשונה על הסוכנות היהודית ועל ממשלת ישראל, החובה להעלות את עצמותיהם של קורבנות האהוויה "פיסס" ולקבורן בהר־הרצל.

קורבנות משפחות מ"ג המעפילים שטבעו חיים עמנו בישראל. לא רק להם אנו חבים מצווה קדושה זו של העלאת עצמות קרוביהם־יְקִירֵיהֶם, אלא בראש ובראשונה אנו חבים זאת לקורבנות עצמם; להביא לכך שימצאו את מנוחתם האחרונה והסופית בארץ מאווייהם, בארץ־ישראל.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, כראשית דברי אני מבקש להודות ליושב־ראש הכנסת ולשני סגניו על שהכירו בדחיפות הצעתי לסדר־היום כנרש חשוב ורגיש — העלאת עצמותיהם של המעפילים אשר טבעו בדרכם לארץ ממרוקו.

הקשר לארץ־ישראל היווה ומהווה עד היום חלק בלתי־נפרד מתפיסת עולמה הרוחני של יהדות מרוקו על תכניה ומנהיגיה. מצוות העלייה לארץ־ישראל טבעה כחוקה באורח חייהם. יהודי מרוקו האמינו ומאמינים במצווה זו. ארץ־ישראל היתה משאת נפש וחלום שיש לשאוף להגשמתו.

אדוני היושב־ראש, הקהילה היהודית במרוקו, שורשיה נעוצים עוד כימי בית שני, ולפי חוקרים ורבנים אף כימי דוד ושלמה. הכיסופים לציון לא פסקו מעולם, והמעניין ביותר הוא, שגם העלייה לארץ־ישראל ממרוקו לא פסקה מעולם. ובכל דור נמצאו נועזים שהעפילו, מי ברגל ומי על גבי גמלים, ועלו לארץ. היו אלה בעיקר "עליות מוות", דהיינו כדי למות ולהיקבר בארץ־ישראל. ואולם, אדוני היושב־ראש, היו גם עליות המוניות כדי לחיות בארץ־ישראל, כדי להקים משפחה, ללדת ילדים, לעבוד בארץ־ישראל ולתרום לקידומה.

עמיתי חברי הכנסת, מלחמת העולם השנייה מצאה את יהדות מרוקו בלתי מוגנת ונתונה לחסדי שכניה הערבים ולהסחת הרשע של שלטון רישי ומרשל פטן. לא רבים יודעים על התוכנית השטנית, שהוכנה עבור הנאצים על־ידי שלטון רישי לגבי הקהילה היהודית במרוקו. לא לרבים ידוע, כי יהודי מרוקו נצטוו בשנים 1941–1942 למלא שאלונים גזעניים, שמטרתם היתה אחת ויחידה: כדי שעם הכיבוש הנאצי יהיה קל להפעיל את תוכנית ההשמדה ביעילות הנאצית האופיינית. הרדיפות וההגשות כימי מלחמת העולם השנייה היו המשך לתקופות הקשות כחיי היהודים במרוקו.

אולם, אחרי מלחמת העולם השנייה, עם היוודע התוצאות המחרדות של שואת יהדות אירופה, עבר זעזוע עמוק ומכאיב על יהודי מרוקו, אשר רגש האחווה הלאומית והיהודית עם העם היהודי היו חלק בלתי נפרד מאורח חייהם.

אדוני היושב־ראש, העלייה לארץ־ישראל, כפי שאמרת, היתה משאת־נפשם של יהודי מרוקו, והם לא נוקקו מעולם לתנועה הציונית המאוורגת והממוסדת כדי להגשים משאת־נפש זו. עם זאת, תנועת הנוער החלוצית מארץ־ישראל, באמצעות שליחיהן האמיצים, הן הן שנתנו בנוער המקומי את הדחף לצאת ולהגשים חלום העלייה וההעפלה. מטרה נכספת זו הושגה, אולם, אינני יכול שלא לציין בכאב, כי לכלל הנוער היהודי ששאף לעלות הקצחה הסוכנות היהודית 32 סרטיפיקטים, ואותם "ל"ב מאושרים של העליות את רמינת של היתר והגבירו בהם את הכמיהה ואת הכיסופים לציון.

בתקופת ההעפלה ומחנות המעפילים בקפריסין הגיעו שתי ספינות מעפילים, "יהודה הלוי" ו"שבת ציון", שיצאו מחוף אלזויריה לארץ־ישראל ומעפיליהן הגיעו לקפריסין. כמעט כל העולים בשתי הספינות היו ממרוקו ומטוניסיה. ומאז אותן שתי ספינות מעפילים החלה העפלה מסיבית של יהודי מרוקו לארץ־ישראל בדרכים שונות, ולעתים אף מסוכנות מאוד.

עם סיום הפרוטקטורט־הצרפתי במרוקו ומתן העצמאות לעם המרוקני נסגרו דרכי העלייה הכמעט־חוקיות, והחל זרם של יציאה בלתי חוקית של יהודים ממרוקו, באמצעי חבלה שונים. כפי שהזכרתי, דרכי ההעפלה לא היו קלות, ולעתים קרובות היו מסוכנות מאוד.

התאריך שנקבע הוא, כאמור, יום טביעתה של הספינה "אגוז". כשמה כן היא, כקליפת אגוז במים סוערים. היא טבעה בכ"ג טבת התשכ"א ולקחה אתה למצולות מ"ג אוהבי ארץ-ישראל. גיבורים אלה לא נרתעו מהסכנות שארבו להם ביבשה ובים. אמונתם והכרתם הציונית היו נשקם. הם מסרו נפשם על ארץ-ישראל והם זכאים להימנות עם כל שאר קדושי האומה, שמסרו נפשם בדרך ציונה ולמען ציון.

אין אנו יודעים לאשורן את סיבות ונסיבות טביעתה של האונייה "אגוז". אף מעפיל אחד לא ניצל, רק שני ניצולים היו, שניהם ספרדים מצוות האונייה: רב-החובל והמכונאי. והדבר מעורר תמיהות ושאלות, אך חשובה אין לנו. הם מסרו, כי האונייה נלקעה לסערה חזקה שהורידה אותה על נוסעיה למצולות. הדבר אירע בין חוף מרוקו לגיברלטר. אוניות ומטוסים מספרד, מגיברלטר ומצרפת יצאו לחפש ניצולים, אך עלה כידם לגלות רק 22 גוויות. 21 גוויות נותרו במצולות.

בהקרבתם, במאבקם ובמותם קידשו הם את החיים, ומותם לא היה לשווא. בעקבות סופם הטרגי התעוררה דעת הקהל בעולם לבעיית יהדות מרוקו וצפון-אפריקה, ובעקבות הלחץ, המחאות ועמרים העיקשת של יהודי מרוקו נפתחו שערי היציאה משם.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברי הבית הזה יודעים את הקרובה שהעם כולו, וזה"ל בחוכו, מייחסים לגוויות חלליו. אומות העולם משתאות לא אחת על העיקשות, הנכונות והמאבק על כל גוויה וגוויה. כך גם נעשה בעניין הבאתם לקבר ישראל של חללי הספינה "אגוז". לא רק קשיים כספיים, כפי שחשש חבר הכנסת ז'אק אמיר, אלא גם קושי אחר לא יעמוד בדרך למטרה הזאת. ממשלת ישראל לא תחסוך כל מאמץ עד ש-22 הגופות שנמצאו יזכו להיקבר בין גיבורי העם בארץ-ישראל. הם זכאים לכך, ומימוש המשימה הוא תוכננו הקרובה גם כלפיהם וגם כלפי עצמנו.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, איני רוצה להציע, שהדברים שנאמרו כאן היום עליידי חבר הכנסת ז'אק אמיר ועליידי יסכמו את הדיון, כפי שנעשה בשבוע שעבר בעניין לאומי אחר, שהבית על כל חלקיו הציוניים היו מאוחדים בו. ברצוני להציע, שכנסת ישראל תלווה את הנושא הזה, ומאחר שהוא כורך ענייני חוק רגילים כמו גם נושאי ביטחון ומאחר שאני רואה את מעפילי-חללי "אגוז" כחללים לוחמים למען ארץ-ישראל לכל דבר, שמסרו את נפשם על הארץ, אבקש להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוק והביטחון של הכנסת.

היור"ר מ' שחל:

תודה. חבר הכנסת ז'אק אמיר, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדת החוק והביטחון?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
כן, אדוני.

היור"ר מ' שחל:

אנו עוברים להצבעה. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוק והביטחון.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוק והביטחון נתקבלה.

לא מזמן נחלצה ממשלת ישראל והביאה לקבורה — בהוצאות כספיות רבות — את עצמות לוחמי בריכוכבא. אין להסכים שמנימוקים כספיים ימנעו את העלאת העצמות של טבועי "אגוז" לאדמת המולדת.

בסיום דברי ברצוני להציע להקים ועד ציבורי שיהיה מורכב מנציגי הממשלה, חברים נוספים מטעם הסוכנות היהודית ונציגי ארגוני יהדות מרוקו וצפון-אפריקה. ועד ציבורי זה ידאג להעברת עצמות הטבועים לארץ-ישראל. בעזרת המחלקה להנצחת החייל במשרד הביטחון יש להכשיר שטח בהר-הרצל לקבורתם של מ"ג המעפילים ממרוקו. אני מתפלל שתלום זה יתגשם במהרה, וכפי שכבר נאמר: בכך תפרע מדינת היהודים חוב של כבוד למעפילים וללוחמי המחנות מצפון-אפריקה.

אני מציע לקיים על הנושא דיון במליאת הכנסת.

היור"ר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת ז'אק אמיר, ישיב על ההצעה סגן השר דב שילנסקי.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, יישר כוחו של חבר הכנסת ז'אק אמיר, שמראה רגישות בנושא מאבקם וצורתם של יהודי צפון-אפריקה, ריום בכנסת דיון זה.

יהדות צפון-אפריקה היא יהדות מפוארת בעלת שורשים ותרבות, אהבת חיים ואהבת אדם. רבים מיהודי צפון-אפריקה, עוד בדרות עברו, הגיעו לפסגות של יצירה ורוחניות. הם גם שימרו את הערכים התרבותיים והרוחניים וכן את המנהגים, שיש הרואים בהם את היסודות האוטנטיים של דתנו ותרבותנו. בשנים האחרונות זכתה מורשת יהדות צפון-אפריקה לתחייה מחודשת. התרבות, השירה, היצירה והחזון קיבלו גם תנופה מחודשת.

ראש הממשלה מר מנחם בגין העלה לפני ימים מספר, בעצרת המחנות וההעפלה מצפון-אפריקה, את העבר המפואר של יהדות זו ואת תרומתה העצומה לתחייתנו הלאומית ולביסוס עצמאותנו הרוחנית, הכלכלית והביטחונית בארץ-ישראל.

לא אוסיף על כך כאן, אציין רק זאת: אהבת ארץ-ישראל ועם ישראל לא פסקה מעולם בקרב אחינו יוצאי צפון-אפריקה. המגף הדורס והמשמיד של הגרמנים דרך גם שם, והגזירות התחילו: חוקי אפליה, חוקים אנטי-יהודיים, טלאי צהוב ומחנות עבודה. אך, למולנו, עצרו את רומל, והיהדות היקרה הזאת ניצלה. אך אציין, שבמשך כל אותה תקופה הרת-גורל לא נפסקה הפעולה הציונית שם, וערכי היהדות והזיקה לארץ-ישראל המשיכו לפעום כמלאו עצמם.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום בכנסת אנו ניצבים דום ומצורעים כולנו יחד ללוחמי המחנות ולמעפילים מצפון-אפריקה. אנו פורעים להם חוב של כבוד, גם אם באיחור. ובכך הכנסת ממשיכה בדרך של הממשלה שהחליטה ביום 28 בדצמבר 1980 על הכרה ממשלתית בחללי ספינת המעבר "פיסס", היא "אגוז", שטבעה במצר גיברלטר, וקבעה את יום כ"ג בטבת "כיום ההעפלה ולוחמי המחנות מצפון-אפריקה".

בהקשר זה ברצוני להזכיר כאן את יוזמתה הכרוכה של תנועת "ביחד", כראשותו של מר סס בן-שטרית, שפעלה רבות בנושא.

ח. הצעה לסדר-היום

מערך ההסברה של ישראל נוכח העברת השידורים בשפות האנגלית והצרפתית מרשת ד' לרשת א'

באנגלית. ידוע כי בארצות ערב מאזינים לשידורים אנשים מהשכבה האינטלקטואלית. המנהיגים ואנשים המקורבים לשלטון. יועצו של השגריר מוריס דרייפר סיפר לאחרונה לכתב שידורי ישראל בוויינגטון, כי המשלחת האמריקנית לשיחות מאזינה לשידורי ישראל באנגלית בכל מקום שבו היא מבקרת במזרח התיכון. הכתב הנודע של "הניו-יורק טיימס", טום פרידמן — המועמד, דרך אגב, לפרס היוקרתי על שם פוליצר — סיפר לאחרונה בעת ביקורו בארץ, כי בכל תקופת המלחמה בלבנון ולאחריה האזינו כל הכתבים שם לשידורים באנגלית ובצרפתית, כדי לעמוד על עמדת ישראל. מי שכהן כראש משרד רשת הטלוויזיה האמריקנית A.B.C. בבירות כמשך חמש שנים סיפר בעת ביקור בארץ, כי רק על-ידי האזנה לשידורי ישראל הצליח לשמור על איוונו. הוא ציין, כי שידורי ישראל אלה הם היחידים באזור השומרים על רמת אמינות. נמסר כי אהוד יערי, כתב הטלוויזיה לעניינים ערביים, אשר ביקר בקהיר לאחרונה, מספר שהעזמת שם, לרבות פוליטיקאים, מאזינה לשידורים אלה באופן קבוע. כתבי חוץ נוהגים להקליט את הריאיונות עם אישים בישראל ומוסרים אותם לתחנות שלהם בחוץ-לארץ. עמית, חבר הכנסת אורי סבג, סיפר לאחרונה, לאחר שחזר לפני כמה שבועות מבולגריה, כי אמרו לו אנשים בפרלמנט הבולגרי, שהם מאזינים לשידורים שלנו בצרפתית "ב"קול ישראל".

במלים אחרות, השידורים באנגלית ובצרפתית מהווים נדבך חשוב ביותר במערכת ההסברה, הבלתי-מספקה מבחינת הצרכים בלאזהכני.

והנה, בגלל תכנון פנימי ברשות השידור, מתכוונים להעביר את השידורים בשפות האנגלית והצרפתית מרשת ד' לרשת א'. המשדרים של רשת ד' הם בעלי עוצמה רבה, 1.270 קילוואט, והשידורים נקלטים בכל המזרח התיכון, ובכלל זה אנקרה, טהרן, ניקוסיה ובירות ערב. ואילו המשדרים של רשת א' הם בעלי עוצמה של 217 קילוואט בלבד, לעומת 1.270 קילוואט ברשת ד', והם בקושי מכסים את גבולות מדינת ישראל. אפילו בישראל יש אזורים שונים שבהם הקליטה של רשת א' היא קשה.

פירוש הדבר, ש"קול ישראל" ייעלם מן המרחב וגלי האתר יופקרו לקולות אחרים. כגון התחנות הערביות, המרחיבות את השידורים, B.B.C. ורדיו מונטה-קארלו, אשר קשה להאשים אותם בהצגה הוגנת של עמדות ישראל.

אגב, ברצוני לציין, כי בשנת 1979 זכו השידורים באנגלית של "קול ישראל" בפרס הצטיינות של כתב-העת "סקירת השידור הבינ-לאומי", כמקור הטוב ביותר של חדשות מאזור תחנת השידור.

ישראל משרתת שתיים ו-10 דקות ליום באנגלית ובצרפתית, ואילו סך כל השידורים מארצות ערב בשפות אלה מגיע ל-104 שעות ו-30 דקות, שמהן 14 שעות ליממה משרתת ירדן, 10 שעות — ערב הסעודית, שמונה ורבע שעות — מצרים. להם זה חשוב — לנו לא?

בשנת 1960 היוו השידורים באנגלית כ-10% מכל השידורים של "קול ישראל". היום ירד האחוז ל-2.5%.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מוסכם על דעת כולנו, כי נושא ההסברה בנפשונו הוא. את ההזנות והחסור ההיערכות מבחינה עניינית ורצינית בנושא זה אפשר לכוון כטרגדיה

היורד מ' שחל:

אנו עוברים לנושא הבא: הצעה לסדר-היום מס' 1782 של חבר הכנסת חיים הרצוג בנושא — מערך ההסברה של ישראל נוכח העברת השידורים בשפות האנגלית והצרפתית מרשת ד' לרשת א'.

חיים הרצוג (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אם קיים קונסנסוס לאומי על משהו במדינת ישראל, אם קיים קונסנסוס כללי בקרב עם ישראל ברחבי תבל, הרי הוא בכך שמערכת ההסברה של מדינת ישראל לקויה ואינה עונה על צורכי המדינה בתקופה קשה זו.

לאמיתו של דבר, לא תמיד הביקורת מוצדקת. מאחר שנעשות פעולות חשובות ומועילות בשטח ההסברה, ורק חוש הביקורת הלאומי המפותח, לעתים יתר על המידה, הוא המתנע הכרה בחיוב בפעולות אלה.

במסגרת מערכת ההסברה הלאומית של מדינת ישראל אחת ההצלחות החשובות היא שידורי הרדיו של "קול ישראל" בערבית ובכמה שפות נוספות, במיוחד אנגלית וצרפתית, אשר הפכו ל"מוסד" ברחבי המזרח התיכון. שידורים אלה מתיישרים עם הרמה הגבוהה של שידורי הרדיו של רשות השידור, ומי אם לא אנחנו, חברי הכנסת, שניתן בהזדמנות זו ביטוי להערכה על רמת הביטוי הפרלמנטרי שניתן על-ידי הרדיו, להבדיל מגורמים אחרים באמצעי התקשורת?

מיותר לציין, כי אנגלית היא השפה הבין-לאומית, וכי לצרפתית מעמד מיוחד כמזרח התיכון. הוכחה לחשיבות שמייתסים לשפות אלה היא העובדה, כי מספר שעות השידור באנגלית ובצרפתית הולך וגדל בארצות ערב, במסגרת המערכת ההסברתית המתנהלת ללא לזאת מעל גלי האתר.

חוסר ההבנה של כל הגורמים בממשלה לנושא ההסברה מוביל על-ידי העובדה, כי לילה לילה קיים שידור חדשות בטלוויזיה מירדן, באנגלית ובצרפתית, ואילו הטלוויזיה הישראלית אינה משרדת מלה אחת בשפות אלה. התוצאה: כל התיירים בישראל מאזינים לילה לילה לחדשות מעמאן, ותוסיף עליהם את הסגל הדיפלומטי, כל עיתונאי החוץ, כוחות האו"ם, הכוח הרב-לאומי בלבנון ולמעשה כל הגורמים הזרים בישראל ובסביבה. מלבד זאת קיים אחוז גדול והולך של תושבי ישראל — האוכלוסייה של יהודים דוברי אנגלית, המונה בקרבת 150,000 איש — המקבלים לילה לילה את הגרסה הירדנית של החדשות. ואילו מישראל, כמו שאומרים — יוק, אף מלה אחת.

נשאר הגורם היחיד העומד בפני ההסברתי והוא השידורים ברדיו באנגלית ובצרפתית. כעת קיימת ברשות השידור תוכנית לסרס גם את האמצעי ההסברתי הזה, על-ידי העברת השידורים בשפות אלה מרשת ד' לרשת א'.

הדבר המועז, חברי הכנסת, הוא כי בנושא חיוני זה אין לממשלה סמכות הסברתית מרכזית, שתתערב ותקבע עדיפויות בנושא כה חשוב וחיוני למדינה ולעם ישראל. משרד החוץ אחראי כביכול לנושא ההסברה, — כך הוא טוען — אך עובדה היא, כי בנושא זה אין לו המלה האחרונה ואין הוא קובע.

ממקורות רבים מתברר, כי השידורים האלה הפכו לגורם הסברתי ממדרגה ראשונה, והייתו אומר — חיונית. ידוע כי דיפלומטים, כתבי חוץ ואורחים באזור מאזינים לשידורים שלנו

מגיעה לארצות ערב בערכית, היא מגיעה גם אל האינטליגנציה שם.

היה צורך להוציא את שידורי האנגלית והצרפתית מתוך השידור הערבי, כדי שלא להפר את רצף השידור הערבי, הפרת הרצף עולה במאזינים רבים בארצות ערב, וזה שיקול ראשון במעלה. שיקול זה עדיף על החיסרון האפשרי, שלא נגיע לתיירים ולדיפלומטים וזרים בכמה ארצות ערביות. ברשת ה' בגלים קצרים הם יוכלו לשמוע אותנו.

עם כל האמור לעיל, קיימת נכונות לדון בנושא זה שנית. נוסף על כך, אני מציעה שוועדת החינוך והתרבות תיתן גם היא את דעתה על נושא זה.

היור' מ' שחל:

חבר הכנסת הרצוג, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לדין בוועדת החינוך והתרבות?

חיים הרצוג (המערך):
אני מסכים.

היור' מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. מ' בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת חיים הרצוג לדין בוועדת החינוך והתרבות, ירים ידו.

ה צ ב ע

הצעה להעביר את הנושא לדין בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

ט. הצעה לסדר-היום

ביצוע החלטות הבורר המוסכם בנוגע להסתדרות הסטודנטים של האוניברסיטה העברית

למרות האמור לעיל, אדוני היושב-ראש, לא נמסרו לנציגים החוקיים של הסטודנטים משרדי ארגונם.

אדוני היושב-ראש, הסיבה לכך שמצאתי לנכון להעלות נושא זה כהצעה דחופה לסדר-היום, והסיבה אשר כגינה, אני מניח, הוכרה ההצעה כדחופה, אינה נובעת מהקושי הפיסי לתפקד בהעדר אמצעים טכניים, כמשרד למשל, אלא בגלל התופעה החמורה, שמוסד אקדמי, כאוניברסיטה העברית בירושלים, מרשה לעצמו בריש גלי להפר צו של בורר מוסמך, מוסכם, ואם תורשה לי הערה ערכית, גם רבי-מוניטין.

אדוני היושב-ראש, התפיסה המקובלת עלי, ואני מעז לומר גם על מרבית חברי הבית, היא שהאוניברסיטה, נוסף על היותה מוסד להקניית השכלה או מקצוע, נוסף על היותה מוסד למחקר ולפיתוח, היא מוסד חינוכי. לדעת רבים וטובים, האוניברסיטה צריכה להיות בראש ובראשונה מוסד חינוכי. איזה שיעור בחינוך לאזרחות מלמדת הנהלת האוניברסיטה את ציבור הסטודנטים בכלל ואח פועליהם בפרט? מה הם הדיכורים על כך שהבורר תרג מסמכויותיו? מה בינם לבין הכתובות על הקיר בנגות המשפט בישראל, שכולנו כה גינינו?

אני יכול להבין, שהנהלת האוניברסיטה מאוכזבת מהמסקנות. כמי שצמח מבחינה ציבורית בקמפוס, אומנם התל-אביבי, אני מצוי בעובדות ובאווירה. מסקנות הבורר קראו תיגר על פעילות היתר ומעורבות היתר שניתלה הנהלת האוניברסיטה בנושא זה. על רקע זה, כאמור, אני יכול להבין את האכזבה. אולם מכאן ועד לניסיונות השחיקה במסקנות — המרחק רב.

לאומית. אם כבר נעשה מאמץ, שהוא קטן לעומת הצרכים, ומאמץ זה מצליח — מתכוונים לחבל בו, וכל זה למה? כי אין הכנה, אין מודעות ואין רגישות לנושא ההסברה. יש הרבה דיבורים, אך מעט מאוד מעשים. לא ייתכן שגורם אשר אין לו כל אחריות לנושא חינוכי זה במדינה, לאמור הסברה, הוא שיקבע בשירות לב ויקבל החלטות הפוגעות במאמץ ההסברתי של ישראל באזור המזרח התיכון.

לכן, אני קורא לבית להתאחד בדרישה לרשות השידור להימנע מהמתחלל ההסברתי הזה ומפגיעה בכלי הסברתי לאומי חשוב ומועיל. תודה.

היור' מ' שחל:

תודה. תשיב על ההצעה סגנית שר החינוך והתרבות, בבקשה.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גולרית-עספה:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש לקבוע בוהירות את טיב הכעיה. גם רשד ד' וגם רשד א', שתיהן אינן כלים ראויים כדי להגיע לארצות דוברות אנגלית וצרפתית. כדי להגיע לארצות אלה משרדת רשות השידור ברשת ה' בגלים קצרים. יש להניח שאם שומעים את הגל הזה בכולגריה, שומעים אותו גם בארצות הערביות השכנות.

השידור באנגלית ובצרפתית בגלים בינוניים מכון בעיקרו לפנים הארץ. העובדה שברשת ד' היתה לו קליטה טובה מאוד בארצות ערב היתה בגדר תוספת, אבל לא זה היה היעד העיקרי.

אם הכוונה להגיע לאינטליגנציה הערבית היודעת שפות זרות, הרי שאינטליגנציה זו יודעת גם ערבית. כל זמן שרשת ד'

היור' מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום: ביצוע החלטות הבורר המוסכם בנוגע להסתדרות הסטודנטים של האוניברסיטה העברית. יעלה את ההצעה חבר הכנסת מיכאל רייסר, בבקשה.

מיכאל רייסר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום י"ב בכסליו התשמ"ג קבע הבורר המוסכם, כבוד השופט משה לנדוי, את מסקנותיו בסוגיית הסתדרות הסטודנטים באוניברסיטה העברית בירושלים.

לאחר קריאת פסק הבורר ובהתאם לאפשרויות שהעמיד לצדדים לקבל הבהרות למסקנותיו, הביעו נציגי הסתדרות הסטודנטים את החשש, כי הנהלת האוניברסיטה תערים קשיים ביישומם. על כך כתב כבוד הבורר, ואני מצטט מתוך "מילואים לפסק הבורר" כלהלן: "בירור לפי זה שאחרי אישור השינויים בתקנון על-ידי ועידת הסתדרות הסטודנטים — ושינויים אלה אכן אושרו, את זה אני אומר — יהיה על הנהלת האוניברסיטה לפעול בכל ההקדם בוועד הפועל לשם החזרת ההכרה בה. אני מניח שקיימת אפשרות חוקית להשיג את אישור הוועד הפועל באורח דחוף אף מחוץ לשיבותיו הרגילות. ביחס להחזרת השימוש למשרדה של הסתדרות הסטודנטים כבעבר — ההדגשה שלי, כלומר של כבוד הבורר — אני רואה מקום לאי-הכנות. אין צורך לומר כי 'משרדה' פירושו 'כל משרדה'."

חוברת י"ד, ישיבה קס"ד
— הצעות לסדר-היום —

ובכללן הממשלה, והם פועלים דרך חבר הנאמנים. לכן, נדמה לי שהתערבות ישירה של הכנסת בעניין פנים-אוניברסיטאי מובהק תהיה בה סטייה מן המסורת הטובה שנוצרה באשר למעמד האוניברסיטאות כולן בחברה ובמסגרת הישראלית.

זאת ועוד, לכשנידרש לעניין הזה, ודאי נידרש גם לנימוקים שקשורים ולקוחים מן הסיבוכים הנוספים שנוצרו בינתיים. כידוע לך, חבר הכנסת רייסר, חלק מחברי אגודות הסטודנטים מעורבים עכשיו בפרשיות, שהן ללא ספק סובי-יודיצה. הדברים קשורים מבחינת האוטונומיה, וכשהנהלת אוניברסיטה רוצה להגשים את המלצות הבורר שלבים-שלב, מתוך מגמה להרגיע את הרוחות, היא ודאי הביאה בחשבון את מה שהתרחש בינתיים בבתי-המשפט של ישראל, ומפאת אותה סיבה שאני מבקש שלא לעסוק כאן באוניברסיטאות. לא אזכיר זאת, אבל בדרך אסוציאטיבית אתה ודאי יודע למה אני מתכוון ומי מעורב שם. אני חושב שזאת זכותה של האוניברסיטה שעושה את זה בזווית מופלגת. הרי יכולנו להביא כאן מסכת שלמה, אשר היתה מהווה כתם על אלה שנמצאים כאילו נפגעים מאי-הגשמת ההמלצות לאלתר; כתם כבד מאוד, לא כבוד גדול לסטודנטים. מפאת הסובי-יודיצה ומפאת הרצון להשאיר את האוניברסיטאות מחוץ לתחום של אווירה טריבוטית כאן. אינני עושה זאת.

לפיכך, אף שיש לי חברים בסיעה שרוצים להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות, ואני בטוח שהטיפול בוועדה יהיה טיפול טוב ויסודי, אני ממליץ לחברי הכנסת להסיר את הנושא מעל סדר-היום.

היו"ר מ' שחל:
אני שואל את חבר הכנסת רייסר האם הוא מסכים שהצעתו תועבר לוועדת החינוך והתרבות.

מיכאל רייסר (הליכוד):
כן.

היו"ר מ' שחל:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. כפינו שתי הצעות: להעביר את הנושא לוועדה, או לא לכלול את הנושא בסדר-היום.

ה צ ב ע

- בעד ההצעה להעביר את הנושא
לדיון בוועדת החינוך והתרבות — 32
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — 28
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
החינוך והתרבות נתקבלה.

ה הצעה לסדר-היום

העדר שירותים ביישוב הבדואי אללקיה

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא: הצעה לסדר-היום מס' 1728 — העדר שירותים ביישוב הבדואי אללקיה — של חבר הכנסת שלמה הלל.

חבר הכנסת הלל, האם ביטאתי נכון את השם?

שלמה הלל (המערך):
אני ראתי ב"ג", אבל אצל מבקר המדינה השם מופיע ב"ק", משום מה. אני ממליץ, מתוך השקולים השונים, לכתוב זאת באמת ב"ג", אף שפה זה מופיע ב"ק". נחיה ונראה.

לפיכך אני מרשה לעצמי, אדוני היושב-ראש, לנצל כמה נכבדה זו כדי לקרוא להנהלת האוניברסיטה ליישם לאלתר, ככתוב וברוח הכתוב, את כל מסקנות הבורר.

היו"ר חשאי (המערך):
האם גם פנית אליהם ישירות?

מיכאל רייסר (הליכוד):
מכיוון שלא הצד הטכני הדיר את מנוחתי, כפי שצינתי קודם, כי אם ההיבט העקרוני, אני מציע לדון בנושא זה במליאה. תודה רבה.

היו"ר מ' שחל:
תודה. סגנית שר החינוך והתרבות תשיב על ההצעה.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-העסה:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היות שהנושא הזה חשוב מאוד לכולנו, אני מציעה להעביר אותו לדיון מעמיק בוועדת החינוך והתרבות.

היו"ר מ' שחל:
אני מבין שלחבר הכנסת שבח רייס יש הצעה אחרת.

שבח רייס (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הייתי מבקש לנסות לשכנע בקיצור את הכנסת להסיר את הנושא מסדר-היום. אני עושה זאת כוהירות רבה מאוד, גם מפאת העובדה שאני בסך הכול מרוצה מן העובדה, שסגנית שר החינוך והתרבות נעתרה לבקשה של חבר כנסת ומציעה להעביר נושא כזה לוועדה. שאכן תפקידה לעסוק במכלול המורכב של שאלות החינוך והתרבות במדינת ישראל.

אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום גם מפאת הנושא, גם מפאת אופיו של המוסד שעומד בעצם לביקורת. ואולי כרוח טובה אומר — וגם מפאת זהותו של המציע. שנינו באים מן האוניברסיטאות. אתה, חברי חבר הכנסת רייסר, כסטודנט וכפעיל באגודת הסטודנטים, ואני הגעתי לכאן מקטע אחר של אותה זירה וגמנתי לאורך כל הדרך, בזמן היותי בכנסת, מלעבד את האוניברסיטאות ככל מצב שהוא כמסגרת יחומית, ואני חושב שזה גם תפקידם של אנשים שבאו ישירות מן השדה. מדוע? כי לבמה הזאת יש גם סממן של טריבוט. וכעציר אם הנושא הוא הצעה דחופה לסדר-היום, ובנושאים שבהם מישוה הוא אינטרסנט ישיר לגמרי, אני חושב שיש טעם לזהירות מופלגת.

האוניברסיטאות בישראל זכו למעמד מיוחד. כל הממשלות בעבר וגם הממשלה הנוכחית עשו מאמץ עליון שלא להתערב באופן ישיר, דרך הכנסת, בחיי האוניברסיטאות. לשבן ים חבר נאמנים, ששם יש נציגים לזרועות שלטון שונות.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא: הצעה לסדר-היום מס' 1728 — העדר שירותים ביישוב הבדואי אללקיה — של חבר הכנסת שלמה הלל.

חבר הכנסת הלל, האם ביטאתי נכון את השם?

שלמה הלל (המערך):
אללקיה. יש שכוחים זאת ב"ג" ויש שכוחים זאת ב"ק".

בין השאר, הוא עשה דבר שאין לו תקדימים, שאין לו משל ודוגמה. שאין לו אח ורע, לפי זיכרוני. שכבר בשלב של צו הביניים הוא ציווה על הממשלה לשלם את הוצאות המשפט. לא הסכים שהוטל על הממשלה לשלם — אז, ב־1979, כ־10,000 לירות — הוא החשוב, אולם חשובה וחמורה היא ההנמקה שנתן בית־המשפט הגבוה לצדק, כאשר אמר — ואני מצטט מתוך פסק־דינו של בית־המשפט הגבוה לצדק: "כדי להביע מורת רוחנו" — כלומר, של בית־המשפט הגבוה לצדק — מ"התנהגות המשיבים" — כלומר, מהתנהגותה של הממשלה — "אנו מטילים עליהם את ההוצאות של צו ביניים זה בסך 10,000 לירות". זה היה ביטוי חריף של הכעת מורת רוח של בית־המשפט הגבוה לצדק על דרך פעולתה של הממשלה עם אותם חושבים, שאני מעלה היום מחדש את בעייתם, תושבי אזור אלגיה.

מקוצר הזמן לא אפרט. אחד הדברים שמפרט בית־המשפט הגבוה לצדק בתרעומת קשה מאוד הוא, שהיתה בעניין זה הפרת אמונים של יציגי הממשלה בפני בית־המשפט הגבוה לצדק. רק זמן קצר לפני כן, אם אניני טועה, בחודש פברואר, הם הבטיחו שלא יעשו שם דבר בצורה חד־צדדית. אם כן, הם עשו מה שעשו בניגוד להבטחה מפורשת שלהם. אני מתמצת את דברי בית־המשפט הגבוה לצדק, לא מצטט אותם. בית־המשפט הביע למעשה נזיפה קשה מאוד על דרך פעולה הממשלה.

זאת אפיוורה שאולי לא היינו נזכרים בה — ואני ודאי לא הייתי נזכר בה, אם כי העליתי אז את הנושא כהצעה דחופה לסדר־היום תוך כדי היות הכנסת בפגרה: התקיים כנס מיוחד של הכנסת בפגרת הפסח על־מנת לדון בהערות הללו של בית־המשפט הגבוה לצדק נגד הממשלה. אני מודה ומתוודה, שייחכן מאוד שרייני מסתכלים על העניין הזה כעל אפיוורה חולפת, לולא הייתי חוזר ונתקל היום במציאות קשה ומדהימה ומצערת, אחם יודעים מה, חברי הכנסת? — אפילו מכישה.

מה קרה? — לאחר שבתחילת 1979, הפירה הממשלה, מתוך להט של עשייה, את הבטחתה לבית־המשפט הגבוה לצדק ובאה עם בולדוזרים וטרקטורים, התברר שבהמשך שנת 1979, בגלל שיקולים שונים שלא אפרטם החליטה אחת הוועדות של הממשלה, המטפלות בעניין הבדואים בגב, להקפיא כל פעולה בכמה מקומות, לרבות המקום הזה — אלגיה, שרק חודשים מספר קודם לכן, בחודש אפריל, היתה זו כאש בעצמותיה של הממשלה, בניגוד להתחייבותה המפורשת בפני בית־המשפט הגבוה לצדק, שלא לפעול בדרך חפזה, ללא תיאום עם התושבים.

אני רוצה לומר דבר אחד על אותה החלטה של הוועדה, כי לא דייקתי בלשוני. — זאת לא היתה החלטה של הוועדה שהיתה אמורה לדון בעניין, זאת היתה הוועדה חד־צדדית של יושבי־ראש הוועדה. וברוח מבקר המדינה יש ביקורת על כך, שבתחילה נתקבל הסיכום להקפיא את הפעולה לתקופה של שלושה חודשים, אבל לגבי אלגיה מתמשכים שלושה חודשים אלה מאז אוגוסט 1979 עד עצם היום, ומבקר המדינה מבקר עובדה זו. ואני מצטט מתוך דוח מבקר המדינה, שם נאמר: "העניין לא נדון במליאת הוועדה החדשה (זאת אותה ועדה שנתמנתה) שמינה שר האוצר בספטמבר 1979. אבל גם פה לא הייתי נכנס לעובי הקורה, האם זו החלטה שזודקת או החלטה לא צודקת, האם אומנם עברה את כל השלבים האמורים מבחינת הסדר התקן אם לאו. בעובדה נתקבלה החלטה של הקפאת אלגיה, לאחר שכאמור המקום היה משולב בתוכנית הפיתוח של האזור, לאחר שהחזירו או העבירו אליו את אותם בדואים שקודם הוציאו משם.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת הנכבדים, מי שייסע או יהלך בסביבות באר־שבע ליד תל־שוקת, כ־15 קילומטר מצפון לבאר־שבע, יתקל בריכוז בדואי גדול למדי — כ־8,000 נפש, בהם נשים, גברים וילדים, משפחות רבות. אם הוא ילך כרגל ולא ייסע במהירות במכונית ויעצור ויכנס אל הריכוז הזה, אל היישוב הזה, הוא יראה תמונה, שיש בה כדי להדהים וגם לעצור. אין מדובר בשמורת טבע ולא בתפאורה לשם צילומי סרט, אלא ביישוב חי, שם חיים האנשים כל ימות השנה. אדם יחקשה להאמין שמדובר ביישוב בלבה של מדינת ישראל. כי אחד הדברים הקובעים דמות יישוב שלנו על סוגיו הוא רמה מינימלית של שירותים הניתנים וקיימים בכל יישוב.

לא יאמינו אותם חברי כנסת שלא היו שם — אני הייתי שם לאחרונה — אך בכל היישוב הזה, על 8,000 תושביו, המשתרע על שטח גדול, אין אפילו נקודת מים אחת לרפואה. מדובר ביישוב בלבה של מדינת ישראל. אין שם שירותים רפואיים. אולי יראו לו מה שנחשב לבית־ספר — דברנו פה היום לא מעט בנושא החינוך — אך חבר הכנסת לא יאמין בוודאי למראה עיניו: צריף פח, שבחודשי הקיץ הלוחטים של הגנג א־אפשר להיות בו ובחודשי החורף הקרים של הגנג גם כן א־אפשר להיות בו. כל זאת בשנת 1983 בלבה של מדינת ישראל בדרך בואכה באר־שבע.

היישוב אלגיה מורכב מכמה וכמה שבטים, העיקריים שבהם: שבט קיריאת אלסאנע, שבט אלסאד, שבט אבר־עבדון ושבט אלטללקה. אניני מכיר את ההיסטוריה של כל השבטים, אבל יש סיפור — אך חלק מההיסטוריה, אבל אני קורא לו סיפור כדרך הדיבור היומיומית — של אחד השבטים, קדיראת אלסאנע, שמקורו היה באזור הזה של "אלגיה" לפני מלחמת השחרור. כתוצאה מהמלחמה — ואני לא רוצה להיכנס לתקופה הזאת, שלא היתה התקופה המפוראת ביותר הן כאזור הזה. הן בשבט הזה, ואולי גם כמדינה כולה בצעדיה הראשונה — השבט הזה הוצא מהמקום הזה בשל שיקולים ביטחוניים, בשל בעיות ביטחוניות מסוכנות. כלי להיכנס לפירוט — השבט הועתק פעמיים לאחר שהוצא מאלגיה, תחילה למקום אחד ולאחר מכן למקום שני. לאחר שנדמה היה לו שהוא השחק במקום שאלי הכניסו אותו והתחיל לעבד את האדמות — באו אל השבט הזה ב־1975 ואמרו לו: תחזור ככבוד גדול לאזור אלגיה, שהיה האזור המקורי שבו הוא חי בעבר, אין מה לומר. השבט קיבל את הבשורה הזאת בשמחה, חרף א־הנחות לקום, לעקור ולפרק את הצריפים, הפחונים והאהלים ולגודל מחדש לאזור שלו, כי הוא ראה בכך יתרון של חזרתו למעשה לאזור שבו גדל.

החזרתו של השבט הזה — וכנראה גם של אחרים — לאזור אלגיה היתה חלק מתוכנית שתכננה אז הממשלה, לפני 1975, להביא לריכוזם של שבטי הבדואים בגב ביישובים כפריים, על־מנת להעלות את רמת השירותים הניתנת להם והמצויה אצלם. התחילו כנראה עבודות שונות של תכנון, גם סלילת דרכים, עד שב־1979 התפרסם האזור הזה בנושא שאינו מהנושאים המפוראים ביותר בפעולתה של הממשלה הזאת בקרב הבדואים. בכלל, האזור של אלגיה יש לו קצת מזל רע עם הממשלה הזאת. האזור התפרסם בעקבות בג"ץ שהיה, על כך ששליחי הממשלה, בניגוד להבטחה שניתנה לבית־המשפט הגבוה לצדק קודם לכן, ביצעו שם עבודות שלא בדרך של הסכמה והבנה ותיאום, כפי שהובטח קודם לכן על־ידי יציגי הממשלה, אלא על־ידי דחפורים. היתה התנגשות, לצערי התנגשות אלימה.

ב־5 באפריל 1979, ביקר קשות בית־המשפט הגבוה לצדק, בצו ביניים, את דרך פעולתה של הממשלה באזור הזה.

כספיים, לפצות במידה זו או זו את הברואים שצריך היה להזיזם על-מנת שאפשר יהיה לבנות זאת שדות התעופה ואת המחנות הצבאיים. אני משבח את הממשלה ואת הכנסת ואת הפעולה של כולנו למצוא דרך לפצות את הברואים. אולי מספיק ואולי לא מספיק, אבל מתוך רצון כן, אבל כאשר אלפי אנשים מסתובבים שם בהרגשה של מרירות, האם זה יכול להוסיף לביטחון המדינה? האם זה שיקול מדיני נכון, שבלבו של האזור שבו מרוכזת הפעילות הצבאית המובהקת והרגישה ביותר שלנו מסתובבים אנשים ששואלים: למה אנחנו מקופחים, מה עשינו?

אמר לי אחד מהם דבר, שכאב לי מאוד לשמוע אותו. היססתי אם לומר זאת כאן, אבל החלטתי בכל זאת לומר. הוא שאל: מרע אתם מטפלים בנו פחות משאתם מטפלים אפילו במחנה מחבלים בלבנון? למה לא יהיו להם מים? למה לא יהיה בית-ספר? למה לא יהיה שירות רפואי אלמנטרי לאנשים אלה?

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להאריך, השעה מאוחרת. אבל הבעיה כואבת. אני מקווה שהיא תיבחן. אני רוצה מאוד לקוות שהיא לא תוסר במחיי. גם אם הסיפורים, ששמעתי והבאתי בפניכם אינם מדויקים כל כך, אני מציע שלא להסתפק בכך שהשר גידר כאן, שזה לא מדויק ושאינו לא דייקני. אני מציע שהכנסת, באמצעות מוסדותיה, תבדוק את העניין. תשמת את האנשים, אולי גם תבקר במקום. אני ביקרתי במקום ויצאתי מאוד נרגש, יצאתי מאוד נעלב ומאוד כואב את העניין הזה.

לדעתי, גם אם יש הערכה שיתכן שחלק מהפרטים אינו מדויק, הנושא ראוי שייבחן לגופו של עניין על-ידי הכנסת. ראוי גם לשמוע את האנשים. אם הכול בסדר, כי אז נגיע למסקנה שהכול בסדר, ואני אהיה מוכן לומר, שלמשחתי התברר שהדברים שאמרתי אינם מדויקים. ואם יש דברים הראויים לחקון, כי אז הם יחוקנו. אם הממשלה עושה אותם ממילא, תבוא עליה הברכה. אם הממשלה לא עושה אותם ממילא, אני חושב שלכנסת יש צורך, יש זכות ויש חובה לדרכן את הממשלה, ולו רק למציאת פתרון זמני. עד שיבוא הפתרון הממשי יכול לעבור עוד זמן רב. אני מציע להבטיח שהנושא הזה ייבחן בתוך היטב על-ידי הכנסת, על-מנת למצוא לו גם תקנה וגם חשוכה.

הי"ר מ' סבידור:

תודה לתבר הכנסת שלמה הלל. אני מתכבד להזמין את שר השיכון והבנייה.

שר הבנייה והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא אכנס לוויכוח על הפרטים, לא לגבי דברים שנאמרו כאן ואף לא לגבי פרטים אחרים שלא הובאו בפני הכנסת. אני מוכן בהחלט שהנושא ייבדק, לפי הצעת המציע. אני מניח שכונתו היתה לכך, שהנושא ייבדק באחת הוועדות של הכנסת, כי כנושא זה יש מורכבות. יש שאלות מספר שאין לדון בהן מעל במת הכנסת. אלא בוועדה המתאימה.

תכנון פיתוחה של אלקליה נסתיים. משרדי החל בעבודות בכמה שכונות שם. אולם כבר עם תחילת העבודות הוגשה עתירה לבג"ץ על-ידי הברואים בטענה, שהפיתוח נעשה על שטחים שלא הופקעו כחוק. בית-המשפט העליון לאחר מכן דחה את העתירה, וניתן האישור להמשיך בעבודות. אולם ב-8 ביולי 1980 נתקבל בכנסת חוק רכישת מקרקעין בנכס (תחת השלום עם מצרים), ולפיו הוקם מינהל ביצוע, בראשותו של מנכ"ל משרד החקלאות, לטיפול בסוגיה זו. המינהל ביקש להקפיא את העבודות בשטח, ובקשתו זו אושרה על-ידי ועדת השרים.

בינתיים, חרף ההחלטה, וגם זו תופעה מצניינת שעליה מעיד מבקר המדינה ולא מחלק לה תשכחות, חרף ההחלטה להקפיא כל פעולה במקום הזה, המשיכו למכור שם מגרשים לברואים. וכל זאת באותה תקופה, שבה חלה כאילו הקפאה לגבי תכנון ולגבי ביצוע. במציאות של היום, בנוסף על העובדה שהם נמצאים באזור שלהם, לפי הדוח של מבקר המדינה, ואני מסתמך עליו, יש למעלה מ-1,000 מגרשים שנמכרו באזור הזה, שהוא מוקף מבחינת הפעילות.

הי"ר מ' סבידור:

נמכרו לברואים?

שלמה הלל (המערך):

נמכרו לברואים: כלומר, גם בתקופת ההקפאה המשיכו למכור אדמות לברואים. כך שהם השקיעו שם את כספם, והם נמצאים שם לא לכאן ולא לכאן: וכל זאת תוך תקופת ההקפאה. על כך יש הערה של מבקר המדינה, אבל גם לעניין זה לא הייתי נכנס כרגע ולא הייתי מעלה את הנושא, אלמלא הייתי חייב להעלות בפני הכנסת את התופעה, שהאנשים הללו, שלא באשמתם, מוצאים את עצמם, שנה אחר שנה, ללא נקודת מים אחת ביישובם. מדובר ב-8,000 נפש. אני רוצה להיכנס לשאלה האם השיקול להפסיק שם את הבנייה היה מוצדק, או מוצדק, או האם השיקול שלא להקים שם את היישוב, אלא להקים אותו במקום אחר, הוא שיקול מוצדק או לא. זאת שאלה בפני עצמה, ואני מציע שהמוסדות המוסמכים יבדקו אותה או ידווחו על זה לכנסת.

נניח, לצורך הדיון, שזה מוצדק, ונניח שזה נעשה מתוך שיקול דעת. אך למה להשאיר יישוב כזה בלבה של מדינת ישראל בלא שירותים אלמנטריים? במשך כל הזמן אנשי היישוב הזה היו צריכים לקבל את המים שלהם מקיבוץ להב, הנמצא במרחק של 4—5 קילומטרים מהם, והם העבירו את המים במכליות מים. כאמור, אלה מים של הקיבוץ שהעמיד לרשותם ברו, והנה, מתברר שזה חורשים מספר הקיבוץ, משיקולים משלו, ואיני יודע מה הם, החליט שהוא לא מוכן עד סוף כל הדורות לתת פתרון ארעי ורעוע לבעיית המים, ואמר להם: תבנים יקרים, מעכשיו והלאה — כבר לא. והם ללא מים. בקיץ הלוהט מדבר הם ללא נקודת מים. הם הלכו וקנו צינורות והתחילו לעבוד, לחפור, כדי לשים את הצינורות בעצמם ועל חשבונם. הפסיקו להם את העבודה, ואולי גם זה בעצק. אמרו להם: עם כל הכבוד, אין אתם יכולים להתחיל לחפור תעלות ולהניח צינורות ללא אישורים. הכול במדינה הוא נתון באישורים, חוץ מאשר עניין אספקת המים לתושבי אלקליה. אתם שמתעם את הכול במדינה ואתם נעשה באישור, ושללא אישור איש אינו עושה דבר וחצי דבר. מכל מקום, הפסיקו אותם מהעבודה הזאת. אבל מים אין.

אני חושב שהכנסת איננה רשאית, אדוני היושב-ראש, לעבור לסדר-היום כאשר מדובר בתופעה כזאת, שמן הבחינה האנושית — ועוד אומר גם משום מן הבחינה הלאומית — היא נראית דבר בלתי נסבל ובלתי הגיוני: הבחינה האנושית — בלתי נסבל, מהבחינה הלאומית — בלתי הגיוני. ולמה בלתי הגיוני? בנוסף על הצד האנושי ובנוסף על העובדה שכאן מדובר בבני אדם ובנוסף על העובדה שכאן מדובר באזרחים ישראלים ובנוסף על העובדה שכאן מדובר באזרחים ישראלים הממלאים, ברובם הגדול, אם לא כולם, את שירותם לכוחות הביטחון, יש כאן תופעה מיוחדת. אנתנו נמצאים עכשיו בתהליך של התעצמות הפעולה שלנו של בנייה בנגב, של בנייה ביטחונית, חלק גדול מהעוצמה הצבאית של מדינת ישראל, שפונה מסיני, מרוכז היום באזור הזה. זה אזור מתאים מכל הבחינות, ואני יודע שנעשו על-ידי המדינה מאמצים, גם

היו"ר מ' סבידור:
תודה לשר הבינוי והשיכון. חבר הכנסת הלל. האם אתם מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת?

שלמה הלל (המערך):
אני מסכים. תוך המלצה שזאת תהיה ועדת הפנים.

היו"ר מ' סבידור:
לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת. אני מעמיד את הנושא להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה
שתקבע ועדת הכנסת נחקקה.

מה לעשות? גם כדבר זמני. על-פי הצעת חבר הכנסת הלל, לא יעלה על הדעת, שאם יש מגמה שיש לה משמעות לאומית וביטחונית לפעול בכיוון מסוים — ובוועדה נרחבים את הדיבור על כך — נתחיל בהנחת תשתית ובהקמת בתי-ספר, שנצטרך להרוס אותם, תוך הפסקת העבודות באי-בן.

כדי ללכך סוגיה זו על כל היבטיה, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה. אולי לוועדת התוך והביטחון.

שושנה ארבליא-למחולניו (המערך):
לוועדת הפנים.

שלמה הלל (המערך):
לוועדת הפנים.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
לא נתווכח. אני מציע שוועדת הכנסת תקבע לאיזו ועדה יועבר הנושא.

יא. הצעת חוק ירושלים (אכלוס העיר) (הוראת שעה), התשמ"ב — 1982* (הצעת חבר הכנסת י' גיל)

החיים המשותפים האלה נותנים לעיר עוצמה גדולה, שאין לה אח ורע במרחק החיים המדיניים שלנו. אני רוצה לקבוע, כי לחיות ביחד בעיר מעורבת שיש לה חוסן פנימי זהו נדבך חשוב מאוד בהווה של התקומה שלנו, בחזון הציוני ובתקומה הלאומית.

אולם אנו למדים, כי השנים האחרונות לא הטיבו עם העיר. חבר הכנסת ויינשטיין הביא לנו עובדות ומספרים שנתפרסמו, ואני מניח שהם הגיעו לידעתם של כל קובעי המדיניות. ועדת הפנים קיימה אתמול דיון ארוך וממצה בסוגיה הזאת. יש לירושלים מאזן הגירה שלילי. איננו יכולים לומר שירושלים מורמת על ראש שמהחטנו, כאשר אנו שומעים את הקולות ואת המספרים האלה.

ברשותכם, חברי הכנסת, אני רוצה להביא כמה מן הנתונים שמסר לנו חבר הכנסת ויינשטיין. בירכתי אותו אתמול וגם היום אני רוצה פעם נוספת לשבח אותו כחבר כנסת חדש, שהנושא הראשון שהוא העלה לסדר-היום של הכנסת היה בעניין ירושלים. הוא הביא לנו את הנתונים בצורה מאירת עיניים וקולעת. בשנים 1977 עד 1980, קובע חבר הכנסת ויינשטיין, ניתן להבחין במאזן הגירה שלילי פנימי בעיר ירושלים, שהגיע עד 3,426 איש. במקביל ניתן להבחין בעובדה מדאיגה, כי בשנים האחרונות עלה קצב גידול האוכלוסייה הלא-יהודית פי שניים ויותר משל האוכלוסייה היהודית. בשנת 1980, לדוגמה, עמד אחוז הגידול של האוכלוסייה היהודית על 1.7%, בעוד אחוז הגידול של האוכלוסייה הלא-יהודית עלה 3.6%. דווקא אני אומר זאת, כאדם שידוע בדעותיו הטולנטיות כלפי העם הערבי. אני חושב שרוב יהודי מוחץ בירושלים יגביר ויחזק את ההבנה כינו לבין האוכלוסייה הערבית, המקבלת את הסמכות שלנו, הרוצה לחיות אתנו. אנו צריכים רק ליצור את האקלים המתאים לכך.

חברי הכנסת שנוכחים כאן והיו חברי הכנסת התשיעית בוודאי יזכרו את חוק ירושלים, שהתקבל כאנוס, על-פי הצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן. בסעיף 4 קובע החוק לאמור: הממשלה תשקוד על פיתוחה ושגשוגה של ירושלים ועל רווחת תושביה, על-ידי הקצאת משאבים מיוחדים, לרבות מענק שנתי מיוחד לעיריית ירושלים (מענק בירה), באישור ועדת הכספים

היו"ר מ' סבידור:
אנו עוברים להצעות חוק של חברי הכנסת. להצעת חוק רל"ב: חוק ירושלים (אכלוס העיר) (הוראת שעה), התשמ"ב — 1982, של חבר הכנסת גיל. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב גיל.
(המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק נדונה בשעה קצת קשה ומאוחרת ביום רביעי הקצר, כאשר קצרה רוחם של חברי כנסת רבים מלעסוק בנושאים שהם על סדר-יומה של הכנסת. אף-על-פי-כן, ביכרתי להעלות היום לדיון את הצעת החוק ולא לדחות זאת, מתוך תקווה שהיא תתקבל על דעתם של כל חברי הבית, כי בירושלים עסקינן.

אני מחזיק בידך את חוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל. שהתקבל בכנסת התשיעית. עוד אתייחס לחוק זה ולפרטיו בהמשך דברי. אבל תחילה אני רוצה לקבוע, שחוק זה איננו מתגשם כלל מאז התקבל. לברי-מהנזקים המדיניים שהוא גרם, הוא לא הוסיף עדנה וערגה לירושלים. והעובדה שמצויות בעיר הזאת 6,000 דירות ריקות מדברת בעד עצמה.

הרבה מאוד תגמולים, תמריצים ואילווצים דוחפים את הצעירים לחפש דרכים כדי שלא להישאר בירושלים. והרי חוסנה החברתי של ירושלים היה צריך לעמוד לנגד עינינו תמיד, מפני שבעניין זה אין חילוקי דעות בין כל היושבים באולם הזה, ואני בטוח ומשוכנע שאין חילוקי דעות בקרב אחוז מכריע של חברי הבית.

כיליד ירושלים, כמי שצמח בה, ראה אותה בסבלותיה וראה אותה גם בזוהרה, ידע את קשייה וגם שמח בשמחתה, אני בטוח ומשוכנע, כי מה שמוצע יוסיף נופך על הודה של ירושלים ועל התעצמותה.

מאז חוכרה לה העיר יחדיו בשנת 1967 ועד שנת 1978 היתה לעיר עדנה. שכונות רבות וחדשות הוסיפו לעיר למעלה מ-100,000 תושבים. הם שיוו לה את הרקמה המרעננת והמתחזקת.

בירושלים חיות יחד קבוצות דתיות שונות — יהודים בצד מוסלמים בצד נוצרים — והן מקיימות ביניהן חיים מתוקנים.

היור"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת גיל, אתכבד להזמין את שר השיכון והבינוי.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הקשכתי לדבריו של חבר הכנסת גיל. אני חייב לומר, שהיו סתירות בעובדות, כביכול, שהוא הביא בפני הכנסת, אני אעמוד על העובדות והמספרים.

חבר הכנסת גיל, כהרגלו, רק לפני שבועיים העלה את אותן טענות וקיבל תשובות, מספרים ועובדות, אוהב עליו המושג, שמי שמשיב לו הוא מתרברב, שמי שעובד ועושה בעצמו אומר דברי רהב על העשייה.

כמובן, מול הסגנון אי־אפשר להתווכח, אני אתווכח על העובדות, חוק ירושלים אכן הוסיף לירושלים, מי שאינו רואה את העשייה בירושלים ומתכחש לה, לא טובת ירושלים עומדת נגד עניו כי אם דבר אחר, מנותק לחלוטין, שמקומו אולי במטה בחירות.

אדוני היושב־ראש, חבר הכנסת גיל אומר, שעד 1978 היתה לעיר ירושלים עדנה, ובשנים האחרונות לא היטיבו עם העיר, אפנה אותה לחברו הטוב ראש העיר מר טדי קולק, אשר יחזור על דברים שהוא אמר בפני והוא אומר לעיתונות, הוא מעלה על נס את העשייה הגדולה שנעשתה בירושלים מאז 1978. בוויכוח הזה אני מוכן להיות בורר.

אדוני היושב־ראש, חבר הכנסת גיל מדבר על 6,000 דירות ריקות בירושלים, הוא רק לא מזכיר, שאלפי דירות אלה נבנו מ־1978 ולא צמחו כפטריות לאחר הגשם — —

יעקב גיל (המערך):

אני אמרת, אדוני.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

— — אלא כעשייה ובעדיפות מופגנת וכוונה לירושלים בירתנו.

שרשנה ארבל־אלמוזלינו (המערך):

הוא אמר את זה.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

הוא אמר דברים והיפוכם, זה אחד הגאומים של חבר הכנסת, שאם תגיע בו — אז הוא אמר גם את ההיפך: אם תגיע בדבר השני — הוא אמר את הדבר הראשון. יעשה חבר הכנסת גיל ויכוח עם עצמו, אם יש עשייה, אם לא יאמר "דברי רהב" ו"שלא היתה עדנה", ו"מאז נסיגה", "חוק ירושלים לא חרם כהוא זה".

ממה נפשך? יש לך בעיה עם עצמך, ועם זה לא אוכל להתווכח.

יעקב גיל (המערך):

זה תסכול.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

התסכול שלך דורש באמת בדיקה.

אדוני היושב־ראש, אעמוד על עובדות — היקפי הבנייה בארבע השנים בירושלים העיר, ואעשה את ההבחנה. מ־1975 עד 1978 נבנו בירושלים העיר 5,720 יחידות דיור; מ־1979 עד 1982 — ארבע שנים — נבנו 9,800 יחידות דיור בירושלים העיר. אלה עובדות; דירות מוצקות, צריך להיות מסונוור מדבר אחר כדי שלא לראות אותן, אבל לספור אותן בוודאי אפשר, כי הן קיימות — גידול של 71%.

של הכנסת. סעיף קטן ב' של אותו סעיף 4 קובע: לירושלים ינתנו עדיפויות מיוחדות לפעילויות של רשויות המדינה, לפיתוח ירושלים בנושאי משק וכלכלה ובנושאים אחרים.

הנה כי כן, אנחנו נמצאים למדים ש־6,000 דירות — וטרי קולק מעריך אותן ב־7,000 — עומדות ריקות בירושלים. יגידו לי שצריכים לבוא לגור בהן אנשים מחוץ לעיר — אדרכא ואדרכא, אבל לא באים.

וזאת, חברי הכנסת, שעה שקיימות מצוקות דיור בשכונות רבות, למשל בשכונת מורשה, שאליה פלשו צעירים לפני שבועות אחדים. הופיע כאן סגן ראש הממשלה ונתן לנו מספרים, אשר מלמדים כביכול על פתרון הכעיה. אני מפנה את תשומת לב חברי הכנסת להרכה מאוד התפרצויות שהיו בקייט־מנחם ובעיר־נגים, אנשים גרים שם בדירות טחוכות. הם עשו ניסיונות לעזר ולהעיר את תשומת הלב, מתי היתה לירושלים ההזדמנות להביא באמת לרווחת חיים ולכך שהזדמנות הצעירים בה יוכלו לגדול ולהתפתח מתוך אמצעים שקיימים? לא חמיר היתה לירושלים שופעת אמצעים כפי שהיא היום.

יש לכרך על העובדה שיש לנו אלפי דירות, אני מכיר את מערכת האילוצים הפנים־ממשלתיים, בחלוקה בין־משרדית, אבל, יכול שר השיכון לבוא ולדרוש שיעמידו לחברה העירונית־הממשלתית "פרדות" את התנאים, כדי שהיא תיתן פתרון למזור ולכאב של אותן משפחות השרויות במצוקה.

אני סברתי, שמאחר שהחלוקה הפנים־ממשלתית נתנה לרגישות כזאת, רק הצעת חוק פרטית, שחבוא מהכנסת, תביא לממשלה את האתגר להיענות לצווים, לא פעם אחת שמענו אותם מהדברים בבית הזה, שצריך לתת פתרונות למצוקות דיור של אוכלוסיות רבות, לא בכל מקום אנחנו יכולים להיענות להם באותו קצב של החלטה וכיצוע כמו בירושלים.

פה, אם אנכי־עלה הרצון מצד כל אלה שמדברים גבוהה גבוהה ולא רואים סתירה בין ההתחללויות לבין השכונות, כפי שכאן בא לידי ביטוי, ומדברים על כך שמשסים את השכונות במפעלים אדירים — שיבואו לקראתם, שיבואו וייתנו דוגמה ומופת בדרך הצבעתם על מה שהם מצהירים, תהיה להם כאן שעת מבחן לאמירה שלהם.

שמעתי היום חברי הכנסת מן הקואליציה שדיברו ברהב, בהרכה מאוד חיוניות ובהרכה מאוד התלהבות על כך, שצריך לפתור את בעיית השכונות, ואסור להעמיד אותן מול ההתיישבות של ארץ־ישראל, הנה ההזדמנות לתת תשובה אמיתית על כל הצהרת הכוונות הזאת, יש להעמיד את חברי הכנסת מול ההכרח שלא יגונה, אי־אפשר להשאיר 6,000 דירות ריקות בירושלים, כאשר ירושלים בחלקים מסוימים בה עדיין שרוייה במצוקה.

אי־לואת, הצעת החוק שבאתי להציע אומרת, שהממשלה תרכוש 4,000 דירות והעמיד אותן בתנאים מועדפים כמויות לזוגות הצעירים שגרים בירושלים ולמשפחות ברוכות הילדים.

אני בטוח ומשוכנע, שעלייך כך אנחנו ממלאים את שליחותינו ונותנים תוכן להצהרה של חוק ירושלים, שלא יהיה רק בגדר של הצהרה שהביאה לנו כאמור נזקים מדיניים גדולים לאין ערוך ממה שהביא לנו תועלת.

לפיכך, אדוני היושב־ראש, אני מבקש ומציע, שהכנסת תאשר את העברת הנושא לדיון ולהכנה לקריאה ראשונה בוועדה. אני מודה מאוד לאדוני היושב־ראש.

למצב, שכל שנראה את התמונה שחורה יותר, כן ייטב אולי למישהו.

יש לציין, אדוני היושב ראש, כי חלק מהעוזבים את ירושלים עוברים להתגורר ביישובים שמסביב לירושלים. כאן המקום לחזור ולהדגיש: יישובים אלה מחזקים את ירושלים העיר.

אדוני היושב ראש, מעל בימה זו, בנאום התקציב, ביום 24 במאי 1982, הודעתי, כי בחודש יולי אותה שנה יעברו לירושלים יחידות משרד הבינוי והשיכון על עובדיהן, וככלל זה אגף התכנון וההנדסה, המנהל לבנייה כפרית ומע"ץ, ואכן, פעולה זו בוצעה במעודה.

לעמוד כך בפני הציבור? וחברי כנסת טוענים כאילו דבר לא נעשה? כאילו לא עברו משרדים, כאילו לא עברו עובדים, בשעה שהאמת ידועה לכל חבר הכנסת, אבל מן הבית הזה יוצאת הודעת כזו כזאת. איך להתייחס לזה?

נוסף על יחידות אלה, אדוני היושב ראש — — —
יעקב גיל (המערך):
מה עם משרד החקלאות?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
תתעסק עם משרד החקלאות. אתה מדבר על משרדי, אני משיב לך.

יעקב גיל (המערך):
אני לא דיברתי — — —

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
אז חציין את העובדה הזאת, ואל תעשה הכללה.

נוסף על יחידות אלה, אדוני היושב ראש, עתידות לעבור גם הנהלת חברת "עמידר" והנהלת חברת "שיכון ופיתוח" מחל-אביב לירושלים. הושג הסכם עם כל העובדים, הוכנו הכלים לפתרון בעיותיהם ודירות לקליטתם, וכן תוכנית סיוע מיוחדת להעברתם לירושלים, מתוך אותה דאגה של הצורך בגידולה של האוכלוסייה היהודית בירושלים.

פעולה זו, שבבקבותיה, אני מקווה, ילכו גם משרדים אחרים, תתרום ותורמת לגידולה של האוכלוסייה היהודית בירושלים ולחיוזקה של ירושלים.

אדוני היושב ראש, בשכונות החדשות בירושלים הוקמו על-ידי משרד הבינוי והשיכון גני-ילדים ובתי-ספר הכוללים מאות כיתות. אנו משרדים הקמת מרכזים מסחריים מהגדולים בארץ בכל השכונות החדשות של ירושלים. בשלוש השנים האחרונות השקענו במסדות חינוך ובמרכזים מסחריים למעלה ממיליארד שקל.

אדוני היושב ראש, לא רק בדיירות, ולא רק בפיתוח, אלא גם באתרים שיש להם היבטים היסטוריים ויהודיים אנו מטפלים. לקראת "יום ירושלים" הקרוב אנו מתכננים להשלים את מירב עבודות הפיתוח והשיקום כרובע היהודי. והוא יהיה מושלם לתפארתה של ירושלים.

מתחם ממילא — לאחר קיפאון של כחריסר שנים, אנו נערכים לעשייה, כדי ליצור את הקשר בין העיר העתיקה ובין העיר החדשה. הפרויקט יכלול שיקום האזור והתייאת המרכז המסחרי בו, מערכת כבישים ושכונת מגורים, שתהווה תשתית חיונית ומסחרית.

מערכות הכבישים בירושלים — כביש מעלה-אדומים-ירושלים, פתיחת נתיב חדש מהבקעה לירושלים, אשר יקרב את

היקפי בנייה גדולים אלה, אדוני היושב ראש, הביאו לכך, כי מחירה של דירה ממוצעת בירושלים, בעקבות הבנייה המסיבית הזאת, נמוך יותר מדירה בשפלת החוף, בנושדן ואף בתל-אביב.

יעקב גיל (המערך):

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
תראה את נחוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

למרות זאת, בכל תוכניות הסיוע — לגבי זוגות צעירים, הטבת תנאי דיוור, עולים חדשים ושלוש פלוג — המשכנתה הניתנת על-ידי המשרד לפתרונות בירושלים גבוהה מזאת הניתנת לפתרונות בתל-אביב בשיעור של 20% — 25%. סיוע מועדף זה לירושלים הביא לכך, כי בשש השנים האחרונות חלה עלייה במספר מקבלי הסיוע בירושלים מ-1,800 בשנת 1977 ל-2,300 בשנת 1981, מתוכם 995 זוגות צעירים ב-1977 ו-1,440 זוגות צעירים ב-1981. האומדן של הזוגות הצעירים אשר יפתרו את בעיית דיוורם ב-1982 בירושלים הוא כ-2,000 זוגות צעירים.

הטבת תנאי דיוור: אדוני היושב ראש, באפריל 1982 אותרו כ-1,000 משפחות המתגוררות בתנאי מצוקה. הטיפול בהן הושטח על גישה חדשנית ומורעדת, שבה כבר ניתנו כ-400 פתרונות דיוור, אנו נגיע למתן פתרון לרוב האוכלוסייה הזאת עד אפריל 1983. בסיוע מועדף ובתיאום עם המשפחה על-אודות הדירה שבה היא תגור ולא עוד ריכוזן של משפחות אלה ב"סלמס", מ-11 משפחות שהתגוררו באפריל 1981 במעברת קריית-היובל נותרו כיום 21 משפחות. גם בהן אנתנו מטפלים. בצפון-המזרח נותרו רק 7 משפחות. במסגרת שיקום השכונות מתבצעות פעולות הרחבת דירות, שיפוצים, טיפול ברכיבות — כל אלה מתייחסים לאפלי דירות שנבנו לפני שנים. פיתוח סביבתי ומערכות תשתית — רק בסעיף זה הושקע, רק בשנה האחרונה, סכום של כ-200 מיליון שקל.

אדוני היושב ראש, מרבית להבר על ההגירה השלילית מירושלים, הרגישות בתחום זה חייבת להיות נוחלת כולנו, אבל אסור להפריז, אסור להפריח מספרים ולהפוך אותם לעובדות ולהיכנס למציאות שהיא רחוקה מן המצב שבו אנו חיים.

שושנה ארכלי-אמולינו (המערך):
מה המציאות?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
יכולתי לדלג על זה. אני רוצה לתת לכנסת עובדות. אינני מדגל, אגיע לזה. לא הייתי אומר זאת לולא בדקתי, לולא הכנתי "שיעורי בית". תסכימי אתי שבעניין זה, הדאגה לירושלים והמאמץ לפיתוחה, ולגידולה עומדים גם אצלי בראש סדר העדיפויות והעשייה.

בין 1979 ל-1981 גדלה האוכלוסייה היהודית בירושלים ב-6.5%, לעומת הגידול של האוכלוסייה היהודית בכלל הארץ שהיה 5.7%. כדאי לשים נתון זה לנגד עינינו.

אנו עדים לירידה משמעותית במאזן ההגירה השלילית מירושלים. יש לעמוד על המספרים האלה. ב-1979 עלה מספר היוצאים על הנכנסים לירושלים ל-1,536, ב-1980 — 772 וב-1981 — 86 בלבד.

צריך להמשיך לעשות. צריך לעשות הכול כדי להביא לשגשוג ולפיתוחה של ירושלים ולמשיכת אוכלוסייה אליה. אבל אל לנו לאמץ תמונה שרחוקה מלהיות המציאות והאמת, עד שאין מציניים דבר שהוא בכיוון טוב. אל נכניס את עצמנו

חוברת י"ד, ישיבה קס"ד

— הצעת חוק ירושלים (אכלוס העיר) הוראת שעה) —

שאני אמרתי על העובדות של מאזן הגירה שלילי, אלא לפנות לחברך לסיעה ולשאול אותו. וחזקה על כולנו, שחבר הכנסת ויינשטיין, שהוא כלכלן היודע לכלכל את מחשבותיו —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

התקנון אוסר עלינו לספר מה קורה — — —

יעקב גיל (המערך):

אני מדבר על חומר שאתה הדפסת.

הי"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת גיל, אם תיתן יותר מדי מתמאות לחבר הכנסת ויינשטיין...

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין הוא מהעיר ירושלים. אני מכיר ומקיר אותו הרבה שנים, ולא יעזור, במדינת ישראל הגיעה השעה לומר לאדם שבחו בפניו, מבלי שיחדשו בכשרים.

אני רוצה להחזיר מנה כמנה לסגן ראש הממשלה, שניסה בהינף יד ובהבל פה ליצור רושם, כאילו הסתמכתי על מספרים ועל עובדות שאינם נכונים. כנגד זה באתי לדבר, ובכן, אדוני סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון, לגבי מספרים ועובדות אלה יהיה עליך לחלוק על כלכלן ידוע, שכתב הרבה שנים ב"מעריב", חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

יעקב גיל (המערך):

אני מדבר על מאזן הגירה שלילי. לקחתי זאת מהדף שלך המונח על שולחני. אם ירצו החברים, אפיין אותו. אני מדבר על עובדות שאתה ציינת. העובדה שיש 6,000 עד 7,000 דירות ריקות בירושלים היא עדותו של ראש עיריית ירושלים לאחרונה. אם סגן ראש הממשלה שיבב את ראש עיריית ירושלים — ואני מצטרף לשבחים — הוא צריך לקבל את המספרים שבהיא ראש עיריית ירושלים, ולקבל את העובדה הפשוטה. שיש אלפי דירות ריקות בירושלים. אני גם אמרתי, אלא שסגן ראש הממשלה ברוב כעסו לא היה קשוב למלים שאמרתי, שנכנו בתקופה הזאת אלפי דירות.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

יעקב גיל (המערך):

אני מקבל את התקנון. אדוני.

לאור זאת, ומאחר שסגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון זיכר על הצד הרגשי של העניין ולא על הצד האנושי, אני מקווה שהצד האנושי יגבר על הצד הרגשי. יש אלפי דירות ריקות. יש מאות אלפי אנשים השרויים במצוקה בירושלים. זו עובדה שאין לעערר אחיה.

כאשר באתי עם הצעה לתת עדיפות לשכונות מול העדיפות הניתנות להתחלואות, אתה נתת מספרים שהיו צריכים לכאורה לספק את רצון כל העם בישראל. אך מה לעשות ולמחרת פרץ מה שפרץ בכפר-שלם וקרה מה שקרה בשכונת מוסררה בירושלים. אלה עובדות החיים. לכן יש צורך להביא לפני העם את העובדות כפי שהן ולא את המספרים, לא להפריח מספרים. כי מי יכול לקלוט אותם?

אני מקווה שתרף ההתרגשות הרבה שאחזה בסגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון, שבגללה ביקש להסיר את

מעלה-אדומים לירושלים ויעקוף ריכוזי אוכלוסייה. עלות הכביש — 200 מיליון שקל. כביש מעלה-חורון-ירושלים — ציר תנועה היסטורי. בחודש מאי 1983 ייפתח קטע מציר זה, כן-שמן-בית-סירה, ויהווה ציר אלטרנטיבי לירושלים מהמערב. ההשקעה בקטע זה נאמדת עד כה ב-200 מיליון שקל. כביש גבעתי-זאב-דמות — בחודש הבא יוחל בסלילת כביש זה, שעלותו 130 מיליון שקל. הכביש יאפשר תנועה משפלת החוף לאורך ציר מעלה-חורון וכניסה נוספת לירושלים מהצפון. כביש פת-גילה — הושלמה סלילת הכביש פת-גילה. המקרב את שכונת גילה למרכז ירושלים, בעלות של 150 מיליון שקל. תכנון מחדש של הכניסה לירושלים והרחבתה — בכניסה לירושלים קיים צוואר בקבוק תעבורתי קשה. מתוך אותה העדפה ייחודית לירושלים, המאפיינת את פעולות משרד הבינוי והשיכון, ניגש השנה המשרד לביצוע פרויקט זה, שעלותו כ-100 מיליון שקל.

צפון-ירושלים — בשנה האחרונה הוכנו עבודות חשתית ופיתוח כשטח בצפון-ירושלים, שהופקע ב-1980, ובו חוקם שכונה מהגדולות בירושלים, שבה יתגוררו, אני מקווה כ-12,000 משפחות יהודיות. עד כה הושקעו כ-180 מיליון שקל כהכנה להתחלת בנייה בשכונה זו.

העשייה בירושלים, בכל התחומים, אדוני היושב-ראש, היא עשייה הנראית לעין כול, היא העדרת המוחשית והמוצקה לעדיפות העליזנה המתועבת לבית ישראל על-ידי משרד הבינוי והשיכון.

מטעמים אלה, אדוני היושב-ראש, ואל מול הנטייה לנסות להראות כי חל קיפאון, כי לא היתה עדנה וכי לא ניתנה עדיפות מספיקה לירושלים — ואני רואה גישה זו כקנטרנית, הכאה להפחית ולהמעיט ממה שכולנו עושים למען ירושלים, ורשאים להעלות את עשייתנו בכירה על ראש גאווה. מטעמים אלה אני מציע להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

הי"ר מ' סבידור:

תודה לשר הבינוי והשיכון.

יעקב גיל (המערך):

אני יכול להשיב?

הי"ר מ' סבידור:

כן.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש: חברי הכנסת, כל אימת שאני מביא לפני הבית הזה עובדות, שנושאן הוא סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון דוד לוי, מטען עצום של רגשות ומספרים פורחים באוויר הוא מביא לפנינו. אני מדבר על אנשים, והוא מדבר על מספרים. אני רוצה להציע לבית לאחד את המספרים עם האנשים ולא לראות מספרים לחוד ואנשים לחוד. מה יכול לעשות חבר כנסת אם לא לאסוף עובדות, שהן מכשיר אדיר העומד לרשותו של סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון, והוא עולה על הבמה ומנצל את סמכותו ומעמדו כדי לחקוף חבר הכנסת שהביא עובדות, ולא שיבב אותו מספיק. אילו שיבבתי אותו בעוד ארבעה או חמישה משפטים, אולי הייתי זוכה שיצטרף לבקשתי להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

מאחר שבאתי לדבר בשם העובדות, שחברו לסיעה הביא לפני הבית הזה, אני רוצה קודם כול להגיד לסגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון כלל פשוט בגיאומטריה: כין שתי נקודות עובר רק קו ישר, וזאת הדרך הכי קצרה ביניהן. בינך לבין חבר הכנסת אריאל ויינשטיין יש אותה סיעה. אני מציע לך, אדוני סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון, שלא להתייחס למה

ה' בשבט התשמ"ג (19 בינואר 1983)

— הצעת חוק ירושלים (אכלוס העיר) (הוראת שעה): מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

37 — בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדרי-היום של הכנסת ההצעה להסיר את הצעת חוק ירושלים (אכלוס העיר) (הוראת שעה). התשמ"ב—1982, מסדרי-היום של הכנסת נתקבלה.

הצעת החוק מסדרי-היום, הכנסת ככל זאת תטה חסד לטובתם של אנשי השכונות בירושלים השרויים במצוקה, והם יקבלו מהכנסת תשובה שונה מזאת שקיבלו מסגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון.

היו"ר מ' סבירור: חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. אני מבקש מחברי הכנסת מיכאל רייסר ואורי סבג למנות את הקולות.

ה צ ב ע ה

היו"ר מ' סבירור: הוחלט להסיר את הצעת החוק מסדרי-היום של הכנסת.

34 — בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה

יב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר מ' סבירור: תודה למזכיר הכנסת.

היו"ר מ' סבירור: הודעה למזכיר הכנסת.

חברי הכנסת, אני רוצה להזכיר למעוניינים, שביום א' אנו מקיימים את יום העיון מטעם האגודה לעניינים פרלמנטריים, ואשמח מאוד אם הפעם תהיה השתתפות מרבית של חברי הכנסת בדיון.

הישיבה הבאה ביום שני, י' בשבט התשמ"ג, 24 בינואר 1983, בשעה 16:00. הצהריים. ישיבה זו נעולה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: ברשות יושבי-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת, מטעם הממשלה, לקריאה ראשונה: הצעת חוק מס הכנסה (מיסוי כתנאי אינפלציה). התשמ"ג—1983.

הישיבה ננעלה בשעה 16:23.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות קס"ב — קס"ד

- א. שאלות ותשובות.
- ב. חוק התקציב לשנת הכספים 1983, התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- ג. בחירה חזרת כשנייה של נציג הכנסת לוועדת מינויים לקאדים.
- ד. חוק הגבלת הפרסומים למוצרי טבק לעישון, התשמ"ג — 1983 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. הצעות לסדר-היום.
- ו. תוכנית שיקום השכונות — הצעות חברי הכנסת ש' ארבלי-אלמולינו, ג' כהן, מ' וילנר ומ' שטרית.
- ז. הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת לבדיקת טיפול הממשלה בפינוי סיני — הצעת חבר הכנסת מ' חריש.
- ח. מניעת כניסה של יהודים בעלי חזות תתית לאולם הנוסעים של נמל התעופה בן-גוריון.
- ט. פניעה בערכי היסוד של היהדות, העם והמדינה בהצגות תיאטרון — הצעת חבר הכנסת ח' דרוקמן.
- י. חוק הנזיקים האזרחיים (אתריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ב — 1982 (קריאה ראשונה).
- יא. הצעות חוק של חברי כנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות קס"ג — קס"ד

301. הגנת זכויות החולה — הצעת חבר הכנסת י' צבן.
302. עקירת עמודי חשמל בעיר חברון — הצעת חבר הכנסת ח' טובי.
303. צוותי פיקוח על בנייה כמועצות היהודיות כיהודה ובשומרון — הצעת חבר הכנסת י' צור.
304. דמותה של הטלוויזיה הלימודית — הצעת חברת הכנסת א' נמיר.
305. הקריטריונים לקביעת רשימת יישובי הפיתוח לצורך זכאות לתמריצים למורים — הצעת חבר הכנסת י' צור.
- 306 — 308. אנשי "שלום עכשיו" באפרת — הצעות חברי הכנסת א' אבטכי, י' כהן וח' פורת.
309. הקמת רשות לעלייה ולקליטה — הצעת חבר הכנסת ע' ברעם.
310. הדמוקרטיה ומדיניות החוץ — הצעת חבר הכנסת מ' גור.
311. העלאת עצמאותיהם של המעפילים אשר טבעו בדרכם לארץ ממרוקו — הצעת חבר הכנסת י"ז אמיר.
312. מערך ההסברה של ישראל נוכח העברת השידורים בשפות האנגלית והצרפתית מרשת ד' לרשת א' — הצעת חבר הכנסת ח' הרצוג.
313. ביצוע החלטות הבורד המוסכם בנוגע להסתדרות הסטודנטים של האוניברסיטה העברית — הצעת חבר הכנסת מ' רייסר.
314. העדר שירות ביישוב הברדאי אללקיה — הצעת חבר הכנסת ש' הלל.

ג. הצעת חוק הגבלת הפרסומים למוצרי טבק לעישון, התשמ"ג — 1983

1. הגדרות
 - בחק זה —
 - "מוצרי טבק" — בכל צורה שהיא הנוצרת לעישון, לרבות סיגריות, סיגרים, סיגרלות וטבק מקטרת;
 - "פרסומת" — פרסומת בעל-פה, בכתב או בדפוס שנעשתה על-ידי בעל עניין בשיווק מוצרי טבק או מטעמו המכוונת ליצור או לחלק;
 - "שיווק" — מכירה, הספקה או ייבוא של מוצרי טבק, למעט —
 - (1) ייצוא;
 - (2) ייבוא על-ידי זכאים לפטור מחשלוש מכס לפי כל חיקוק כרתוקף בענייני מכס;
 - (3) מכירה בחנויות פטורות מכס.
2. איסור פרסומת בשבח העישון
 - לא יעשה אדם פרסומת בשבח העישון כשלעצמו.
3. איסור פרסומת באמצעים מסוימים
 - לא יעשה אדם פרסומת למוצרי טבק או פרסומת לשם מסחרי, לרבות בציוור, בדמות, כצליל, כתמונה, כתנועה או בכל אמצעי אחר, באחד מאלה:
 - (1) שידורי רדיו בישראל;
 - (2) שידורי טלוויזיה בישראל;
 - (3) הקרנה פומבית;
 - (4) עיתונות או כל דבר דפוס אחר המיועדים בעיקר לילדים ולבני נוער עד גיל 18;
 - (5) כלי תחבורה ציבוריים פנים-ארציים.
4. הגבלות בפרסומת בשלטים
 - (א) לא יעשה אדם פרסומת למוצרי טבק או פרסומת לשם

10. דין המדינה
לענין חוק זה דין המדינה כדן כל אדם.
11. עונשין
(א) העובר על הוראה מהוראות חוק זה, דינו, ביחיד — קנס 75,000 שקלים, ובתכריבני-אדם — 200,000 שקלים.
(ב) נעברה עבירה לפי סעיף 9, תחשב אי-הרפסת אוהרה או הדבקה על סדרת ייצור אחת המסומנת על גבי כל חפיסה, וכיבוא — על יחידת יבוא אחת המסומנת על גבי כל חפיסה, כעבירה אחת.
- (ג) חובת ההוכחה בעניין סדרת הייצור היא על היצרן וביחידת היבוא — על היבואן: לענין סעיף זה, סדרת ייצור אחת היא מוצרי טבק שיוצרו ביום עבודה אחד, ויחידת יבוא אחת היא מוצרי טבק בעלי שם מסחרי אחד ארוזים בארגז אחד.
12. אחריות פרסומאית ובעל אמצעי הפרסום
בעבירה לפי סעיפים 2 עד 7 יאשמו גם —
(1) מי שהביא את הפרסומת או את הפרסומת לשם מסחר לפרסום וגרם בכך לפרסומת;
(2) מי שקיבל את הפרסומת או הפרסומת לשם מסחר לפרסום ופרסם אותה.
13. חוקה
נעשתה פרסומת למוצר טבק או פרסומת לשם מסחר רואים כאילו עשאה היצרן, ואם היה המוצר מיובא — היבואן, או נעשתה לפי הוראותיהם, כל עוד לא הוכח אחרת.
14. חפיסות
מי ששר הבריאות הסמיכו לכך בכתב רשאי, אם הוא משוכנע שהדבר דרוש כדי להבטיח את קיום הוראות סעיף 9, להיכנס לכל מקום ממכר, ייצור או החסנה של מוצרי טבק ולחפוס מוצרי טבק שעל חפיסותיהם או אריזותיהם אין אוהרה; מוצרי טבק שנתפסו כאמור יוחזרו רק לאחר שבעליהם ידביקו עליהם אוהרה.
15. ביצוע ותקנות
שר הבריאות ממנה על-ביצוע חוק זה ודואר רשאי, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.
16. תחילה והוראות מעבר
(א) תחילתו של סעיף 7 שלושה חודשים מיום פרסומו; תחילתן של יתר הוראות חוק זה — ששה חודשים מיום פרסומו.
- (ב) פרסומת למוצרי טבק או פרסומת לשם מסחר שעשה אדם לפני יום פרסומו של חוק זה לא תחשב כעבירה על-פי חוק זה אם הוכיח כי יצאה משליטתו או מרשותו לפני היום האמור או אם הוכיח כי אין הוא יכול או זכאי לבטלה או להסירה.
- (ג) חובת הכללת אוהרה כאמור בסעיף 4 לא תחול על שלטים שהותרו בסעיף 4 והמארים באור חשמל, אם הותקנו לפני ט"ז בטבת התשמ"ג (10 בינואר 1983); חובת הכללת אוהרה על שלטים שאינם מארים באור חשמל תחול החל מתום שנה מיום פרסום חוק זה.
- מסחר בשלטי חוצות ניידים או ניידים, או כחצרים הפתוחים לציבור, למעט בשלט מותר.
- (ב) לא יעשה אדם פרסומת למוצרי טבק או פרסומת לשם מסחר בשלט מותר אלא אם מופיעה בו האזהרה בנוסח שבסעיף 9 בעברית, במסגרת ובאותיות כרורות וקריאות ממרחק סביר לפי העניין.
- (ג) בכל פרסומת בשלט מותר ייכללו רק הפרטים הבאים או מקצתם: שם מוצר הטבק, סימנו ושמו המסחרי, שם היצרן וסימנו המסחרי, דמות חפיסת המוצר ומקום מכירתו.
- (ד) בסעיף זה, "שלט מותר" — שלט שהוצג כדן על פני בית-עסק או בתוכו או על רכב של יצרן, יבואן, סוכן, משווק, מפין או מוכר של מוצרי טבק או על פני מקום ממכר של מוצרי טבק או בתוכו.
5. הגבלות פרסום
לא יעשה אדם פרסומת למוצרי טבק או פרסומת לשם מסחר בעיתון או בכל דבר דפוס אחר באמצעות שימוש בשם, כתיב, במונח, בתצלום, או בדמותם של בני אדם שהם אחד מאלה:
(א) ידועי שם;
(ב) בני פחות מ-40 שנים;
(ג) לובשי מדים;
(ד) לובשים תלבושת ספורט או כגד ים.
6. הגבלת מספר מודעות בעיתון
לא יעשה אדם במהדורה אחת של עיתון אחד, או במהדורה אחת של כל דבר דפוס אחר, יותר מפרסומת אחת לאותו שם מסחרי.
7. חובת הכללת אוהרה בפרסום
לא יעשה אדם פרסומת למוצרי טבק או פרסומת לשם מסחר בעיתון או בכל דבר דפוס אחר אלא אם כלולה בה, בשורה האחרונה ובמסגרת, אוהרה לפי הנוסח שבסעיף 9; האזהרה תהיה בשפה שבה נתפרסם העיתון או דבר הדפוס האחר ובאותיות כרורות שגודלן המזערי 12 נקודות דפוס שחור.
8. איסור מתנות
(א) לא ישווק אדם לצרכן ולא יפין לצרכן מוצר טבק שאליו מצורפים או נלווים פרס, מתנה או זכות להשתתפות בהגרלת פרסים או בחזרות.
(ב) לא יפין אדם לצרכן מוצרי טבק ללא תמורה.
9. אוהרה
(א) לא ישווק אדם מוצרי טבק בחפיסה, לרבות טבק למקטרת באריזה, אלא אם מודפסת או מודבקת על צדה אוהרה באותיות דפוס בנוסח הבא: "אוהרה" — משרד הבריאות קובע כי העישון מזיק לבריאות; האזהרה תהא בעברית ובאותיות "פרנקליהל" 8 נקודות דפוס שחור כרורות וקריאות; המלה "אוהרה" תודגש על-ידי קו מתחתיה.
(ב) במוצרי טבק שאינם סיגריות יכול שהאזהרה תודפס או תודבק על פני העטיפה במקום בצד.

ד. הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (החלפת סעיף 78), התשמ"ב — 1981 (הצעת חברת הכנסת נ' ארד)

78. בית המשפט המוסמך

הסמכויות הנתונות לפי חוק זה לבית המשפט יהיו של בית המשפט המחוזי.

1. החלפת סעיף 78
במקום סעיף 78 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב — 1962¹ יבוא:

¹ ס"ח התשכ"ב, עמ' 120.

דברי הסבר

חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב — 1962, עשוי להתרוקן מתוכנו ולזנוח את עקרון טובת הילד, כשיישומו צמוד למאבק ההורים ביניהם בהליכי הדיון בבית הדין הרבני.

הפקעת נושא החזקת ילדים מסמכות השיפוט של בתי דין רבניים בנושא הגירושין והפקדתו בידי בתי המשפט האזרחיים עשוי להגן על זכויות הילד בכל שאלת החזקתו, גידולו, חינוכו והקשר שלו עם הוריו.

לגבי בני זוג הנמצאים בהליכי גירושין מוסמך בית הדין הרבני כלבד לטפל בעניין החזקת ילדים. לגבי בני זוג החיים בנפרד ללא הליכי גירושין, בית המשפט המחוזי הוא המוסמך לדון בעניין נושא החזקת הילד וזכויות ההורה, שאינו מחזיק בילד, לכוא עמו בקשר.

במציאות הקיימת נחתך לעתים קרובות נושא החזקת הילד אגב הליכי גירושין על-פי שיקולים שאין ביניהם לבין טובת הילד ולא כלום — בדרך כלל הרצון לקבל את הגט ככל מחיר.

ה. הצעת חוק בנק ישראל (תיקון) (מינוי משנה לנגיד), התשמ"א — 1981 (הצעת חבר הכנסת נ' פדר)

10 משנה לנגיד

הנגיד ימנה משנה לנגיד או שני משנים לנגיד.

1. החלפת סעיף 10
בחוק בנק ישראל, התשי"ד — 1954¹, במקום סעיף 10 יבוא:

¹ ס"ח התשי"ד, עמ' 192.

דברי הסבר

לנגיד, לתת לנגיד את הסמכות למנות את המשנים, שהרי עליו לעבוד עמם בצוות וכצוותא, בהבנה ובתיאום.

כשם שמנכ"ל משרד ממשלתי מתמנה על-ידי השר הנוגע בדבר, כמו גם בעלי משרות רמות אחרות, מוצע בזה, על רקע הפוליטיזציה שנעשתה לאחרונה סביב הארכת מינוי המשנים

ו. הצעת חוק ירושלים (אכלוס העיר) (הוראת שעה), התשמ"ב — 1982 (הצעת חבר הכנסת י' גיל)

(ג) התנאים המועדפים יהיו כאלה שיגרמו לאכלוס ו/או לחתימת חוזים לגבי כל 4,000 הדירות עד חום שנת הכספים 1982.

(ד) הדירות תמסרנה הן בשכירות והן כתוצאה ממכר.

1. רכישת דירות
ממשלת ישראל תרכוש מבעלי דירות ומקבלנים 4,000 דירות הנמצאות בתחום השיפוט העירוני של ירושלים, וזאת עד ליום י"ב באב התשמ"ב (1 באוגוסט 1982).

2. מסירה בתנאים מועדפים

3. תוקף
תוקפה של הוראת שעה זו מיום ח' בניסן התשמ"ב (באפריל 1982).

(א) הרכישה תיעשה באמצעות משרד הבינוי והשיכון.
(ב) משרד הבינוי והשיכון ימסור דירות אלו בתנאים מועדפים לזכאים.

דברי הסבר

דירות בירושלים לבין דירות במקומות אחרים בארץ, וזאת בגלל אופיה של הבנייה בעיר. אומנם ניתנות הטבות יתר לתושבי ירושלים, אולם העובדות מראות שאין די בכך, שכן העיר במקום לגדול מתרוקנת מאוכלוסייתה הצעירה.

הוראת השעה המוצעת באה לתת תמריץ לזכאים להישאר ולכוא ולגור בעיר הבירה, למנוע את צמצום החלק היחסי של

"חוק ירושלים" בא לתת תוקף לירושלים כבירת ישראל, לרבות ההיבטים הפיסיים אשר נותנים לה את התוקף הממשי. היסוד המרכזי של ההיבט הפיסי הוא נושא השיכון, הוא הוא שקבע את הרכב האוכלוסייה, חוסנה ובעיקר את גודלה.

המציאות מלמדת על קיומן של למעלה מ-5,000 דירות ריקות, אשר אינן מתאכלסות בגלל הפרשי המחיר הגדולים בין

המושקעים בעיר על-ידי גורמים ורים מתוך מטרה הפוכה.

היהודים בעיר, ולהעמידה ללא ספק כגדולה בעיר ישראל וכעיר היהודית. דבר זה מקבל משנה חוקף לאור סכומי העתק

ז. מסקנות ועדת העלייה והקליטה בנושא מאסרו של פעיל העלייה ד"ר יוסף ביגון

לאחר הדברים האלה:

א. הוועדה מגנה גינוי חריף את שלטונות ברית-המועצות על הכוונה להאשים בבגידה יהודי פעיל עלייה, רק משום שנמצאו בביתו ספרים בעברית, ומשום שבקשתו היחידה היא כי יתור לו לצאת למולדתו אחרי שנות סבל בכתיב סוהר ובמחנות.

ב. הוועדה קוראת לשלטונות ברית-המועצות לשחרר את ד"ר ביגון לאלתר ולהתיר לו להתאחד עם משפחתו במולדתו.

ג. ועדת העלייה והקליטה פונה לכל הגורמים הציבוריים לעזור את דעת הקהל בנושא יוסף ביגון. הוועדה מרגישה, כי מודעות פעילה בישראל תשפיע ללא ספק על גורמים מדיניים וציבוריים בעולם החופשי, שיש בידם להפעיל לחץ מעשי ומוסרי על שלטונות ברית-המועצות, לכל ימשיכו להתעלל באדם שנפגע די והותר.

ביום 10 בנובמבר 1982, כ"ד בחשוון תשמ"ג, העבירה המליאה לוועדת העלייה והקליטה הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת חיים דרוקמן בנושא: מאסרו של פעיל העלייה ד"ר יוסף ביגון. הוועדה קיימה בנושא זה שני ידונים, בהשתתפות נציג משרד החוץ, האמון על נושא יהדות ברית-המועצות.

הוועדה שמעה כראגה עמוקה על התעללות השלטונות הסובייטיים בד"ר יוסף ביגון, שריצה בעבר שתי חקופות מאסר בעונן פעילותו היהודית ודרישתו לעלות לישראל, כחודש נובמבר — מעשה ללא תקדים — הוא נאסר בשלישית. אין אח ורע להתייחסות כזאת של השלטונות הסובייטיים לפעיל עלייה שריצה שתי חקופות מאסר. הוועדה שמעה, כי יש חשש שביגון יועמד לרין על-פי סעיף 70, שהוא סעיף חמור על בגידה, ויכולים לפסוק עליו מאסר עולם.

עוד נמסר לוועדה, כי ברחבי העולם החופשי נערכו פעולות מחאה, ובכללן החתמה על גילוי דעת של מספר רב של סנטורים ואנשי קונגרס אמריקנים.

ח. מסקנות ועדת הכלכלה בעניין העסקת עובדי השטחים במושבים ובחקלאות

ד. הוועדה סבורה, ששאלת אופיו של המשק החקלאי המעורב ותכנונו ושאלת העבודה השכירה בחלק מהסנטורים החקלאיים, שהועלו כמהלך הדיון, חורגות מתחום הדיון הספציפי.

נוכח האמור לעיל, ממליצה הוועדה כי:

1. משרד החקלאות, הפנים (משטרה) והמחלקה להתיישובות יאכפו את החוקים שמטרתם למנוע הקמת מחנות קבע בלתי חוקיים לעובדים שכירים.

2. שירות התעסוקה יכרוך וידווח לוועדה מה הם התנאים שלפיהם מועסקים העובדים מהשטחים כענף החקלאות.

3. שירות התעסוקה יספק עובדים לעבודות עונתיות כנדרש.

4. משרד החקלאות ושירות התעסוקה ימצאו פתרונות חלופיים במקום הלנת עובדים במקומות עבודתם בחקלאות, כגון הסעות ממקומות מגוריהם למקומות עבודתם וחזרה.

הוועדה סבורה כי פתרון כזה הוא הנוכח נוכח מרחקי הנסיעה הקצרים.

הוועדה מבקשת משר החקלאות לרווח לה כבוד שישה חודשים על מימוש המלצותיה.

הכנסת בישיבתה מיום 21 בדצמבר 1982 החליטה להעביר לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דניאל רוזנר, חופיק טובי ויצחק זייגר, בעניין העסקת עובדי השטחים במושבים ובחקלאות. עיקרי ההצעה עסקו בסוגיה הכללית של העסקת עובדים שכירים בחקלאות בכלל, בהעסקת עובדים מהשטחים, בהתמקמות בלתי חוקית של עובדים מן השטחים ליד מקומות יישוב חקלאיים והתנאים שבהם הם מועסקים ומתגוררים.

הוועדה, לאחר ששמעה את סגן שר החקלאות פ' גרופר, את מפקד משמר הגבול צ' בר, את נציגי התנועות והארגונים החקלאיים, המחלקה להתיישובות בהסתדרות הציונית ושירות התעסוקה, הגיעה למסקנות ולהמלצות הבאות:

א. הובהר לוועדה, כי כ-75,000 פרעלים נעים יום יום מהשטחים לתחומי הקו הירוק, וכי כ-13% מהם מועסקים בחקלאות.

ב. הובהר לוועדה, כי בענפי חקלאות מסוימים, כמו גם בענפי משק אחרים, אין מנוס מהעסקת עובדים מן השטחים. הוועדה סבורה, כי העסקת עובדים אלה צריכה להיעשות במסגרות החוקיות הקיימות ועל-פי הסדרים המתחייבים מן החוק.

ג. הוועדה סבורה, כי יש למנוע התמקמות בלתי חוקית של עובדים אלה.

ט. מסקנות ביניים של ועדת הכלכלה בעניין עידוד הקמת מפעלי תעשייה בקצרים

בקצרים, על-מנת לאפשר תעסוקה לתושביה הנוכחים ולמשוך אליה תושבים נוספים.

ועדת הכלכלה, לאחר ששמעה את נציג משרד התעשייה והמסחר ואת נציגי המועצה המקומית קצרים ונציגי רמת הגולן, הגיעה למסקנות ביניים ולהמלצות הבאות:

הכנסת, בישיבתה מיום 28 בדצמבר 1982, החליטה להעביר לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת ש' ארבל-אלמזלינו בעניין עידוד הקמת מפעלי תעשייה בקצרים.

עיקרי ההצעה עסקו בצורך הדחוף בהקמת מפעלי תעשייה

- א. הוכרה לוועדה, כי בקצירן יש כיום רק 400 מקומות עבודה לאוכלוסייה המונה כ־600 משפחות.
- ב. לוועדה נמסרו נתונים המלמדים, כי בקצירן מצויות כשלבי בנייה מתקדמים כ־300 דירות, ובאין מקורות העסוקה מתאימים — אכלוסם אינו דרוש.
- ג. הוועדה סבורה, כי תיעוש קצירן ורמת־הגולן הוא הפתרון המרכזי, וכמעט היחיד, לפיתוחו ולאכלוסו של האזור.
- ד. הוועדה רושמת לפנייה את הדות של מתאם פעולות הממשלה ברמת־הגולן ובגליל כדבר העברת מפעלים לרמת־הגולן ובכלל זה לקצירן.
- נוכח האמור לעיל ממליצה ועדת הכלכלה כי:
1. משרד התעשייה והמסחר, בשיתוף משרד האוצר, יפעל להרחבה ולגיוון של הון ההשקעות של "החברה לפיתוח הגולן" כמנוף לגיוס מפעלים ולבחינת פרויקטים.
 2. משרד הבטחון יחיש העברת שלוחת "אלתא" לרמת־הגולן בהקדם האפשרי.
 3. שר התעשייה והמסחר יממש את הבטחתו להעביר לקונצרן "כור" מימון עבור מפעל "מנועי קצירן", כדי לאפשר הרחבתו, הסבת קווי הייצור בו, על מנת להביאו להיקף ייצור כלכלי.
 4. משרד התעשייה והמסחר יעודד יזמים פרטיים וציבוריים, בהכוונה ובמימון, ובשיתוף גופים ממשלתיים, להקים מפעלי תעשייה בקצירן.
 5. הוועדה פונה לשר התעשייה והמסחר לדווח לה בעוד שישה חודשים על מימוש המלצות הביניים: הוועדה מינתה מתוכה ועדת־משנה למעקב ולגיבוש המלצות סופיות בנושא זה.